

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**SAYFIYE EVLERİNDE GÜNDELİK HAYATIN SOSYAL, MEKÂNSAL
DEĞİŞİMİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ferda EPER

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimari Tasarım Programı

HAZİRAN 2023

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**SAYFIYE EVLERİNDE GÜNDELİK HAYATIN SOSYAL, MEKÂNSAL
DEĞİŞİMİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Ferda EPER
(502981078)**

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimari Tasarım Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Nesip Ömer EREM

HAZİRAN 2023

İTÜ, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nün 502981078 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi Ferda EPER, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı "SAYFIYE EVLERİNDE GÜNDELİK HAYATIN SOSYAL, MEKÂNSAL DEĞİŞİMİ" başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Doç. Dr. Nesip Ömer EREM**

İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Doç. Dr. Dilek Yıldız ÖZKAN**

İstanbul Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Zeynep Yazıcıoğlu HALU

İstanbul Üniversitesi

Teslim Tarihi : **29 Mayıs 2023**

Savunma Tarihi : **16 Haziran 2023**

Eşime ve çocuklarıma,

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimimin önemli bir bölümü olan tez yazma sürecinde bilgi paylaşımlarıyla, önerileriyle, yapıcı yaklaşımıyla tez çalışmasını destekleyen danışmanım Doç. Dr. Nesip Ömer Erem'e;

Tez çalışmasına devam edebilme konusunda yardımına başvurduğum Doç.Dr. Dilek Yıldız Özkan'a;

Tez kapsamında gerçekleştirdiğim alan çalışması için yöreye yönelik bilgi ve veri toplama aşamalarında yardımlarıyla çalışmanın zenginleşmesini sağlayan Erdek Belediyesi, Bandırma Belediyesi, Bandırma İlçe Halk Kütüphanesi çalışanlarına;

Alan çalışması dahilinde deneyimlerine başvuru alan, paylaşımcı, içten, misafirperver tavırlarıyla sorularımı yanıtlayarak ve yaşamlarından kesitler sunmaktan çekinmeyerek çalışmayı destekleyen, donatan sayfiye evleri sakinlerine;

Yüksek lisans eğitimimin başından itibaren tez yazım sürecinin sonuna dek sabır ve destek dolu yaklaşımlarıyla ve yardımlarıyla çalışmama devam edebilmemi kolaylaştıran, motive eden eşim Serhat Eper'e, kızım Dafne Eper'e, oğlum Alberk Eper'e;

Teşekkür ederim.

Mayıs 2023

Ferda Eper
(Mimar)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	ix
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xi
ŞEKİL LİSTESİ.....	xiii
ÖZET	xv
SUMMARY	xvii
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Tezin Amacı	2
1.2 Tezin Kapsamı.....	3
1.3 Yöntem	4
2. SAYFIYE, GÜNDELİK HAYAT VE DEĞİŞİM KAVRAMLARI	7
2.1 Sayfiye ve Sayfiye evi Kavramları, Gelişim Süreçleri.....	7
2.1.1 Sayfiye kavramı	7
2.1.2 Sayfiye evi kavramı	7
2.1.3 Sayfiye evlerinin dünya genelinde gelişimi	8
2.1.4 Sayfiye evlerinin Türkiye'deki gelişimi	11
2.2 Gündelik Hayat Kavramı	18
2.3 Değişim Kavramı ve Kapsamı	23
2.3.1 Toplumsal değişim ve toplumsal değişim süreci.....	24
2.3.2 Bireysel değişim ve gelişim.....	25
3. SAYFIYE EVLERİNDE GÜNDELİK HAYAT VE MEKÂN DEĞİŞİMLERİ İLE DEĞİŞİM FAKTÖRLERİ.....	29
3.1 Sayfiye Evlerinde Gündelik Hayatın Sosyal Değişimi.....	29
3.2 Sayfiye Evlerinde Mekân Kullanımları ve Değişimi	33
3.3 Sayfiye Evlerine Etki Eden Değişim Faktörleri	36
4. ALAN ÇALIŞMASI: HAMAMLI VE TATLISU MAHALLELERİ SAYFIYE EVLERİ.....	41
4.1 Kapıdağ Yarımadası'nın Coğrafi ve Tarihi Gelişimi	41
4.2 Hamamlı Mahallesi ile Tatlısu Mahallesi'nin Demografik Gelişimleri ve Ekonomik Yapıları	44
4.3 Sayfiye Evleri.....	47
4.3.1 Beyaz Martı Evi	51
4.3.2 Adalı Evi.....	58
4.3.3 Pilotun Evi.....	67
4.3.4 Şentaş Evi.....	75
4.3.5 Ozar Evi.....	84
4.3.6 Doğru Evi.....	92
4.3.7 Cepoğlu Evi.....	101
4.3.8 Alan çalışması- genel değerlendirme.....	108
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	117

KAYNAKLAR	121
ÖZGEÇMİŞ	125

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 4.1 : Beyaz Martı Evi kullanıcıları.	52
Çizelge 4.2 : Beyaz Martı Evi mekânsal değişiklik-tadilat.	53
Çizelge 4.3 : Adalı Evi Kullanıcıları.	59
Çizelge 4.4 : Adalı Evi mekânsal değişiklik-tadilat.	60
Çizelge 4.5 : Pilotun Evi kullanıcıları.....	68
Çizelge 4.6 : Pilotun Evi mekânsal değişiklik-tadilat.....	68
Çizelge 4.7 : Şentaş Evi kullanıcıları.....	77
Çizelge 4.8 : Şentaş Evi mekânsal değişiklik-tadilat.....	77
Çizelge 4.9 : Ozar Evi kullanıcıları.	85
Çizelge 4.10 : Ozar Evi mekânsal değişiklik-tadilat.	86
Çizelge 4.11 : DoğruEvi kullanıcıları.	94
Çizelge 4.12 : Doğru Evi mekânsal değişiklik-tadilat.	95
Çizelge 4.13 : Cepoğlu Evi kullanıcıları.	102
Çizelge 4.14 : Cepoğlu Evi mekânsal değişiklik-tadilat.	103
Çizelge 4.15 : Alan çalışması genelinde değişim faktörlerinin evlere göre etkinlik oranları.	109

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 : Buitenplaats konut tipinden bir örnek .	10
Şekil 2.2 : Şirket-i Hayriye vapurlarından biri.	13
Şekil 2.3 : Toplumsal Değişim Etmenleri Diyagramı..	24
Şekil 4.1 : Kapıdağ Yarımadası'nın Türkiye haritasındaki konumu.	41
Şekil 4.2 : Kapıdağ Yarımadası'nın ana karaya bağlanma evreleri.	42
Şekil 4.3 : Tatlısu Mahallesi'nde eski bir köy evi.	45
Şekil 4.4 : Tatlısu Mahallesi'ndeki dere yatağından tepelere bakış.	45
Şekil 4.5 : Alan çalışmasındaki evlerin konumları.	48
Şekil 4.6 : Beyaz Martı Evi-Genel bilgi	51
Şekil 4.7 : Beyaz Martı Evi mekânsal değişim-değişim türleri	54
Şekil 4.8 : Beyaz Martı Evi yan teras yerleşimi.	56
Şekil 4.9 : Beyaz Martı Evi değişim Faktörleri Dağılımı Grafiği.	56
Şekil 4.10 : Beyaz Martı Evi Değişim Türü-Değişim Faktörü ilişkisi.	57
Şekil 4.11 : Beyaz Martı Evi mekânsal-sosyal değişim diyagramı.	57
Şekil 4.12 : Adalı Evi-Genel bilgi.	58
Şekil 4.13 : Adalı Evi mekânsal değişim-değişim türleri.	61
Şekil 4.14 : Adalı Evi-Bahçe terasındaki oturma alanı.	63
Şekil 4.15 : Adalı Evi-Bahçe seti 1 ve ön terasa bakış.	64
Şekil 4.16 : Adalı Evi Değişim Faktörleri Dağılımı Grafiği.	65
Şekil 4.17 : Adalı Evi Değişim Türü-Değişim Faktörü İlişkisi Grafiği.	66
Şekil 4.18 : Adalı Evi mekânsal-sosyal değişim diyagramı.	66
Şekil 4.19 : Pilotun Evi-Genel bilgi.	67
Şekil 4.20 : Pilotun Evi mekânsal değişim-değişim türleri.	71
Şekil 4.21 : Pilotun Evi-1.Kat terasından Marmara Denizi'ne ve karşı kıyılara bakış.	72
Şekil 4.22 : Pilotun Evi-Bahçenin bir bölümü.	73
Şekil 4.23 : Pilotun Evi Değişim Faktörleri Dağılımı Grafiği.	74
Şekil 4.24 : Pilotun Evi Değişim Türü-Değişim Faktörü İlişkisi Grafiği.	74
Şekil 4.25 : Pilotun Evi mekânsal-sosyal değişim diyagramı.	75
Şekil 4.26 : Şentaş Evi-Genel bilgi.	76
Şekil 4.27 : Şentaş Evi mekânsal değişim-değişim türleri.	79
Şekil 4.28 : Şentaş Evi-1.Kat terasından Küçükbakraç Koyu'na bakış.	80
Şekil 4.29 : Şentaş Evi-Giriş avlusundan bahçe ve deniz yönüne bakış.	82
Şekil 4.30 : Şentaş Evi Değişim Faktörleri Dağılımı Grafiği.	83
Şekil 4.31 : Şentaş Evi Değişim Türü-Değişim Faktörü İlişkisi Grafiği.	83
Şekil 4.32 : Şentaş Evi mekânsal-sosyal değişim diyagramı.	84
Şekil 4.33 : Ozar Evi-Genel bilgi.	85
Şekil 4.34 : Ozar Evi mekânsal değişim-değişim türleri.	88
Şekil 4.35 : Ozar Evi terasından bahçe ve deniz yönüne bakış.	89
Şekil 4.36 : Ozar Evi-Ön bahçeden giriş ve teras.	90
Şekil 4.37 : Ozar Evi Değişim Faktörleri Dağılımı Grafiği.	91

Şekil 4.38 : Ozar Evi Değişim Türü-Değişim Faktörü İlişkisi Grafiği.....	91
Şekil 4.39 : Ozar Evi mekânsal-sosyal değişim diyagramı.	92
Şekil 4.40 : Doğru Evi-Genel bilgi.	93
Şekil 4.41 : Tatlısu Yerleşmesi sayfiye evlerinin ilk örneklerinden biri.	94
Şekil 4.42 : Doğru Evi mekânsal değişim-değişim türleri.	96
Şekil 4.43 : Doğru Evi arka bahçesi.	97
Şekil 4.44 : Doğru Evi’ndeki ev birimleri arası geçiş.....	98
Şekil 4.45 : Doğru Evi Değişim Faktörleri Dağılımı Grafiği.	99
Şekil 4.46 : Doğru Evi Değişim Türü-Değişim Faktörü İlişkisi Grafiği.	100
Şekil 4.47 : Doğru Evi mekânsal-sosyal değişim diyagramı.	100
Şekil 4.48 : Cepoğlu Evi-Genel bilgi.	101
Şekil 4.49 : Cepoğlu Evi mekânsal değişim-değişim türleri.	104
Şekil 4.50 : Cepoğlu Evi zemin kat terası.....	105
Şekil 4.51 : Cepoğlu Evi Değişim Faktörleri Dağılımı Grafiği.	106
Şekil 4.52 : Cepoğlu Evi Değişim Türü-Değişim Faktörü İlişkisi Grafiği.	107
Şekil 4.53 : Cepoğlu Evi mekânsal-sosyal değişim diyagramı.....	107
Şekil 4.54 : Alan çalışması genelinde değişim faktörleri dağılımı grafiği.	109
Şekil 4.55 : Alan çalışması genelinde değişim faktörleri - değişim türleri ilişkisi grafiği.	110
Şekil 4.56 : Alan çalışması genelinde değişim türlerinin dağılımı grafiği.	110
Şekil 4.57 : Alan çalışması genelinde mekânsal değişim faktörleri-sosyal değişim faktörleri dağılımı grafiği.....	111

SAYFIYE EVLERİNDE GÜNDELİK HAYATIN SOSYAL, MEKÂNSAL DEĞİŞİMİ

ÖZET

Canlıların yaşamsal faaliyetleri içerisinde içgüdüsel olarak kendilerini korumaya çalışmaları son derece doğal bir eylemdir. Sosyal bir canlı olan insan, korunma içgüdüleriyle kendisine barınak yaparken içinde bulunduğu toplulukla hem iletişim içinde birarada hem de kendi özel alanını oluşturma yolunda ilerlemiştir. Zamanla insanların yaşamlarında Bachelard'ın “dünyamızdaki köşemiz, ilk evrenimiz” olarak bahsettiği, “ev” olgusu yerleşmeye başlamıştır. Ev, mimari kimliğiyle olduğu kadar sosyal kavram olarak da evrilmeye devam etmiştir.

Yüzyıllar geçtikçe insan toplumlarında, insanın doğa içindeki yaşam mücadelesinde geliştirdiği tekniklerle doğan teknoloji en etkili yaşam kriteri haline gelmiştir. Teknolojinin eşlik ettiği devrimler, yeni teknolojiler üretirken insan yaşamlarını da değiştirmiştir. İnsan yaşamının her kesitinde fark edilen değişim, insanın davranışlarına oradan da sosyal ilişkiler yoluyla toplumsal değişmeye varmaktadır. Toplumsal değişme, uzun sürelerde gerçekleşen bir durumdur. İnsanoğlu, bu değişimin etkileriyle kendi gündelik yaşamında her an karşılaşmaktadır. Gündelik yaşam, bu değişken ve çok etkenli haliyle Lefebvre'nin dediği gibi rutin ve monoton olmaktan çok uzaktır.

Toplumsal değişmelerin insanların yaşamlarında en çok etkilediği dallardan biri, mimarlık ve özellikle konut mimarlığıdır. Mimarlık eylemi içerisinde insanın kendine has özel alan niteliğindeki “ev” kavramıyla özdeşleştiği konut mimarlığı, zamanla çeşitlenmiştir. İnsanların yılın büyük bir kısmında içinde yaşadıkları temel barınma eylemlerini gerçekleştirdikleri konutlar, birinci konutlardır. Yılın belirli bir kısmında kullanılan ve temel barınma eylemlerinin yanında tatil, eğlenme, sağlık kazanma, ticaret, tarım, korunma gibi yan eylemlere de hitap eden konutlar ikinci konutlardır. İkinci konutların içerisinde en yaygını ise sayfiye evleridir.

Sayfiye evleri, Endüstri Devrimi devamında gelişen bir dizi toplumsal değişimin etkisiyle doğan “sayfiye” kültürünün en bilinen ögesidir. Birinci konutlardan farklı olarak sayfiye evlerinde insanlar, açık ve yarı açık mekânlardaki gündelik hayat akışında çevreleriyle ve birbirleriyle daha iletişimsel ve daha dışa dönüktürler. Bu durum da sayfiye evlerinde insanların yoğun sosyal yaşam sürebilmelerine olanak tanımaktadır.

Değişim kavramında, Herakleitos'un akış teorisinde yer alan suyun kesintisiz akma benzetmesi gibi durmadan devam eden bir ilerleme hali mevcuttur. İçinde insan yaşamına dair her şeyin yer aldığı gündelik hayatı şekillendiren değişim aynı zamanda yine gündelik hayatın figürleriyle ilerlemektedir. Tezin ana konusu, insanın yaşamsal yapıtı olan konuttaki mekânsal değişimlerin, gündelik hayat içerisinde sosyal değişimlerle bağını tespit etmeye çalışmaktır. Bu noktada konu daha da özelleştirilerek mekânsal ve sosyal değişimleri tetikledikleri düşünülen değişim faktörleri tespit edilmiştir.

Değişim faktörlerinin sayfiye evlerinde etken oldukları değişim türleri belirli gruplara ayrılmaktadır. Kuramsal çalışmaların ışığında sıralanan değişim faktörleri; çevresel etmenler, işlevsellik, sayfiye atmosferi, ailenin genişlemesi, ailenin küçülmesi, yıpranma-bozulma, sosyalleşme, çok yönlülük (farklı uğraşlar), konfor ve küresel etmenlerdir.

Değişim faktörleri, sayfiye evlerinde gelişen değişimleri motive ederken ortaya çıkış kaynaklarına ve etkilerine göre mekânsal değişim faktörleri ve sosyal değişim faktörleri olarak iki gruba ayrılmaktadır. Çevresel etmenler, işlevsellik, ailenin genişlemesi, ailenin küçülmesi, yıpranma-bozulma, çok yönlülük, mekâna yönelik gereksinim ve isteklerle yönelip ağırlıklı olarak mekânsal çözümlerle sonuçlanan mekânsal değişim faktörleridir. Sayfiye atmosferi, sosyalleşme, konfor, küresel etmenler, büyük oranda psikolojik ve toplumsal kaynaklı kaygı, kabul ve isteklerle yönelip sosyal etkileri oluşturacak değişimleri tetikleyen sosyal değişim faktörleridir.

Çalışmada, birbirleriyle etkileşim halinde olan mekânsal değişim faktörleri ve sosyal değişim faktörleri aracılığıyla sayfiye evlerinde süregelen gündelik hayatın akışına Goffman'ın tabiriyle sahne olan mekânların değişimi incelenmiştir.

Tezde, sayfiye evlerindeki sosyal ve bireysel değişimlerin izlerini sürmek ve mekânsal değişime etkilerini tespit etmek de amaçlanmıştır. Bu amaçla öncelikle sayfiye, gündelik hayat, değişim kavramları kuramsal olarak ele alınmıştır. Bireysel benlik ve bellek oluşumlarının da etkilediği toplumsal yaşamın özel bir halinin yer aldığı sayfiyede, mekânların fiziksel değişimi yanında kimlik değişimi de söz konusudur.

Sayfiye evlerindeki mekânsal ve sosyal değişimi gündelik hayat akışında analiz etmek için Kapıdağ Yarımadası'ndaki Hamamlı Mahallesi ve Tatlısu Mahallesi'nde alan çalışması yapılmıştır. Alan çalışmasında yöntem olarak ev sakinleriyle görüşmeler ve alanda mimari veri toplama gerçekleştirilerek mekânsal değişimleri tespit etmeye yönelinmiştir. Elde edilen veriler ışığında her sayfiye evi için kronolojik gündelik hayat doğrusunda mekânsal-sosyal değişme diyagramı oluşturulmuştur.

Çalışmada yer verilen yedi adet sayfiye evi analiz edilmiş ve oluşturulan mekânsal-sosyal değişme diyagramlarına dayanılarak birtakım tespitlere varılmıştır. Bu tespitlere göre sayfiye evleri, ailelerin hayatta olan tüm nesillerine kucak açan ve bu amaçla sıkça mekânsal değişime uğrayan evlerdir.

Alan çalışması sonucunda mekânsal değişim faktörlerinin sayfiye evlerinde sosyal değişim faktörlerine göre daha etkili oldukları ortaya çıkmıştır. Mekânsal değişim faktörlerinin tetiklediği mekânsal değişmelerde, teknoloji yoluyla ilerleyen toplumsal değişmelerin, aile içi kayıplar ve yeni katılımların, doğa etmenlerinin yanında en büyük etken işlevsellik olarak tespit edilmiştir. Buradan da gündelik hayatta sayfiye evlerinde mekânsal ve sosyal değişmelerin sebep-sonuç dinamiğinde birbirini doğuran ve birbirinin sonucu olarak ilerleyen gelişmeler olduğu sonucuna varılmış, sayfiye evlerindeki yaşamın sürdürülebilirliği, kalitesi ve konforu için evlerin tasarımlarına yönelik öneriler sıralanmıştır.

SOCIAL AND SPATIAL CHANGE OF DAILY LIFE IN COUNTRY HOUSES

SUMMARY

It is a highly natural action for living beings to try to instinctively protect themselves in their vital activities. As a social creature, man, who is a social creature, has progressed towards creating his own private space in communication with the community he is in while sheltering himself with the instinct of protection. Over time, the phenomenon of "home," Bachelard refers to as "our corner in our world, our first universe," has settled in people's lives. The house has continued evolving as a social concept and architectural identity.

Over the centuries, technology, which was born in human societies with the techniques developed by humans in the struggle for life in nature, has become the most effective life criterion. The revolutions accompanied by technology have changed human lives while producing new technologies. The change noticed in every part of human life leads to social change through human behavior and social relations. Social change is a situation that takes place over long periods. Human beings encounter the effects of this change at every moment in their daily lives. In this variable and multifactorial state, daily life is far from and monotonous, as Lefebvre says.

One of the branches that social changes affect people's lives the most is architecture, especially residential architecture. Housing architecture, which people identify with the concept of "home," which is a private space within the act of architecture, has diversified over time. The dwellings in which people live for most of the year and in which they perform their basic shelter actions are the first dwellings. Secondary dwellings are the ones that are used for a particular part of the year and that, in addition to basic shelter activities, also cater to ancillary activities such as vacation, recreation, health, trade, agriculture, and protection. The most common type of second dwellings are country houses.

The country house is the most well-known element of the "country" culture that emerged due to social changes following the Industrial Revolution. Unlike primary residences, people in country houses are more communicative and extroverted with their surroundings and each other in the flow of daily life in open and semi-open spaces. This situation allows people to lead an intense social life in country houses.

It has been determined that the development of cottage houses has progressed in a parallel flow of change throughout the world and in Turkey. It is understood that the country houses, which are one of the main elements of this culture, are also affected by the state of spreading to all segments of the society by progressing with the change in lifestyles and opportunities due to the change in production systems.

It is seen that there is an increase in the number of examples where cottage houses have become widespread under the influence of social and technological developments and have changed their identity and evolved from a second residence to a first residence identity and equipment, and have become a source of income. At this point,

the meaning and content of the concept of change and its impact on cottages come to the fore.

There is a constant state of progress in the concept of change, like the uninterrupted water flow in Heraclitus' flow theory. The change that shapes daily life, in which everything related to human life occurs, also progresses with the figures of daily life. The thesis's main subject is to determine the connection between the spatial changes in the dwelling, which is the vital structure of human life, and social changes in daily life. At this point, the subject was further customized, and the factors of change that are thought to trigger spatial and social changes were identified.

The changes that change factors affect country houses are divided into specific groups. The factors of change listed in the light of theoretical studies are environmental factors, functionality, the atmosphere of the countryside, family expansion, family shrinkage, wear and tear, socialization, versatility (different pursuits), comfort, and global factors.

Change factors are divided into two groups, spatial change factors, and social change factors, according to their sources and effects, while motivating the changes in the country houses. Environmental factors, functionality, family expansion, downsizing, wear and tear, versatility, and spatial change factors are driven by spatial needs and desires and result mainly in spatial solutions. The atmosphere of the countryside, socialization, comfort, and global factors are social change factors primarily driven by psychological and social concerns, acceptance, and desires and trigger changes that will create social effects.

In this study, the spatial and social change factors interact and are used to examine the change of the spaces that are the stage, in Goffman's terms, for the flow of daily life in country houses.

The thesis also aims to trace the social and individual changes in cottage houses and to determine their effects on spatial change. For this purpose, the concepts of cottage, daily life, and change have been discussed theoretically. In the countryside, where a particular form of social life is also affected by the formation of individual self and memory, there is a change of identity and the physical change of spaces.

In order to analyze the spatial and social change in cottage houses in the flow of daily life, a field study was conducted in Hamamlı Neighborhood and Tathısu Neighborhood on the Kapıdağ Peninsula. The methodology of the field study was to identify spatial changes through interviews with the residents and architectural data collection in the field. In light of the data obtained, a spatial-social change diagram was created for each cottage house in the line of daily chronological life.

The seven cottage houses included in the study were analyzed, and some determinations were made based on the spatial-social change diagrams. According to these findings, country houses embrace all living generations of families and undergo frequent spatial changes for this purpose.

As a result of the field study, it was revealed that spatial change factors are more effective than social change factors in country houses. In spatial changes triggered by spatial change factors functionality was found to be the most significant factor in spatial changes triggered by spatial change factors, in addition to social changes progressing through technology, family losses and new additions, and natural factors. Along with the change factor of functionality, the type of change that other change factors mobilize the most in the country houses is the change bringing the new function and space.

While it was determined that two of the houses examined in the field study evolved from being used as second residences to first residences, it was determined that the main factors that triggered this development were the global pandemic and the related restriction and social isolation mentioned the heading of global factors change factor.

Considering the diversity of spaces and users expected to be included in country houses and the effects of social and technological developments, the importance of prioritizing flexible and highly adaptable space designs in country house design emerges. From this point of view, it is concluded that spatial and social changes in the country houses in daily life are developments that give birth to each other in the cause-effect dynamics and progress as a result of each other, and suggestions for the design of houses for the sustainability, quality, and comfort of life in the country houses are listed.

1. GİRİŞ

Mimarlık, hayal etmek, tasarlamak, yapmak eylemleri ile birlikte yaşamak eylemini de barındırmaktadır. Lefebvre'nin (2019), "yaşamak, var olmaktır" ifadesinden yola çıkılarak var olmanın üstlendiği tüm gereklilikler, faaliyetler ve durumların bir bütün olduğu düşünülebilmektedir. Bu donanımlara eşlik eden "değişme" kavramının yaşamak eylemini, en çok da gündelik yaşamı zenginleştirdiği aşikardır.

Tüm bu birbirleriyle ilişkili kavramlarla beslenen tez çalışması, konuyu mimarlık özeline yönlendirecek şekilde sayfiye evlerine odaklanmıştır. Bu tercihte değişme kavramının, toplum genelinde ve birey özelinde devreye girerek, ev tipolojilerinden biri olarak sayfiye evlerini son üç yüzyılda hızla geliştirmesi ve dönüştürmesinin etkisi büyüktür.

Değişme kavramının baş aktörlerinden biri olan teknolojinin etkisiyle gelişen, yayılan ulaşım ağı, Sanayi Devrimi ile değişen çalışma ve boş vakit olgusu, tatil kavramının gelişimi, tüketime dayalı toplumsal davranışların yaygınlaşması, yeni kitle iletişim araçlarının devreye girmesi, insan-doğa ilişkisinde yeni kanallar açılması ile sayfiye evleri yaygınlaşırken, literatürdeki ikinci konut olma halinden birinci konut olma haline kaymanın başladığı düşünülmektedir. Bahsedilen tüm gelişmelerde etken olan toplumsal değişimin izlerini gündelik hayatta takip etmek mümkündür. Bu sebeple çalışmanın kavramsal zeminini gündelik hayat oluştururken, odak noktası ise sayfiye evleridir.

Sayfiye evlerinde mekânsal değişimlerden yola çıkılarak yapılan mimari çözümlerinde sosyal değişimlerin de izlerine rastlanılmıştır. Çalışmada, tüm mekânsal ve sosyal değişimlerde gündelik hayatın etkisi, yönlendirmesinin olup olmadığı ile oluşan değişimlerin gündelik hayatı nasıl dönüştürdüğü araştırılmıştır.

Türkiye'de uzun sayılabilecek bir sayfiye geçmişi olan Kapıdağ Yarımadası'nda yapılan alan çalışmasında seçilen örnekler üzerinden, geçmişten günümüze sayfiye evlerinin gündelik yaşam akışı mekânsal ve sosyal olarak irdelenmiştir.

1.1 Tezin Amacı

Tezin amacı, doğa etmenleriyle sıkı ilişkisi, açık ve yarı açık mekânları ile zengin mekânsal çeşitliliği, farklı eylemlere ev sahipliği yapabilmesi, sakinlerine hareketli sosyal ilişkiler kurma imkanları sunabilmesi gibi nitelik ve nicelikleri barındıran sayfiye evlerinde son yıllarda artan değişimin izini sürmektir. Bu amaçla öncelikle sayfiye evlerinin ortaya çıkış sebepleri araştırılmıştır.

Genellikle yaz mevsiminde, ağırlıklı olarak tatil amaçlı kullanılan sayfiye evleri, kullanım işlevleri ve kullanıcıları arttıkça yeni mekânlara ihtiyaç duyulan hatta kimliği değişen kompleks yapılara dönüşmektedir. Bu açıdan birinci konutlara göre sayfiye evlerinde mekânsal değişime başvurma eğilimi daha fazladır.

Çalışma, mimarlık dahilinde sayfiye evlerindeki yeni mekân oluşumları ve değişimlerini tespit etmeye yöneliktir. Sayfiye evlerinde saptanacak değişimlerin klavuzluğuyla, sayfiye evi tasarımında dikkat edilmesi gereken veya sayfiye evini daha efektif hale getirecek tasarım önlemleri keşfedilmeye çalışılacaktır.

Sayfiye evlerinin sakinlerine sunduğu sosyalleşme fırsatları sebebiyle bireyler arası iletişim artmaktadır. Sosyal iletişim toplumsal değişmeye ivme kazandırırken yayılmasına da yardım etmektedir. Bu bağlamda sayfiye evleri, değişim kavramının temsilinin sürekli güncellenen sahnesi gibidir.

Literatürde teorik olarak barınma işlevini yüklenen ev, Bachelard'a (2021) göre bir nesne olmaktan ziyade kendi içinde her şeyi barındıran bir evrendir. Ev kavramına bu zengin içeriği katan özelliklerden biri de evin bireye düş kurma imkanı sağlamasıdır. Bachelard (2021), evlerde hatıraların yerleşip saklanacağı birtakım alanlar bulunabileceğinden bahsetmiştir. Bilim insanlarının çoğu hatıraların oluşmasında olduğu gibi bellek oluşumunda da birey deneyimlerinin büyük etkisi olduğuna inanmaktadır. Bu bağlamda her yaş grubundan kullanıcılara farklı gündelik hayat deneyimleri yaşama şansı tanıyan sayfiye evi anlamsal olarak çok donanımlı bir "ev" dir. Tez kapsamında sayfiye evinin kullanıcıları açısından taşıdığı anlam ile sayfiye evinin mekânsallaşması arasında bir ilişki olup olmadığını araştırmak da amaçlanmaktadır.

Sayfiye evlerindeki mekânsal ve sosyal değişimin gündelik hayattaki akışını araştırma amacıyla yapılan alan çalışması için Kapıdağ Yarımadası'nın seçilmesinin birtakım sebepleri vardır. Bu sebeplerin başında yörede çok katmanlı tarihsel geçmişi sebebiyle

farklı etnik grupların yaşaması, coğrafi zenginlik, büyük kentlere yakın konumda yer alma, kolay ulaşım, sayfiye evlerinin elli yıla yakın süredir bölgede yer alması ve tüm bu sebeplerle oluşan kollektif gündelik yaşamın izlerinin bulunabilmesi gelmektedir. Kapıdağ Yarımadası'nın bir parçası olan sayfiye evlerinin, mekânsal ve sosyal değişimleriyle yarımadanın gündelik hayat ritmini etkileyip etkilemediklerinin tespiti de çalışmanın amaçlarından biridir.

1.2 Tezin Kapsamı

Çalışmanın kapsamında literatür araştırmasıyla ulaşılan kuramların ışığında, sayfiye evlerinde mekânsal değişimin gündelik hayatta sosyal yaşam ve ilişkilere etkisi ile sosyal yaşam değişikliklerinin mekânlara yansımalarının tespiti amacıyla yapılan mimari çözümler, bireysel görüşmelerden çıkarılmış gündelik hayat hikayeleri ve tüm elde edilen veriler ışığında ortaya çıkarılan bir genel değerlendirme vardır.

Tezin ikinci bölümünde, tez konusunu çerçeveleyen, nitelendiren temel kavramlar olarak sayfiye, gündelik hayat ve değişim kavramlarının tanımlarının araştırılmasıyla başlanılmıştır. Tezin öznesi durumundaki sayfiye evlerinin Türkiye'de ve dünyada gelişimi irdelenmiştir. Benzer şekilde gündelik hayat kavramını öncelikle genel tanımlamalar eşliğinde açarak, ardından kavramın sosyoloji ve diğer sosyal bilimler içerisinde ele alınmaya başlanması, gelişmesi araştırılmıştır. Bu araştırmaya paralel olarak gündelik hayat kavramının tez konusuyla en çok örtüştüğü başlıklarla (çalışma hayatı, boş vakit, tatil, yabancılaşma, sıradan insan, taktik, performans, üretim-tüketim gibi) ilgili araştırmalar yapmış düşünürlerin çalışmalarıyla konu incelenmiştir. Sayfiye evleri üzerinden gündelik hayat olgusu ele alınırken sayfiye evi-doğa ilişkisine ayrıca bakılmıştır.

Tezde önemli bir yeri olan değişim kavramının kapsamıyla birlikte verildiği ikinci bölümde, toplumsal değişimin oluşma sebepleri ve etkenleri, aktörleriyle birlikte ele alınmıştır. Benlik oluşumu üzerinden ele alınan bireysel değişime ve yaş gruplarına göre ilerleyen bireysel gelişime de yer verilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde sayfiye evlerinde gündelik hayat ve mekân ilişkisi, kuramsal araştırmalar eşliğinde açılmaya çalışılmıştır. Üçüncü bölümde yer verilen bilim insanlarının saptamaları, düşünceleri ve araştırmalarının rehberliğinde sayfiye evlerine odaklı değişim faktörleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla sayfiye

evlerinde gündelik hayatın sosyal değişimine öncelikle “yaşam dünyası” kavramıyla geniş bir perspektiften yaklaşıp ardından, bireyin bellek oluşumunun etkileri üzerinde durulmuştur. Sayfiye evlerinde gündelik hayat ve mekân ilişkisi araştırılırken mekân kullanımları ve bu kullanımların değişimi ele alınmıştır. Tipolojik olarak sayfiye evlerinin değerlendirilmesiyle birlikte mekân kullanımları alanında etkili olan esneklik ve uyarlanabilirlik özelliklerine yer verilmiştir.

Tezin dördüncü bölümü ölçme-değerlendirme çalışmalarını kapsamaktadır. Elde edilen literatür bilgilerinin desteği ve katkılarıyla, sayfiye evlerinde gündelik yaşamda mekânsal ve sosyal değişmelerin yaşanıp yaşanmadığı, nasıl yaşandığı, değişimler arası etkileşim ve iletişimin tespitini gerçek örnekler üzerinden inceleyebilmek için alan çalışması yapılmıştır. Alan çalışması ve bu çalışmaya yönelik genel değerlendirmenin yer aldığı bu bölümde ağırlıklı olarak mekân çözümlenmeleri ve evlerin kullanıcılarıyla yapılan görüşmelerden çıkarılan gündelik hayat ritüelleri ve sosyal ilişkilerin sözlü anlatımları yer almaktadır.

Çalışmanın son bölümü, tez kapsamında yapılan tüm araştırmalar ve analizlerden varılan sonuçlar ve yorumların paylaşıldığı bölümdür.

1.3 Yöntem

2. Mimarlıkta mekân tasarımı ve çözümlenmesi son derece problematik eylemlerdir. Bu durumun sebeplerinin başında mekân kavramının çok katmanlılığı gelir. Çalışmada odaklanılan sayfiye evlerindeki mekânsal çözümlenmeler, mekânsal ve sosyal değişim tespitleri de aynı şekilde çok etkenli ve her ev için kendine özeldir.

Tezde izlenen yöntem; sayfiye evlerinde mekânsal ve sosyal çözümlenmeler yapılırken tespit edilecek değişimleri, neden-sonuç ilişkisi üzerinden değişim faktörleri aracılığıyla açacak ve devamında kavramlar arası ilişkileri ana hatlarıyla belirleyecek bir akış şeklindedir. Tezin yöntemindeki bu aşamalı ilerleyiş, tezin amacı olan “değişimlerin izini sürme” ana fikri ile bağdaştırılmıştır.

Çalışmanın başından itibaren konu ile ilgili yapılan literatür okumaları, kuramsal çözümlenmeler tez yönteminde izlenecek yol ve içeriği etkilemiştir. Ev sakinleriyle yapılan görüşmelerde yöneltilen sorular, tezin kuramsal başlık ve kavramlarını alanda tespit etmeye ve sorgulamaya yöneliktir.

Genel olarak alanda, güncel veriler ışığında tespitler ve bu tespitler arasındaki olası ilişkileri, iletişim ve etkileşimi arama yolunda ilerleyen çalışmada, öncelikle çalışma için uygun evler belirlenmiştir. Belirli kriterlere dikkat edilerek seçilen sayfiye evlerinin sakinleri ile iletişime geçilmiştir. Evleri yerinde incelemek için yapılan ziyaretler aynı zamanda ev sakinleriyle görüşme yapma fırsatı da tanımıştır. Ev sakinlerinin verdikleri izinler dahilinde sayfiye evlerinde fotoğraf çekimleri, yerinde eskiz denemeleri gerçekleştirilmiştir. Bazı ev sakinleri, kendi aile arşivlerinden ev ve evde yaşama dair eski fotoğraflar ile yine evle ilgili resmi belgelerini paylaşmışlardır. Paylaşılan fotoğraflara ve belgelerde yer alan bilgilere, ev sakinlerinden alınan izinler çerçevesinde tez kapsamında yer verilmiştir.

Sayfiye evlerinin sakinleriyle yapılan derinlemesine görüşmelerin sayısı, evlerin barındırdığı nesillerin yoğunluğuna ve ev sakinlerinin tercihlerine göre evler arasında değişmektedir. Bazı evlerde tek nesille görüşme gerçekleşirken bazı evlerde bu sayı iki, hatta üç nesle kadar çıkabilmiştir. Özellikle ileri yaştaki nesille yapılan görüşmeler sözlü tarih çalışması niteliğindedir.

Ev sakinlerine görüşmelerde yöneltilen sorular, belirli bilgi gruplarının (yaş, meslek, eğitim durumu, bölgenin ilk keşfi, evin yapılma-satın alınma sebepleri gibi) temalarına hizmet edecek şekilde önceden belirlenmiş olsa da, her görüşmenin büyük bir bölümü önceden belirlenmemiş soruların eşliğinde devam etmiştir. Oluşan bu karma akış, evle ve ev yaşamıyla ilgili en doğal ve gerçekçi tespitleri yapabilmek için tercih edilmiştir. Sohbet niteliğindeki görüşmeler, ev sakinlerinin son derece içten paylaşımlarıyla devam ederken ev ve ev yaşamı dışında evin yerleştiği mahalle ve hatta yarımada ile ilgili birçok bilgi ile hikayeye de erişilebilinmiştir. Görüşmeler esnasında ev sakinlerinin verdikleri izin dahilinde ses kayıtları alınmış ve notlar tutulmuştur.

Çalışmada yer verilen sayfiye evlerinin çoğunun orijinal mimari projelerine ulaşılamamıştır. Evlerin tümünde yapılan mekânsal tespitler (fotoğraf, ölçü alma, varsa mimari proje) ile sayfiye evlerinin mevcut mimari planları çizilmiştir. Görüşmelerde tespit edilen veriler ışığında her evin belirli senelerde mekânsal değişikliğe gittiği fark edilmiştir. Ev sakinlerinden elde edilen veriler ve ev sahasında kalmış belirli izler ışığında mekânsal değişikliklerin yapıldığı yıllara ait mimari planlar oluşturulmuştur. Oluşturulan geçmişe yönelik planlar, ev sakinleri ile paylaşılıp onaylatılmıştır.

Her ev için kendi bünyesinde oluşturulan mekânsal değişiklikleri sergilemeye yönelik planlar, görüşmelerden elde edilen değişiklik sebep ve sonuçları ile bu değişimleri tetiklediği düşünölen değişim faktörlerini içeren çizelgelerle desteklenmektedir. Planlar ve çizelgelerin beraberinde ev sakinlerinin paylaştıkları gündelik hayata dair anektodların birbirleriyle nasıl örtüşüklerini anlayabilmek ve teze yön veren ana kavramlar arası ilişkileri görebilmek için mekânsal ve sosyal değişiklikler ile değişim faktörlerinin belirli bir kronolojik sırada ilerleyişini ve iletişimlerini sergileyen diyagramlar oluşturulmuştur.

Mekânsal değişikliklerin işlendiği planlar, mekânsal değişiklik-sebep çizelgeleri, mekânsal-sosyal değişiklik diyagramları ve ev sakinlerinin gündelik hayatlarına dair yaptıkları tüm paylaşımlar; alan çalışmasının yapıldığı bölgedeki sayfiye evlerinden yola çıkılarak, sayfiye evlerindeki mekânsal ve sosyal değişimin varlığı, birbiriyle ilişkisi ve gündelik hayatın bu değişikliklerdeki yeri üzerine genel bir değerlendirme yapılabilmemesine katkı sağlamıştır.

2. SAYFIYE, GÜNDELİK HAYAT VE DEĞİŞİM KAVRAMLARI

2.1 Sayfiye ve Sayfiye Evi Kavramları, Gelişim Süreçleri

2.1.1 Sayfiye kavramı

Sayfiye, kelime olarak birden çok anlama sahiptir. Türk Dil Kurumu Sözlüğü'ne (URL 1) göre sayfiye; yazlık, yazlık ev anlamlarının yanında şehre yakın kır kesimi anlamına da gelen bir isimdir. Bu durumda kelime olarak sayfiye, hem yaz mevsiminde kullanılan bir yapıya (yazlık), hem de yine ağırlıklı olarak yaz mevsiminde ziyaret edilen bir bölgeye karşılık gelebilmektedir (Yağan, 2018). Sayfiye kelimesinin kökeni Arapça'dır ve yaz mevsimi anlamına gelen "sayf" kelimesine dayanır (Alkan, 2014).

Sayfiye kelimesinin yazlık ve mevsimsel gezme-yerleşme alanı olarak bilinen terimsel anlamlarının yanında yer alan çok sayıda mecazi anlamlarından da söz etmek gerekmektedir. Sayfiyeyi bir çocukluk ve ergenlik mevsimi olarak niteleyen Bora ve Bora (2014), yetişkinler için bu kelimenin karşılığının performans (yazlık evi edinmek, içinde yaşanılır hale getirmek ve bu hali muhafaza etmek) olabileceğini söylemektedir.

Barındırdığı çok sayıda anlam ve imgeler, "sayfiye" kelimesini katmanlaştırarak kavramsallaştırmaktadır.

2.1.2 Sayfiye evi kavramı

Sayfiye evi, "sayfiye" kelimesinin anlamına bağlı olarak yaz mevsiminde gidilip kalınan ev anlamına gelmektedir. Sayfiye evi, İngilizce başta olmak üzere diğer dillerde de çok sayıda kelimeye karşılık gelebilecek kapasitede anlam zenginliğine sahiptir. Öyle ki, sayfiye evi genellikle şehir dışında yer alan küçük ev anlamına gelebildiği gibi, kişilerin yalnız kalmak veya gizlenmek için gittikleri yer anlamına da gelebilmektedir (Cambridge Learner's Dictionary, 2012). Benzer şekilde Mimarlık ve Yapı Sözlüğü'nde sayfiye evinin İngilizce'deki en yaygın kullanımlı karşılıklarından biri olan "cottage" kelimesi için kır evi, yazlık ev tanımı yer almaktadır (Hasol, 2017). Sayfiye evi kır ve yazlık tanımlarıyla açılmaya devam edilirse, mimarlık dahilinde

belli başlı bina tiplerinden biri olarak önemli bir yer teşkil ettiği görülebilir (Killer, 1981).

Kullanıcıları tarafından yıl içerisinde kısıtlı bir zaman diliminde (genellikle yaz mevsimi) kullanılan sayfiye evleri, ikinci konutlar olarak nitelendirilmektedirler. Bireylerin ve ailelerin yılın büyük bir kısmında barınmak için kullandıkları ve temel ihtiyaçlarını karşılayabildikleri konutlar, birinci konutlar olarak adlandırılmaktadır. Bu tanımdan yola çıkılarak, zaman zaman ve kısa süreli, temel ihtiyaçlar yanında birtakım özel eylem ve ihtiyaçlara yönelik olarak kullanılan konutlar ise ikinci konutlar olarak ifade edilmektedir. Konutları niteleyen ve bir çeşit sıralamaya sokan sıfat (birinci, ikinci), ağırlıklı olarak konutların kullanım süreleri ve ardından konutların içerdiği işlemlere göre belirleyici olmaktadır.

İkinci konutların kullanım amaçlarının başında tatil, eğlence ve dinlenme gelir. Emekli'ye (2014) göre, konutların "ikinci konut" olarak adlandırılmasında, içinde kalıcı bir şekilde ikamet edilen evlerden farklı olarak geçici bir süre kullanılıp yılın büyük bir kısmında boş kalmalarının etkisi çoktur.

İkinci konutların oluşumunda insanların yaşamlarında yer vermek istedikleri yeni veya dönemsel olarak odaklanılan eylemlerin büyük etkileri vardır. Geçmiş çağlarda ikinci konut oluşumunun en etkin faktörü ekonomi iken ilerleyen dönemlerde tatil, dinlenmek, sosyalleşmek, sağlık kazanmak gibi eylem ve aktiviteler gündeme gelmeye başlamıştır.

İkinci konutlar, buldukları coğrafi bölge veya koşullara göre farklı isimler almaktadırlar. Göl evi, kır evi, dağ evi, ağaç ev, bağ evi, yayla evi gibi çok sayıda coğrafi terimlere dayalı ev tanımlamalarının yanında ikinci konutların en bilinen türü sayfiye evleridir. Sayfiye evleri, doğal ve kültürel cazibesi bulunan alanlarda, yörelerde yer alırlar ve turizm sektörü ile doğrudan ilişkilidirler (Arıkan, 2018).

2.1.3 Sayfiye evlerinin dünya genelinde gelişimi

Sayfiye evi olarak adlandırılmış konut türünün dünya genelinde ortaya çıkışı oldukça eski tarihlere uzanmaktadır. Ortaçağ'da zengin ve asillerin, arazileri kontrol edip tarımsal faaliyetleri düzenlemek için şehirden uzakta genellikle su kaynaklarına ve arazilerine yakın ya da içinde konut oluşturma eylemlerinin İlk Çağ'a dayandığı bilinmektedir (Yağan, 2018). Aynı şekilde Ortaçağ'da sayfiyeye gitmeyi iktisadi bir etkinlik olarak ifade eden Bora ve Bora (2014), yaz mevsiminde şehirlerde yaşanan

salgın hastalıklar, pislik ve sineklerin de sayfiyeye gidişi gerekli ve değerli kıldığını belirtmektedir.

İlk Çağ'da gerek Mezopotamya gerekse Roma İmparatorluğu sınırları içinde zengin ve soyluların kent merkezleri dışında sayfiyeye gittiklerini anlatan kaynaklar vardır (Yağan, 2018). Romalı aristokratların yazın gittikleri Napoli zengin kesimin sıcaktan korunmasını sağlayan sayfiye bölgesi iken, çağlayanları ile ünlü Antakya'nın Defne (Daphne) bölgesi dönemin Antakyalı Romalılar'ına serinlik ve şifa dağıtan sayfiye bölgesidir (Alkan, 2014). Yağan'a (2018) göre, Roma Dönemi'nde sıklıkla rastlanılan sağlık amaçlı sayfiyelere (kaplıcalar, termal kaynaklar) gerçekleştirilen ziyaretler Orta Çağ'da Hristiyanlığın yayılmasıyla azalmaya başlamıştır. Rönesans Dönemi'nin başlaması ve Avrupa'da deneysel düşüncenin de devreye girmesiyle düşünce dünyası ve pozitif bilimler insan yaşamına yoğunlaşmaya başlamıştır. Birey algısının filizlenmeye başladığı bu dönemde insan, kendi varlığını, değerini keşfetmeye ve kendini geliştirmeye yönelmiştir. Bu gelişmeyle toplumlarda yeniden kaplıcalara ve termal bölgelere gitme faaliyetleri başlamıştır. Kaplıca ve termal bölgelere yapılan ziyaretlerin tek sebebi sağlık kazanmak olmayıp, bireylerin birbirleriyle buluşmaları ve eğlenme aktiviteleri de etkili sebepler arasında yer alıp aynı zamanda sayfiyeye gitme eyleminin yaygınlaşmasında da önemli rol oynamışlardır (Yağan, 2018).

Rönesans ve beraberinde gelişen Aydınlanma Çağı, toplumların içinde "burjuva" denilen yeni bir insan topluluğunun oluşmasını sağlamıştır. Burjuva, kentte yaşayıp ticaret yapan genellikle eğitilmiş ve varlıklı kişidir (URL 2). Yakın Çağ'ın sosyalist düşünürleri tarafından bir çeşit "orta sınıf" olarak görülen burjuva topluluğu devrimler ve toplumsal değişimler ile güçlenmiş ve Avrupa aristokrasisinin yaşam tarzına yönelmiştir. Bu yönelimin en belirgin örneklerinin başında sayfiyeye gitmek gelir. Geniş imkanlara sahip aristokrasinin yüzlerce yıl boyuca iktisadi ve sağlık amaçlı, şehirden uzakta tatlı su kaynaklarına yakın konumlanmış sayfiye evlerine yaptığı ziyaretler burjuva topluluğu tarafından adeta taklit edilmiştir (Şekil 2.1). 17. Yüzyıl'da Hollanda'da yaygınlaşan "dışarıdaki yer" anlamına gelen "buitenplaats" konutları, zengin kasabalıların yazlık mülkleri olarak burjuva sayfiyesinin ilk örneklerinden biri olarak sayılabilmektedir (URL 3).

Avrupa ile birlikte dünya genelinde sayfiye olgusunun değişmesinde büyük rol oynayan gelişme İngiltere'de yaşanmıştır. 1750 Yılında doktor Russell'ın "Salgı Bezleri Hastalıklarına Karşı Deniz Suyunun Kullanılması" başlıklı tezi, deniz suyunun

insan sağlığı üzerindeki olumlu etkilerinin fark edilmesini sağlamıştır (Arıkan, 2018). Dr. Russell bu alışması, İngiltere’de Brighton yerleşmesinde dünyadaki ilk plajın açılmasını sağlamıştır (Yağan, 2018). Günümüz sayfiye imgelerinin başında gelen ‘‘plaj’’ ve ‘‘deniz kıyısı’’ algılarının oluşmaya başlaması bu gelişmeye dayanmaktadır.

şekil 2.1 : Buitenplaats konut tipinden bir rnek (URL3).

Deniz suyu ve plajların insan hayatına girmeye başladığı yılların devamında gelişen Fransız İhtilali ve Sanayi Devrimi daha önce de belirtildiği gibi, oluşmaya başlamış olan birey algısını güçlendirirken toplumsal yapıları da dönüştürmüştür.

şehircilik düzleminde kent oluşumlarını sağlayan Sanayi Devrimi, mimarlık düzleminde de kentte çalışan kesim için toplu konutların oluşmasını desteklemiştir. İlerleyen yıllarda kentlerdeki üretim tesisleri ve fabrikalarda zaman aralığı belirlenmiş çalışma yaşamına sahip, sabit gelirlili bir insan topluluğu oluşmuştur. 19. Yüzyıl’da başlayıp 20. Yüzyıl’da hız kazanan bu gelişmeyle oluşan grup ‘‘orta sınıf’’ adıyla yaygınlığını arttırmıştır. Sosyoloji alanında yeni bir toplumsal sınıf tanımlamasını doğuran gelişmelere dünya genelinde eklemlenen teknik ve fiziksel değişimler, oluşumlar yeni kavram ve olguların da doğmasına zemin hazırlamıştır.

19. Yüzyıl’da gerçekleşen Sanayi Devrimi ile tren ve buharlı gemilerin geliştirilerek ulaşım ağının kurulması ve yayılması, sayfiye oluşumunda en etkili yeniliklerin başında gelmektedir. Sayfiye kavramının toplumda yer etmesini sağlayan bir diğer yenilik de ‘‘tatil’’ kavramının oluşumudur (Yağan, 2018). Tatil kavramının

oluşumunda Sanayi Devrimi ile toplumsal grup haline gelen çalışan kesimin çalışma zamanının ve kazancının netleşmesinin etkisi büyüktür. Sanayi Devrimi'nden önce kır yaşamında ağırlıklı olarak tarım ve hayvancılıkla uğraşan insanların tüm güne yayılan çalışma hayatları bulunmaktaydı. Kente göç ederek fabrikalarda haftanın belli günleri ve belirli saatler arasında çalışan insanlar için ise “boş vakit” olarak adlandırılan yeni bir yaşam kesiti oluşmuştur. Çalışma-boş vakit birlikteliğine değinen Lefebvre (2020), çalışan kesimin kullanabileceği zaman dilimini bu birlikteliğe göre organize ettiğini belirtmiştir. Çalışmaktan arda kalan boş vaktte bireyler, dinlenmek, eğlenmek ve gezmeyi amaçlamaktadırlar. Türk Dil Kurumu Sözlüğü'ne (URL 1) göre; çalışma yaşamında, yasa gereğince çalışmaya ara verilen süre anlamına gelen tatil, beraberinde eğlence ve dinlenme için yapılan seyahat, etkinlik ve eylemleri de kapsamaktadır. Metinsoy'a (2014) göre tatil, modern zamanlar öncesinde bir çeşit tebdil-i mekan olarak dillendirilip, şifalı olduğu düşünülen suyu ile havası olan yerlere yapılan ve belli bir süre aralığında gerçekleşen seyahat anlamına gelmektedir.

Tatil kavramıyla tanışan orta sınıf için boş vakitlerinde yapılacak en yaygın etkinlik, sayfiyeye gitmek haline gelmiştir. İlk Çağ ve Orta Çağ'da aristokrasinin gerçekleştirdiği sayfiyeye gitmek eylemi Yeni Çağ'da burjuva topluluğu, 19. Yüzyıl'dan itibaren de orta sınıf içinde yayılmıştır. Sayfiyeye gitme eyleminin bir uzantısı olan “sayfiye evi” de ağırlıklı olarak orta sınıfın sahip olmak için büyük çaba sarf ettiği bir yapı haline gelmiştir (Bora ve Bora, 2014). Tatil yapma amacıyla ikinci konut edinme isteğinin temelinde bahçe işleri ile uğraşmak, akraba ve arkadaşlarla birlikte vakit geçirmek, çocukları eğlendirmek gibi evin sağlayacağı fiziksel olanakların yanında uzun süreli tatili daha ucuz elde edebilmek ile ikinci konut sahibi olma durumuyla toplumda prestij kazanma isteği gibi düşüncelerin de yeri vardır (Emekli, 2014).

Günümüze yaklaştıkça toplumun her kesimine yayılan tatil ve sayfiye kültürü neticesinde dünyanın her yerinde sayfiye evleri yapılmış olup ve bu eyleme de devam edilmektedir.

2.1.4 Sayfiye evlerinin Türkiye'deki gelişimi

Türkiye sınırları içerisinde yer alan Anadolu'da sayfiyeye gitme eyleminin dünya genelinde olduğu gibi İlk Çağ'a dayandığı bilinmektedir. Sıcak su kaynaklarının

bulunduğu bölgelerde Antik Roma ve Yunan (Antakya-Daphne, Bergama-Atlianoi) aristokrasiye hizmet eden sayfiyelerin bulunduğuna inanılmaktadır (Alkan, 2014).

Anadolu'da eski tarihlere uzanan sayfiye kavramının, yine ikincil konut durumunda olan bağ evi ve yayla evi gibi konut tiplerinin varlığıyla geliştiği düşünölmektedir.

Yayla; dağlık ve yüksek bölgelerde kış mevsiminde yaşam koşulları zorlayıcı olduğu için boş bırakılan, yaz mevsiminde ise havası alçak bölgelere göre serin olan, hayvan otlatma ve dinlenme yeridir (TDK Sözlüğü, 2000). Yayla, ağırlıklı olarak hayvancılık faaliyetlerinin gerçekleştirildiği mevsimsel yerleşme alanıdır.

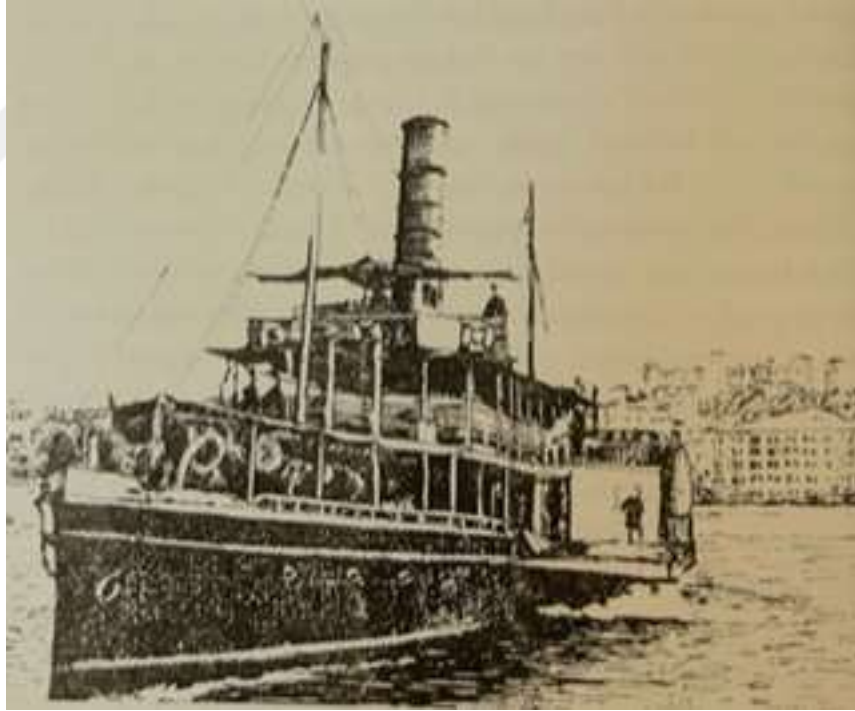
Bağ, yayladan farklı olarak tarımsal faaliyetlerin ön planda olduğu bir yerleşme alanıdır. Yayla ve bağ yerleşmelerinin ortak özellikleri, yılın belli dönemlerinde yaşantıya açık olmaları ile kentlilere yenilenme ve mekan değiştirme fırsatı sunabilmeleri yanında ekonomik faaliyet de içermeleridir. Hayvansal ve tarımsal faaliyetlerle gelir elde etme imkanı sunmaları, ikinci konutların içinde yayla ve bağ evlerini sayfiye evlerinden ayırmaktadır (Yağan, 2018).

Anadolu'da yüzlerce yıl öncesine dayanan ikinci konut oluşumları dünya genelindeki gelişmelere paralel olarak 19. Yüzyıl'dan itibaren ivme kazanmıştır. Tüm dünyada olduğu gibi Osmanlı Devleti sınırları içinde de sayfiye költürünün oluşmaya başlaması aristokratlara dayanmaktadır. 18. Yüzyıl Osmanlı Dünyası'nda başlayan "Lale Devri", sayfiye kavramının gelişimi için gerekli zemini hazırlamıştır.

Ortaylı'ya (2020) göre, Osmanlı Devleti'nin ekonomisinde büyük değişikliklerin olduğu 18. Yüzyıl'da zenginleşen yönetici kademesi tüketimi arttırmış ve buna paralel olarak Karadeniz ulaşımında etkinleşen Fenerli Rumlar ve elçilik heyetleri yeni bir yaşam tarzının şekillenmesinde etkili olmuşlardır. Kağıthane'deki eski bostanların, kasır ve bahçelerle donatılması, fakir balıkçı köyleri olan Tarabya ve Yeniköy'de zengin Rum armatörlerin yalılar inşa ettirmeye başlamaları, devamında Beylerbeyi, Kandilli ve Ortaköy'de de yalıların konumlanmalarıyla 18. Yüzyıl İstanbul mevsimlik eğlence ve sayfiye yerleşimlerinin oluşumu başlamıştır (Ortaylı, 2020).

Osmanlı'da sayfiyeye gitmenin diğer ve yaygın adı "mesireye gitmek" tir. Sağlığa iyi gelen su kaynaklarının bulunduğu Çamlıca, Bulgurlu, Sarıyer, Yuşa Tepesi bilinen İstanbul mesire alanlarından sadece birkaç tanesidir. Mesire alanlarında halk, çadırlar kurmakta ve konaklayabilmektedir (Yağan, 2018).

Osmanlı Devleti'nde yıl içerisinde sayfiyeye gidiş padişah fermanı ile başlamaktadır ve bu fermana, göç fermanı denilmektedir (Alkan, 2014). 19. Yüzyıl ortalarına kadar İstanbul içinde deniz ulaşımı sadece kayık ve sandallar ile gerçekleştirilebilmektedir (Yağan, 2018). İstanbul Boğazı'nda uzun yıllar deniz ulaşımında etkin rol oynayan kayıkçıların varlığının yanında Avusturya, İngiliz ve Rus devletlerinin vapurlarının da yolcu taşımacılığı yaptığı bilinmektedir (Ortaylı, 2020). İstanbul sınırlarında kabotaj hakkının yabancılardan alınıp yeni bir deniz ulaştırma şirketine verilmesi ile Boğaziçi ulaşımının hem yabancılardan hem de disiplin altında tutulamayan kayıkçıların hakimiyetinden kurtarıldığını söyleyen Ortaylı (2020), bu yeni şirketin kuruluşunda Osmanlı devlet adamları ve belli sayıda sarrafın ortak olduğunu dile getirmektedir. Bu yeni deniz ulaşımı şirketinin adı Şirket-i Hayriye'dir. 1851 Yılında Osmanlı'nın ilk yerli şirketi olan Şirket-i Hayriye'nin kurulması, Boğaz'ın iki yakası arasında ulaşımı sağlayacak vapurların devreye girmesini sağlamıştır (Şekil 2.2).

Şekil 2.2 : Şirket-i Hayriye vapurlarından biri (İlber Ortaylı, İstanbul'dan Sayfalar).

Şirket-i Hayriye'nin vapur seferleri ile daha önce pek bilinmeyen Yeniköy, Kanlıca ve Beykoz'un keşfedilerek Boğaziçi'nin şekillenmeye başladığı bilinmektedir (Alkan, 2014). Ortaylı (2020), vapur seferlerinin Boğaz'da ulaşımı sağlamanın yanında yeni keşfedilen Boğaz köylerine yeni nüfus hareketleri ve akabinde gündelik hayat değişimleri sağladığını şu cümlelerle ifade etmiştir: “Akşam şehirden kalkan vapur,

önemlice Boğaz iskelelerine uğrayarak İstinye'ye ulaşır, geceyi orada geçirip sabah gene aynı yoldan yolcularını toplayıp dönerdi. Vapurla gelip gitmek ve vapur sohbetleri uzak semtler halkının gündelik hayatında bir yenilikti". Sayfiye kültürünün gelişmesinde çok önemli rol oynayan ulaşım olanaklarının artması konusu, İstanbul sayfiyelerinin gelişmesinde de etkili olmuştur.

İstanbul genelinde padişahın yazlık saraylara ve mesire yerlerine gitme faaliyeti dışında Osmanlı bürokrasisi ve ilerleyen dönemlerde halkın sayfiyeye gitmesini teşvik edecek başka sebepler de vardır. Saray tarafından sürgün edilen devlet memurlarının, gözaltında olan azınlıkların devlet yönetiminden uzak bir noktada rahatça yaşama arzuları, tüm dünyada olduğu gibi İstanbul'da da zaman zaman ortaya çıkan salgın hastalıklardan kaçma isteği, kişilerin Adalar'a, Yeniköy'e, Kadıköy'e sayfiye yaşamı için gitme sebepleri arasındadır (Yağan, 2018).

1853-1856 Yılları arasında gerçekleşen Kırım Savaşı, 1840 yılında Mısır'ın Hıdivlik olarak şekillenmesi İstanbul'un gündelik yaşamını siyasal ve sosyal anlamda çok etkilemiştir. Özellikle Mısır'ın Hıdivlik olarak yönetim şekline geçmesi sonucunda baskıcı tutumdan kaçmak için İstanbul'a gelen Mısırlı zenginlerin Boğaziçi'nde yalıların yaygınlaşması ve gösterişli eğlence hayatının devreye girmesinde çok etkili olduğu bilinmektedir (Alkan, 2014).

Tanzimat Dönemi'nde 1867 yılında yabancılara mülkiyet hakkı tanıyan yasa çıkarılmıştır. Bu yasa ile Osmanlı vatandaşlarına, mensubu bulunduğu din veya sosyal statüye bakılmaksızın eşit mülkiyet hakkı tanınmıştır (Öncel, 2014). Yasa sayesinde Boğaziçi ve özellikle Adalar'da gayrimüslim halkın ev edinme gayreti artmıştır.

İstanbul sayfiye yaşamında, dünyadaki gelişmelere paralel olarak denize girme alışkanlığı da önemli bir yer teşkil etmektedir. Osmanlı halkının muhafazakar yaşam şeklinin etkisiyle kadınların denize girmelerine olanak sağlayacak yapılanmalara gidilmiştir. "Deniz Hamamı" adı verilen yapıların ilk kullanıcıları da gayrimüslim ailelerin kadınlarıdır (Arıkan, 2018). Zamanla Müslüman kadınların da rağbet gösterdiği deniz hamamlarından sonra 20. Yüzyıl'ın başlarında İstanbul'da plajlar oluşmaya başlamıştır (Yağan, 2018). 1873 Yılında Haydarpaşa-Gebze banliyö hattının açılması ile önceleri bostan ve bahçelerle kaplı olan Kadıköy-Bostancı arası, kolay ulaşılabilir hale geldiğinden zamanla yazlık konutların yapılmaya başladığı mevsimlik yerleşimlere dönüşmeye başlamıştır (Kara, 2019).

19. Yüzyılın sonlarından itibaren demiryolu ile birlikte karayolu ulaşımı da gelişmeye başlamıştır. Özellikle 20. Yüzyılın başında sayıları artmaya başlayan otomobiller ile sayfiye yerleşimlerine ulaşım imkanları değişmiştir. Kara ulaşımının gelişmeye başlamasıyla İstanbul Anadolu Yakası'nda Moda, Caddebostan, Suadiye, Bostancı Plajları halkın kullandığı plajlar haline gelmiştir. Genel olarak ulaşım koşullarının gelişmesi, kentleşmenin artıp yayılması ile İstanbul sayfiye alanları kent içi yerleşim alanları haline gelmeye başlamıştır.

Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonraki ilk yıllarda ülke genelinde en yoğun sayfiye alanlarına sahip il hala İstanbul'dur. 20. Yüzyıl başlarına kadar müstakil konumda, köşk veya konaklar ile daha mütevazı yalıların büyük çoğunluğunu oluşturduğu İstanbul sayfiye evleri, zamanla tipolojik olarak çeşitlenmiştir. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra İstanbul'da ikamet eden gayrimüslim nüfusunun azalmasının da etkili olduğu sosyokültürel değişime paralel olarak dünya genelinde popülerleşen modern yaşamın katkılarından bahseden Kara (2019), sayfiye kapsamında Boğaz'daki ahşap yalılardan vazgeçilerek modern kargir villalara geçişin başladığını belirtmektedir.

Sayfiye kültürünün İstanbul sınırlarından çevre illere yayılması yine Cumhuriyet'in ilk yıllarına denk gelmektedir. Geçmiş yüzyıllarda da termal kaynakları kullanan ve Cumhuriyet Dönemi'nde başkent Ankara ile eski başkent İstanbul arasındaki ulaşımında bir uğrak yeri olan Yalova, kısa sürede önemli bir sayfiye merkezi haline gelmiştir. Bu gelişmede Atatürk'ün 1929-1933 yılları arasında yılın belli günlerini geçirdiği ve bizzat inşa ettirdiği Atatürk Köşkü'nün yeri büyüktür (Metinsoy, 2014). Atatürk'ün yılın belirli dönemlerinde Yalova'da ikamet edip devlet işleri ile ilgili toplantılarını bu kasabada gerçekleştirmesinin zamanla bu küçük yerleşime çok sayıda devlet adamının ve bürokratların gelmeleri ile yerleşmelerine sebep olduğunu belirten Metinsoy (2014), belirtilen etkinlik ve yerleşmelerin küçük kasabanın yeniden imar edilmesini sağladığını ifade etmektedir.

1950'li yıllardan itibaren artan sanayileşme ile İstanbul Anadolu'dan göç almaya başlamıştır. Göçle gelen insanların İstanbul kent merkezindeki semtlere yerleşmesiyle buralarda yaşayan kişilerin nispeten az nüfuslu şehrin çevre semtleri ve özellikle sayfiye alanlarına taşındıkları bilinmektedir (Kara, 2019). İstanbul kent sınırları içindeki bu nüfus hareketlerini destekleyen unsur ise kara ulaşımındaki gelişmelerdir. Nüfus hareketleri ve imar planlarında devreye sokulan yeni düzenlemelerin etkisiyle

19. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren sayfiye niteliği kazanan yerleşimler, 20. Yüzyılın ikinci yarısına gelindiğinde kent merkezine katılma yolunda ilerleyen ve birinci konutlara dönüşmeye başlamış sayfiye evlerinin bulunduğu alanlar haline gelmişlerdir.

Deniz kıyı hattında konumlanan sayfiye yapı bloklarının yapımında 1969 yılında çıkarılan Kooperatifler Kanunu'nun etkisi büyüktür (Kara, 2019). Kooperatiflerin etkisiyle inşası nispeten ekonomik olan küçük sayfiye konutları, sayfiye kültürünün toplumda daha geniş kitlelere hitap edebilir hale gelmesini sağlamıştır.

Sayfiye kültürünün toplumda orta sınıfın gündemine girmesiyle, bu kesimin gelirinin karşılayabileceği evler yapılmaya başlanmıştır. Arıkan'ın (2018) da dediği gibi İstanbul'un Kumburgaz, Pendik, Yakacık gibi yeni sayfiye alanlarında tekil yerleşme yerine tatil siteleri inşa edilmeye başlanmıştır. Bu yaklaşım, İstanbul'da artan kentleşmeyle yakın illere kayan diğer sayfiye beldelerinde de görülmüştür. Yalova, Erdek, İstanbul'a yakın tekil sayfiye evleri ve tatil sitelerini barındıran ilk örneklerdir. Birkan (2014), çalışanlara ücretli tatil hakkının tanınmasının 1960'lı yıllara denk geldiğini ve bu gelişmenin tatile gitme imkanını kolaylaştırdığını söylemektedir.

Marmara Denizi, Ege Denizi ve Akdeniz kıyılarındaki tatil beldelerinde kamu kurum ve kuruluşları ile özel şirketlerin açtığı ve işlettiği tatil kampları uzun yıllar Türkiye'deki sayfiye yaşamının en önemli figürlerinden olmuşlardır. Yaz mevsiminde gidip tatil yaptıkları kampın bulunduğu yöreyi çok seven ailelerin, ilerleyen yıllarda bu yörelerde sayfiye evi edindikleri bilinmektedir.

Ağırlıklı olarak Marmara ve onu takip eden Ege ile Akdeniz kıyılarında artan müstakil ev, kooperatifler ve tatil siteleri Türkiye'deki sayfiye yerleşimlerinin ana figürleri sayılabilmektedirler. 1970'li yıllardan sonra sayfiye yaşamına giren "devre mülk" kavramı da kısa zamanda benimsenerek yayılmıştır (Kara, 2019).

1990'lı yıllardan itibaren Marmara Denizi'nde sanayinin etkisiyle artmaya başlayan kirlilik ve kıyı hattında birikmiş yapı stoğu, sayfiyecileri Ege kıyılarına yönlendirmiştir. Marmara ve özellikle Ege kıyılarında yerleşmiş sayfiye evlerinin, 2000'li yıllardan itibaren toplumun değişen sosyokültürel yapısının etkisiyle bir çeşit yatırım aracı haline geldiği bilinmektedir. Bu durumun gelişmesinde, toplumun sayfiye evlerine gösterdiği rağbet ve kıyı alanlarının büyük oranda dolmasının etkisi büyüktür.

Sayfiye yaşamının aileler üzerinde sosyal anlamda da etkisi azımsanamayacak düzeyde çöktür. Yaz mevsimi gereği açık alanda geçirilen saatlerin fazlalığı, ortak kullanımlar, paylaşımlar, aileler üzerinden toplumsal iletişim ve toplum bilincinin şekillenmesinde etkili olmaktadır.

Sayfiye kavramının ilk oluşumundan günümüze dek toplumların her kesimine ve her yaş grubuna hitap edecek şekilde değişmesi küresel bir gelişmedir. Küresel bir yayılım sergileyen Covid 19 Salgını da sayfiyenin çok ön planda olmayan bir anlamını açığa çıkartmıştır. Sözlüklerde, kişilerin yalnız kalmak, gizlenmek için gittikleri yer anlamına da gelen sayfiye, salgın aracılığıyla yeniden güncellenmiştir. Bu güncellenmede salgın sürecinde yakın temasa getirilen kısıtlama ve sosyal izolasyona dayalı yaşam gerekliliğinin etkileri büyüktür.

2019 Aralık ayında Çin'in Wuhan kentinde resmi olarak ilk kez tespit edilen Covid 19 vakalarının hızla tüm dünyaya yayılarak meydana getirdikleri salgın, insanların hastalıktan korunurken doğa ile iletişime geçebilecekleri sayfiye evlerine ilgiyi ve yönelimi arttırmıştır. Mart 2020 tarihinde Türkiye'de de ilk vakası tespit edilen salgın ile birinci konutlarında kapalı mekanlarda kısıtlanmış şekilde süren yaşamlar, bireyleri yormuş ve zorlamıştır. Yaz mevsimine doğru ikinci konutlarına özellikle de sayfiye evlerine ulaşmaya çalışan bireyler için bu evlerdeki açık mekanlarda vakit geçirebilmek son derece değerli hale gelmiştir. Zoğal ve Emekli (2020), öncelikli olarak rekreatif amaçlarla edinilen ikinci konutların, Covid 19 sürecinde "kaçış mekanı" anlamını yüklediğinden bahsetmektedirler. İkinci konut niteliğindeki sayfiye evleri, salgın sürecinde bir kaçış mekanı halinde sakinlerinin yoğun ve uzun süreli ilgisiyle karşılaşmışlardır. Salgın öncesi dönemde özellikle Ege Bölgesi'ndeki sayfiye evlerinin sürekli kalınan birinci konut konumuna evrilme hareketinin, salgın sürecinde sayısal ve yayımsal olarak arttığı düşünülmektedir. Bu durum, ikinci konut genelinde ve sayfiye evleri özelinde konut kavramının yeniden değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır.

2.2Gündelik Hayat Kavramı

Gündelik kelimesi, Türk Dil kurumu Sözlüğü'ne (2000) göre, her gün olan, her günkü anlamlarına gelmektedir. Hayat kelimesi ise, doğumdan ölüme kadar geçen süre anlamıyla birlikte bu süre içindeki tüm yaşantı, koşullar ve deneyimler ile olayları da kapsayan oldukça yoğun içerikli ve anlamlı bir kavram niteliğindedir. Somut ve soyut

imgeleri barındıran hayat kelimesini niteleyen “gündelik” kelimesi, tamlamada bir sürece karşılık geliyor gibi gözükse de beraberinde çok sayıda sosyolojik olgu ve düşünce sistemlerini de kapsayan, geliştiren hatta oluşturan bir kavram olmaktadır.

“Gündelik hayat” tamlamasının bir kavram olarak ele alınıp incelenmesi eylemi uzun bir geçmişe sahip değildir. Ağırlıklı olarak sosyoloji biliminde ele alınan gündelik hayat kavramı, Esgin’e (2020) göre bir dönem sosyologların çoğunun mesafeli durduğu bir konudur. Bunda Yeni Çağ’da yerleşen bilimsel düşüncenin nesnel yaklaşımıyla olguları değerlendirme gayreti ve kontrol hedefi olmasının etkisinden bahsedilmektedir. Klasik sosyolojinin yapısal-işlevci sistem yaklaşımıyla mesafeli durduğu gündelik hayat konusunun ilerleyen süreçlerde birtakım gelişmelerle önemini arttırdığını belirten Esgin (2020), günümüzde sosyolojinin insan eylemlerini anlama, çözümleme ve yorumlamasının yolunun gündelik hayatı kavramakla başladığını belirtmektedir.

Gündelik hayat tanımlaması yapılırken ana konularından biri olduğu sosyoloji biliminin etkinliğini arttırıp, kimliğini oluşturduğu dönemlere de bakmak gerekmektedir. Avrupa, Sanayi Devrimi’ni yaşadığı 19. Yüzyıl’da en çok farklı üretim biçimleri ve buna bağlı gelişen toplumsal değişim ve başkalaşımı tecrübe etmeye başlamıştır. Ampirik bilimler ve düzen kavramının etkinliğinde yaşanan tüm gelişmeler ve çalışmalar her alanda olduğu gibi sosyolojide de “modernlik” kavramını ön plana çıkarmıştır. Bu bağlamda toplumsal konular, açılan fabrikalarda istihdam edilen çalışan kesimin kendi içinde ve çevresiyle kurduğu ilişki ve iletişimden ziyade sosyal yapılar üzerinden değerlendirilmiştir. Düzen arayışındaki yapısalcı sosyolojiye duyulan ihtiyaç modernizm ile belirginleşmiştir (Esgin, Özben, 2020). Bahsedilen dönemde fabrika sayıları ve fabrikada çalışan kesimin yaşam alanlarının artmasıyla büyüyen kentler, yeni düzenlemeleri gerektirmiştir. Tarımsal üretimden fabrikada seri üretime geçen çalışan kesim için sadece çalışma çevresi değil tüm yaşam alanı ve yaşam tarzı değişmiştir. Oluşan yeni toplum düzenini inceleyen akademik çevre, 1930’lu yıllara gelindiğinde farklı ekol olarak Davranışçılık ve Fenomenoloji ile gündelik hayat konusunu da dikkate almaya başlamıştır (Esgin, 2020).

Fenomenolojiyi kısaca görüngü bilimi olarak tanımlayan Şentürk (2020), fenomenolojinin kurucularından biri olan Husserl’e göre gerçekliğin görüş alanına çıkmış görülebilen ama tam bir şekilde verilmeyen ve ihtimallere dayalı varlık biçimindeyken, bilincin ise görünüş olarak ortaya çıkmayan ama ihtiyaç duyulan salt

bir varlık olduğunu belirtmektedir. Husserl'in kabulleri ve ortaya koyduğu saptamalar dönemin sosyal bilimlerini, nesnelere bireylere nasıl görüldüğü ve bilinç oluşumunda etkili olan algılamaların önceden öğretilmiş dil, kültür öğelerinin etkisi altında olup olmadığı üzerine düşündürmüştür.

Fenomenolojiyi gündelik hayat ile ilişkilendirerek incelemeye devam eden Schultz, gündelik hayatın niteliğinin oluşmasında bu hayatı deneyimleyenlerin bilinçlerinin etkisinin büyük olduğunu ifade etmiştir (Şentürk, 2020).

20. Yüzyıl'ın başlarına gelindiğinde sosyal yaşamda oluşmuş değişken yapı, sınıfsal ayrışmalar, detaya giremeyen kısmi çözümler, sosyolojiyi tamamiyle makro ölçekli teoriler üretmekten mikro ölçekli teorilere de yer verir hale getirmiştir. Bu durum, teorisyenlerin gündelik hayatı daha çok ele almasıyla mümkün hale gelirken çift yönlü olarak gündelik hayat kavramının da daha çok irdelenmesini sağlamıştır. Sosyal bilimlerin diğer bir kolu olan tarih alanında 1929 yılında kurulan Annales Okulu geleneksel tarih yazıcılığından farklı bir yaklaşımı benimsemiştir. Siyaset, diplomasi ve savaş tarihine odaklanan 19. Yüzyıl tarihçilerinden farklı olarak tarihi, olayların arkasındaki diğer sosyal bilimlerin etki ve katkılarıyla inceleyen Annales Okulu, uzun yıllar boyunca etkinliğini sürdüren ve birkaç nesille varlığı devam eden bir ekol olmuştur. Annales Ekolü ile gündelik yaşam tarihin bir parçası olurken toplum içindeki bireyler de araştırma konusu haline gelmişlerdir.

20. Yüzyıl'ın ikinci yarısında gündelik hayat kavramını tarih yazıcılığı üzerinden açmaya çalışan Lefebvre (2020), modern tarihin tarihsel gerçekliği gündelik hayat ışığında aradığını ve geçmişten farklı olarak saygın görünüşten öze geçişin başladığını belirtmiştir. Gündelik hayat konusunda çok sayıda düşünce ve saptamalarını paylaşarak kitaplar yazan Henri Lefebvre, konunun sosyolojide ciddi bir yer edinmesinde büyük katkıları olan düşünürlerin başında gelmektedir.

Lefebvre (2020), gündelik kelimesinin monoton, alışılmış, sıradan anlamlarından farklı olarak değişken, hareketli, sürprizlere açık haline dikkat çekmektedir. Lefebvre'ye (2020) göre bilim araştırma yaparken gündelik hayat içinde yer alan veri, malzeme, durum ve akışı kullanmaktadır. İnsan eylem ve tavırları ile gündelik hayat bilgisi, bilimsel araştırmaları besler ve deneysel katkıda bulunmaktadır. Gündelik hayatın sıradan görünen akışı, bilim insanı için zengin bir hazine ve yol göstericidir. Lefebvre'ye (2020) göre gündelik olanın varlığı, güç, düşünceler bütünü,

yabancılaşma, toplumda sosyal ilişkilerin oluşumu gelişimi ve çelişkilerinin hepsiyle alakalıdır.

Köse (2020), Lefebvre'nin gündelik hayatın akışı içerisinde insanın yapıtının kendisi olduğuna inandığını belirtmektedir. İnsan kendi yaşamını bir yapıt gibi tasarlırsa gündelik hayatın yoksullaşmasını sağlayan yabancılaşmanın da önüne geçebilmektedir. Lefebvre'ye (2020) göre bu noktada insanı zorlayan etmen tüketim olup, gitgide artan tüketim anlayışı ve bu anlayışı destekleyen medya ve reklamcılık birey yoluyla gündelik hayatı etkilerken yabancılaşmayı da beraberinde getirmektedir.

Lefebvre ile aynı dönemde gündelik hayat kavramını inceleyen düşünür De Certeau, Lefebvre'den farklı olarak gündelik hayatı "sıradan insan" tanımı üzerinden taktikler yoluyla ele almıştır. De Certeau (2009), Gündelik Hayatın Keşfi kitabında eylem, uygulama ve üretim tarzları alt başlığına uygun şekilde bireyin günlük alışkanlık, tutum ve üretme tarzlarını inceleyerek soru sorma eşliğinde gündelik yaşamın mekanizmasını araştırmıştır.

Certeau, gündelik yaşamı izlek, strateji ve taktikler yoluyla araştırmıştır. Certeau'ya (2009) göre izlek, karışık düzlemde ayrıntıların görülmesini sağlayan hareket, strateji, bir istek öznesi ile güç öznesinin yalıtılmış bir çevrede güç ilişkilerinin ölçülmesi, taktik ise belirli bir uygulama alanında yapılan hesaplamadır. Bu tanımlamalar yardımıyla gündelik hayatı inceleyen Certeau (2009), insanların günlük yaşamda konuşmak, pazara gitmek, yemek yapmak gibi çok sayıda sıradan eylem, alışkanlık, tutum ve uygulamanın taktik türünden olduğunu vurgulamıştır. Sıradan insanların başvurdukları bu taktiklerde mücadele, oyun çevirme, hile ve tuzaklar da olabilmektedir. Günlük hayatın büyük bir kısmını kapsayan taktikler nesiller boyunca aktarılmakta hatta geliştirilmektedir. Köse'ye (2020) göre Certeau, gündelik olanı çeşitli yol ve yöntemlerle geliştirip sahnelenenlerin zemini olarak kavramsallaştırmıştır. Certeau'da gündelik hayat kapsamında toplumun her kesimi arasında taktikler açıkça yer alırken Lefebvre'nin gündelik hayat tanımlamasında açıkça var olan taktiklerden ziyade gündelik olanın belirli tarz ve eğilimler ile denetim altında olduğu ve denetlendiği görüşü yer almaktadır.

Gündelik hayatı analiz etme amacıyla dramaturjik bakış açısı kullanan Goffman, bireyler arası etkileşime odaklanmıştır (Esgin, 2020). Orhan'a (2020) göre Erving Goffman toplumsal düzende rol alan aktörlerin yani bireylerin sergiledikleri

performansları basit bir tercihten ziyade temelinde daha derin esaslara dayandırılan kabuller ile incelemiştir. Goffman'a göre gündelik performanslara yönelik sosyal çözümleme, tiyatro dili ve betimlemesiyle gerçekleştirilebilmektedir (Poloma, 2007). Toplumsal yapı içinde bir bireyin diğer birey ya da bireyleri etkilemeye yönelik sergilediği tüm etkinlikleri "performans" olarak tanımlayan Goffman (2021), performansını gerçekleştiren bireyin sahnelediği gerçekliğe de inanmaya başlayabileceğini ifade etmiştir.

Toplumsal yapı bünyesinde bireylerin başkalarıyla etkileşimini gerektiren gündelik hayat rutinlerinin, yapılan şeylere biçim ve yapı kazandırdığını ifade eden Giddens (2000), gündelik yaşamın döngüsel davranış kalıplarını yineleme yoluyla düzenlendiğini belirtmiştir.

Günümüzde gündelik hayat kavramı tartışılıp incelenmeye devam eden, güncelliğini koruyan bir sosyolojik olgudur. Gündelik hayat araştırmalarını güçleştiren, alanın sınırlarının muğlaklığı ve genişliyi, araştırmaların kapsamındaki rutinler, sıradanlık, değişkenlik gibi tanımların sosyolojide önemli etmenler olduğu bilinmektedir (Esgin, 2020).

Gündelik hayat kavramının gelişmesinde dünya genelinde toplumların siyasi ve sosyal değişimler geçirmesinin etkisi büyüktür. Gündelik hayatın güncellik kazanmasında üretim teknolojilerinin etkilediği yaşam tarzlarının payı büyüktür. Tarımsal üretimden endüstriyel üretime geçen toplumlarda bireylerin önceden belirlenmiş çalışma zamanları ve çalışma şekilleri bulunmaktadır. Planlanmış zaman aralığında çalışan birey için bu aralık çalışma zamanıyken kalan süreler boş vakittir. Eski dönemlerde uyumak dışında günün her saatinde kendi öncelikleri çerçevesinde çalışan birey artık sınırları olan çalışma hayatının getirisi sayılabilecek yeni bir kazanımla yani "boş vakit" ile tanışmıştır. Boş vakit ve sabit bir geliri olan bireyler, zamanla gelişen tatil anlayışının etkisiyle eğlenme, dinlenme amaçları doğrultusunda seyahat etmişlerdir. Maaşla çalışan kesimin tatil amaçlı kullandığı yıllık izin süreleri genellikle ikinci konutların kullanıldığı zamanlar olarak bilinmektedir.

Sahip edinilen ya da kiralanılan ikinci konutlar içinde boş vakitte kullanılan ev türüne en çok uyan konut türü sayfiye evleridir. Dünya genelinde belirli zaman aralığında okulların tatil olması, çocuklara sayfiye evlerine gitmelerine olanak sağlayacak boş vakti kazandırmaktadır. Ebeveynlerin her ikisi ya da en azından bir tanesi, yıllık izin

zamanını sayfiye evlerine gitme dönemine göre ayarlayarak, gündelik hayatlarında çocuklarıyla birlikte sayfiye evlerinde çalışma yaşamından boş vakte geçtikleri bir süreci deneyimlemeye başlamaktadırlar.

Lefebvre'ye (2020) göre de gündelik hayatın ana başlıklarından ikisi çalışma ve boş vakit kavramlarıdır. Düşünür, bu iki kavramın dönüşümlü olarak birbirini doğurduğunu ima etmektedir. Anlamsal olarak birbirinin zıttı gibi görünen çalışma ve boş vakit kavramlarının birbiriyle ilişkili olduğunu söyleyen Lefebvre (2020), gündelik hayatın nerede olduğunu, çalışmada mı, boş vaktte mi ya da “yaşanan” anlarda mı bulunduğunu sorgulamıştır. Lefebvre (2019), gündelik hayatın bu üç ögeyi de barındırarak bu ögelerin bütünlüğü ile bireyi tanımladığını belirtmiştir.

Boş vaktin sosyal tarihi, kendi içinde doğrusal ya da diğer unsurlarla çelişik durumda gelişimini sürdürürken yeni gereksinimlerin oluşumuna sebebiyet vermektedir. Bu yeni gereksinimler boş vakit olgusunu değiştirip, dönüştürmektedir. Lefebvre (2020), modern sanayi medeniyetinin parçalı çalışma sistemiyle boş vakit ihtiyacı doğururken bu ihtiyaç doğrultusunda da toplumun yeni somut gereksinimlerinin oluşmasını toplumsal düzeylere bölerek açmaya çalışmıştır. Başlangıç düzeyinde Pazar gezintisi, yürüyüş gibi küresel aktiviteleri içeren boş vakit algısı, bir üst düzeye çıkıldığında sinemaya gitmek gibi pasif eylemler ve en üst düzeyde ise teknik bilgi ve etmenler içeren uzmanlaşmış bireysel uğraşlar içermektedir. Düşünür, farklı düzeylerde farklılaşan boş vakit bileşenlerinin gündelik hayatı bireylerin içsel yönelimlerinden doğayla ilişkilerine kadar geniş bir yelpazede yayılan aksiyonları ile etkileyip değiştirdiğini dile getirmiştir.

Doğanın insan yaşamında birincil etki ve öneme sahip olduğu alanların başında sayfiye evleri gelmektedir. Yılın belli bir zaman diliminde kullanılan ve genellikle ikinci konut konumunda olan sayfiye evlerindeki gündelik hayatın akışı doğanın imkanlarına ve anlık değişimlerine bağlıdır. Gündelik Hayatın Eleştirisi I kitabında doğanın kırsal yaşamın akışındaki etkisine dikkat çeken Lefebvre (2020),bu durumun ciddiyetini şu cümleyle dile getirmiştir: “Doğa, esrarengiz, yani insani ve yakın ama aynı zamanda acayip, uzak ve tehlikeli, farklı ve aynı zamanda karanlık bir birliğin içine gömülmüş güçlerle doludur.”

Sayfiye evlerindeki gündelik hayat eylemlerinin hava koşullarına göre düzenlenmesi ve evin çevresindeki doğa etmenlerine uygun olacak şekilde seçilmesi, sayfiye evi-

doğa ikilisinin yakın ilişkisini ortaya koyar niteliktedir. Sayfiye evi-doğa ilişkisi gündelik hayatta iki yönlü yaşanmaktadır. Doğa, uygun iklimsel ve coğrafi koşullar, barındırdığı canlılar ile sayfiye evinin gündelik hayatta kullanımını işlevsel ve mekansal olarak zenginleştirirken, sayfiye evi de açık ve yarı açık mekanlarıyla doğanın tüm unsurlarıyla insanların gündelik hayatlarında daha çok yer alabilmesi, yeni doğa deneyimlerini keşfedebilmelerine olanak sağlamaktadır.

2.3 Değişim Kavramı ve Kapsamı

Türk Dil Kurumu Sözlüğü'ne (2000) göre değişim, bir zaman dilimi içindeki değişikliklerin bütünüdür. Bu genel tanımıyla birlikte çok sayıda bilimsel, toplumsal mecralarda yeri olan bu kelime, çok boyutluluğu ve çok geniş içeriğiyle kavramlaşmış bir ifadedir.

Düşünce dünyasının ele aldığı ana konulardan biri olan “değişme” ile ilgili fikir beyan eden filozofların başında Herakleitos gelmektedir. Efesli filozofun akış öğretisi, her şeyin aktığı ve sürekli değiştiğini içermektedir (URL 4). Bu kapsamda filozof, doğa içinden bir örnek vererek aynı ırmaklara girenlerin üzerinden farklı suların aktığını söylemiştir. Bu, ırmak ve ırmağa giren kişi her defasında aynı olsa da akan suyun içerik ve yapısal olarak sürekli değişeceği anlamına gelmektedir. Bu benzetmenin kimi kaynaklarca “aynı suda iki kez yıkanılmaz” şeklindeki ifadesi de nehir ve nehirdeki su kadar nehre giren kişinin de her nehre girişinde ruh hali ve fiziksel değişimleri ile farklı olacağı anlamı üzerinde yoğunlaşmaktadır. Sonuç olarak, Herakleitos'un değindiği “değişme” kavramı, tüm bileşenleri ve etkenlerin etkisiyle yaşamsal süreçte varlıkların aynı kalmadığı ve bir akış dahilinde değiştiği üzerinedir.

Değişmeyi çok yönlü ve soyut bir kavram olarak niteleyen Yaka (2011), kavramın kendi bünyesinde çok sayıda soruyu (değişimin yönü, değişimin amacı, değişimin sistemi gibi) da barındırdığını, çatışmalı hali ve karmaşıklığından bahsetmektedir. İlk Çağ ve Orta Çağ'da dinsel ilke ve öğretilerin baskıladığı ortamda değişimin çok yavaş olduğunu ifade eden Yaka (2011), bilim alanındaki ilerlemeler, coğrafi keşifler, skolastik düşüncenin sorgulanması ile Aydınlanma Çağı ve devamında gerçekleşen Sanayi Devrimi etkisiyle toplumların ekonomik, siyasal ve sosyal alanlarda hızlı bir gelişime ve değişime geçtiğini belirtmektedir. Günümüzde hemen hemen tüm toplumsal ve bireysel alanlarda sıkça yer alan değişim kavramı, olumlu ve olumsuz getirileriyle tartışılmaktadır.

Toplumsal değişme sürecini biçimlendiren ana başlık teknolojiye teknoloji de keşifler, araştırmalarla ilerlemektedir. Kongar (2019), teknolojiyi yönlendiren keşif ve icatların öncelikle topluma yayılması için ihtiyaç duyulan süreçler olduğunu, oluşan değişmenin tüm insanlığı etkilemesinin yolunun da kültürel yayılma ve kültürleşmeden geçtiğini belirtmektedir. Toplumsal değişmenin etkenlerinden biri olarak kültürel etkenleri gören Giddens (2000), kültürel etkenlerin kapsamına liderlik, iletişim sistemleri ve dinin etkilerini yerleştirmiştir. Giddens (2000), son iki yüzyılda dünya genelinde gerçekleşen hızlı toplumsal değişimin altında ağırlıklı olarak sanayiye dayalı üretim sistemlerinin şekillendirdiği ekonomik etkenlerin yanında fiziksel çevre ve politik etkenlerin de varlığından söz etmektedir.

Makro bakıştan mikro bakışa geçsek, toplumları oluşturan bireylerin kendi aralarındaki iletişimlerini, günümüz teknolojileriyle her geçen gün artıp hızlanarak bir ağ misali yayılmakta ve genele etki edebilmektedir. The Web of Life adlı eserinde holistik düşünceyi ele alan Capra'nın (1996) bahsettiği ağ içindeki insan tüm tutum ve davranışlarıyla diğer insanlarla birlikte bütün canlıları ve genel ifadeyle dünya üzerindeki yaşamı etkileyebilecek kapasitededir.

Tüm canlıların ortak yaşam sürdüğü dünyada yaşamsal olarak birbirine bağlı olduğu gerçeği sadece bilimin değil değişim kavramının etkisiyle aynı zamanda toplumsal alanların da meselesi olmaktadır. İnsan-doğa ilişkisine yeniden dönülecek olunursa, insanın yarattığı her türlü teknoloji gelişirken, ekolojik ve toplumsal değişimin de bu gelişmeye eşlik ettiği söylenebilmektedir.

2.3.2 Bireysel değişim ve gelişim

İnsanın doğumundan ölümüne kadar gerçekleştirdiği en temel eylem, yaşamını devam ettirmektir. Giddens (2000), yaşam akışı olarak dile getirdiği bu sürecin hem biyolojik hem de toplumsal bir yapısı olduğundan söz etmektedir. İnsan yaşamını bir süreç olarak biyolojik anlamıyla ele alan Stockley (2011), canlının oluşumundan ölümüne dek birbirini izleyen değişimlerin yaşam döngüsünü oluşturduğunu ifade etmektedir. Biyolojik olarak yapılması zorunlu olan solunum, beslenme, hareket gibi eylemlerin aksine insanın kendi kontrolünde olan eylemleri son derece değişken ve muğlaktır. İnsan yaşamının başlangıcından sonlanmasına kadar geçen sürede gerçekleşen gelişimin görülebilir özelliklerini yaşam akışı olarak adlandıran Aktu (2016), yaşam

akışının doğrusal olmayıp dalgalı ve hareketli, ilerlemeli ve gerilemeli yapıda olduğunu belirtmektedir. Aktu'ya (2016) göre, yaşam akışını hareketlendirip bireye özgü hale getiren fiziksel, psikolojik, çevresel ve toplumsal etmenler vardır.

Bireylerin yaşam döngülerindeki farklılığın en belirgin sebeplerinden biri de yine bireylerin kontrolündeki tavır, tutum, davranışlar yoluyla ilerleyen değişimdir. Yaşam akışı içerisinde değişime eşlik eden gelişim yoluyla bireyin toplum içerisindeki kimliği belirginleşmekte, ferdi olduğu aile ve genel çerçevede toplum aracılığıyla çevresiyle, dünyayla bağı oluşmaktadır.

İnsanların biyolojik gelişimi, işlev ve akış olarak ana hatları ve kapsamıyla oldukça benzerdir. Bireylerin gelişim dinamiğini ve niteliğini belirleyen bir de psikolojik ve sosyal gelişim mevcuttur. Psikolojik gelişim kapsamına giren “benlik” gelişimi ise farklı akademik çevrelerin ilgilendiği bir konudur. Giddens (2000), filozof, sosyolog, psikolog, tıp doktoru ve daha birçok alandan bilim insanlarının benlik oluşumu konusu üzerine yer yer karşıt durumda olabilecek kuram ve bakış açıları geliştirdiklerini dile getirmiştir. Giddens'a (2000) göre, ünlü ruh bilimci Freud, bireylerin davranışlarını yaşamlarının erken dönemlerindeki problemlerle başa çıkma tecrübelerinin şekillendirdiğini belirtmekteyken Piaget ise çocukların erken dönemlerinde ben-merkezci yaklaşımda olup büyüme aşamalarında yavaş yavaş başkalarının duygularını kavrayabilme yetisini devreye soktuklarını kabul etmektedir.

Çocukluk döneminin, benlik oluşumunda özel bir yeri vardır. Kağıtçıbaşı (2019), benlik kavramının kişi kavramını kapsadığını ve bir açıdan kişiliğin bir devamı olarak kabul edilebileceğini belirtmiştir. Birey ölçeği dışında toplumsal ölçekte kültürel benlikten bahseden Kağıtçıbaşı (2019), kültürlerarası çalışmaların çocuk yetiştirme ve sosyalleşme üzerinden değişik kültürel çevrelerde benlik gelişimi araştırmaları ile yapıldığını ifade etmiştir.

Bireyin hem biyolojik hem de psikolojik gelişiminde etkili temel kavramlardan biri ailedir. Aile kavramını, bağımlı ve bağımsız tanımlamasıyla iki ayrı modelle ele alan Kağıtçıbaşı (2019), birbirinin zıttı olan bu iki tanımı, ailenin bireyi olan insan ile de özdeşleştirmiştir. Bağımlı aile ve bu ailenin bireyinin genellikle geleneksel yapıda ve kırsal topluluklarda, yoğun ilişkisellik üzerine kurulu bir düzende yaşadığını belirtmiştir. Bağımsız aile ve bu ailenin bireyinin ise genellikle kentsel alanda yaşayan,

sanayileşmiş, ayrıklık üzerine kurulu bir düzende yaşadığını ifade etmiştir. Kağıtçıbaşı (2019), ilişki benlik ve ayrı benliğin birbirine zıt iki başlık gibi gözükse de kendi içlerinde değişik derecelerde versiyonlara sahip olmalarıyla çeşitlilik gösterdiklerinden söz etmektedir. Ayrı benliğin dahil olduğu ayrıklık kültürünün kesin sınırlarla belirlenmiş ilişki ve yaşamsal ortamları içerdiğini dile getiren Kağıtçıbaşı (2019), ilişki benliğin dahil olduğu ilişkisellik kültürünün ise sınırları kesin olmayan, bağlı ama geçişken yaşamsal ortamları ifade ettiğini belirtmiştir.

Farklı sosyal çevre ve farklı aile modelleriyle yaşam akışı içerisinde gelişimine devam eden bireylerin, çocukluktan ilk yetişkinlik evresine geçmesiyle yaşamsal sorumlulukları, beklentileri, hırsları da artmaktadır. Aktu'ya (2016) göre bebeklik, çocukluk, ergenlik dönemlerinden geçen birey, sırasıyla bağımlılıktan bağımsızlığa doğru yol alarak oldukça hızlı biyolojik, psikolojik ve sosyolojik değişim göstermektedir. İlk yetişkinlik evresinin yaklaşık olarak 17-45 yaş aralığına denk geldiğini belirten Aktu (2016), bu zaman aralığında birey yaşamının temel dayanakları sayılabilecek bir aile kurulması, meslek edinme, toplumsal rollerin edinilmesi gibi kazanımların sağlandığını belirtmiştir. İlk yetişkinlik çağını takip eden orta yetişkinlik çağı yaklaşık olarak 40-65 yaş aralığına yerleştirilmektedir. Orta yetişkinlik çağının yeni nesilleri yetiştirip bireyin kişisel yaşam tecrübelerini aktardığı dönem olarak açıklayan Levinson (1986), bu eylem ve tavırların yanında dönemin bireye zengin bir sosyal yaşam sürme olanağı da verebileceğini ifade etmiştir. Aktu'nun (2016) ileri yetişkinlik çağı olarak isimlendirdiği 65 yaş üstü dönem, bireylerin genellikle emeklilik yaşamı eşliğinde hobileriyle ilgilendikleri aynı zamanda ise sağlık sorunları yaşayabildikleri dönemdir.

Bireyin kendi varoluşundan gelen karakter özellikleri ile yaşam deneyimleri ve içinde yaşadığı aile ile toplumun girdileri aracılığıyla şekillenen yaşam tarzı, en çok da içinde yaşamını sürdürdüğü yapıyı, konutu etkilemektedir. Genel anlamda Yaka (2011) değişim kavramını, toplum içerisinde oluşan belli birikimlerin etkisiyle gelişen bir kavram olarak açıklamaktadır. Değişim kavramının birey özelinde belirli yaş dönemleri için benlik ve bellek aracılığıyla kişiselleşme yoluna girdiği söylenebilmektedir. Bireylerin özel yaşam alanı sayılan konut içi yaşamının şekillenmesi de bireysel değişimlerin etkisi altındadır. Konut tipolojileri içinde iletişimsel yönünün etkinliğiyle öne çıkan sayfiye evleri, bu anlamda hem bireysel değişim hem de toplumsal değişimin yoğun etkisi altındadır. Bu bağlamda sayfiye

evlerinin mekânsal varlığı ve değişimi ile sayfiye evlerindeki sosyal yaşamın değişimini etkileyen faktörlerin bir arada ve birbirleriyle ilişkili hareket edip etmedikleri araştırılmalıdır.

3. SAYFIYE EVLERİNDE GÜNDELİK HAYAT VE MEKÂN DEĞİŞİMLERİ İLE DEĞİŞİM FAKTÖRLERİ

3.1 Sayfiye Evlerinde Gündelik Hayatın Sosyal Değişimi

İnsanın fizyolojik ve psikolojik gelişimi ile şekillenen yaşamı, her aşamasında yeni kazanımlar edinmektedir. Bireyin çevresiyle ve diğer canlılarla kurduğu ilişkilerde rol oynayan yeni kazanımlardan önce ise kişinin geçmişte edindiği tecrübeler oldukça etkindir. Husserl (1970), insanın deneyimlerle elde edilen bilinç yoluyla çevresini algıladığını belirtmiştir. Özbek (2018), Husserl'in "yaşam dünyası" açılımında yer verdiği deneyimlerle algılama eyleminin insanın kendi dünyasını şekillendirdiğini ifade etmiştir. Husserl (1970), yaşam dünyasının kapsam olarak çok sayıda kültürel ve bilimsel yapıları barındırmasına rağmen son derece öznel ve kişiye özgü olduğunu ve sürekli değiştiğini dile getirmiştir. İnsanın yaşam dünyasında önemli bir yere sahip olan gündelik hayatta da kişilerin deneyimleriyle şekillenme örnekleri görülebilmektedir.

Bireylerin yaşamlarında deneyimlerin rol oynadığı diğer önemli bir başlık, bellektir. Bergson'a (2007) göre teorik olarak iki adet bellek hayal edilebilir. Bunlardan ilki, gündelik yaşamımızın tüm olaylarını, gerçekleştiği ölçüde imge-anı biçimlerinde kaydeder. Bu esnada kayıt ile ilgili algı da oluşmaktadır. Algı, yaşamımızdaki eylemin içinde sürmektedir. Algılanan imgeler bellekte dizilirken onları devam ettiren hareketler organizmayı değiştirmekte ve tamamen başka düzende bir deneyim oluşmaktadır. Beden dış uyarılara çeşitli tepkiler göstermektedir (Bergson, 2007). Bu da Bergson'un bahsettiği eyleme dönük, şimdiki zaman içinde bulunan ve sadece geleceğe bakan ikinci bellektir. Sarp ve Tosun'un (2011) kısaca kişinin hayatındaki olayların belleği olarak tanımladığı otobiyografik belleğin, bireyin anısal bilgisini geri çağırmasını, mekânı ya da olayı yeniden yaşamasını, belirli geçmiş tecrübeleri yeniden

biraraya getirmesini ve bilgiyi çok sayıda alt sistemle bütünleştirmesini kapsadığı düşünülmektedir.

Kişilerin yaşam süreçlerinde gerek kişisel deneyimleri gerekse bu deneyimlerin büyük oranda etkili olduğu bellek birikimi aracılığıyla tercihleri, yaşam tarzları, beklenti ve gereksinimleri farklı olmaktadır. Bu bağlamda sayfiye evi tasarımı yapılırken kullanıcı görüşleri alınmış olsa bile evde yaşam başladıktan sonra kullanıcıların deneyimine dayalı yeni ve farklı gereksinimleri, tercihleri doğabilmektedir. Sayfiye evi sakinleri için bu durum bir değişim faktörüdür. Bu faktöre dayalı olarak gerçekleşen mekânsal ya da sosyal değişim sayfiye evini, sakinleri açısından işlevselleştirmekte, aidiyet duygusunu pekiştirmektedir.

İçinde yaşadığı toplumun girdileri ve kendi belleğinin katkıları ile benliğinden gelen süzgeç, sınır ve tercihler dahilinde yaşam dünyasını ve bu dünya içindeki sosyal çevresini belirleyen insan, gündelik hayat dinamikleri eşliğinde değişmektedir. Lefebvre'ye (2020) göre, gündelik hayatın ana figürlerinden biri olan yabancılaşma özellikle tüketim toplumunun ön plana çıkardığı bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Lefebvre'nin (2019) yabancılaşma ile değindiği başlıklardan biri de bireyin “başka” ile ilişkisi ve iletişimidir. Sosyal hayatın çeşitlenmesinin arttığı ve toplumsal değişimin hızlandığı yirmibirinci yüzyılda bireyler yeniyi alıp benimseyerek yabancılaşmadan kurtulmaya çalışırken yeni yabancılaşmalara hazır hale gelmektedirler.

İnsanların yaşamlarındaki en öznel öğelerden biri olan barınma alanları aynı zamanda ferdi oldukları toplum ve toplumsal öğelerle aralarındaki süzgeç görevini de üstlenmektedirler. Kişilerin yaşamlarındaki temel işlevlerden çoğu ile birlikte çalışma, eğitim eylemlerini de gerçekleştirdikleri süreci karşılayan yapılar birinci konutlardır. Birinci konutlar, insan yaşamında kısıtlı süreler ve yine kısıtlı dağarcık dahilinde boş vakit eylemlerine de cevap verebilir niteliktedir. Ağırlıklı olarak kapalı mekân içeriğine sahip olan birinci konutlar, bireylerin sosyal hayatlarında da diğer bireylerle iletişimini belirli düzeylerde destekleyebilmektedir. Değişen gündelik hayat dinamikleri birinci konutları sosyalleşme mekânı olmaktan uzaklaştırmaya başlamıştır.

İnsanların sosyal hayatlarına daha fazla odaklanabildikleri “boş vakit” zamanlarında bulunmayı tercih ettikleri alanlar sayfiye alanlarıdır. Gelişen tatil anlayışıyla sayıları artan sayfiye evleri, bireylerin sosyal hayatlarında önemli figürler haline gelmişlerdir. Konut tipolojileri içerisinde sosyal yaşamın en çok ön planda olduğu konut tipinin tarz

değiştirmesinde etkili olan ise gündelik hayatın değişimidir. Kişiye özgü boş vakit geçirme eylemlerini içeren sayfiye olgusu, temel dayanağı yaz mevsimi olduğu için yirminci yüzyıl başlarından itibaren denize girme, kırsal kesimde ikamet etme, eğlenme amaçlı tanıdıklarla oyunlar oynama, biraraya gelme gibi sosyal aktivitelerle donatılmıştır. Sayılan aktivitelere hizmet etmeye yönelik oluşturulan sayfiye evleri de sosyal olarak dışa dönük ve ilişkisel niteliktedir. Sayfiye evlerindeki gündelik yaşam, kişilerin sosyalleşmesine imkan tanıyan buluşmalar, karşılaşmalar ve ritüellerle doludur.

Sayfiye kavramının ana dayanaklarından biri olan sosyalleşme, sayfiye evleri için bir değişim faktörü olmaktadır. Toplumsal değişmeler ve aile yapısındaki değişimlerin etkisi ve güvenlik kaygılarıyla birinci konutlarında daha kontrollü sağlanan sosyalleşme faaliyetleri, sayfiye evlerinde öncelikli ve esnek yapıdadır. Sayfiye evlerinin açık ve yarı açık mekân mevcudiyeti, ev sakinlerine sosyalleşme imkanları tanımaktadır. Teknolojinin ve Lefebvre (2020)'nin değindiği tüketim toplumunun bir yansıması olarak sayfiyeciler sosyalleşme fırsatlarını nitelik ve nicelik olarak değiştirmek istemektedirler.

Yirminci yüzyılın başlarından günümüze değin gündelik hayatın her alanında olduğu gibi sayfiye evlerindeki yaşamlarda da değişme yaşanmaktadır. Toplumsal değişmelerin eşlik ettiği “bireysellik” algısının güçlenmesi, güvenlik kaygılarının çoğalması, kadının tam zamanlı çalışan olarak iş yaşamında yer alma oranında görülen artış gibi sebeplerle sayfiye evlerinde gündelik hayat akışı ve bu akış içerisindeki sosyal hayat değişmiş ve değişmeye devam etmektedir. Yirminci yüzyılın ikinci yarısında Avrupa ve Türkiye’de yerleşmiş olan sayfiye kültüründe, yaz tatili başlayan çocuklar ve bu çocuklarla birlikte tüm ailenin yaz mevsimini geçirdikleri sayfiye evleri, çok sayıda sosyal aktivitelerle çocuklara sosyalleşme fırsatları ve sosyalleşme deneyimleri kazandırmıştır. Kazanılan deneyimler ve kurulan ilişkiler aracılığıyla oluşturulan bireysel benliklerin toplumsal benliğin de oluşmasında etkili olduğu tahmin edilmektedir.

Günümüz sayfiye evleri, gündelik hayatın dinamikleri olan çalışma hayatı, boş vakit, ihtiyaçlar, kaygılar ve aile yaşamında gerçekte değişikliklere paralel sosyal ve mekânsal değişikliklere maruz kalmaktadır. Çalışan kesimin kısıtlı sürelerde ikamet

ettiği sayfiye evlerinde, tatil amaçlı barınma eylemine odaklanıldığı için geçmişten farklı olarak sosyal ilişkilerin kurulabilme oranı da azalmaktadır.

Sayfiye evlerinde tam zamanlı kalabilen Levinson'un ileri yetişkin olarak tanımladığı emeklilerin gündelik hayatı sosyal olarak zenginleşir. Sayfiye evlerinin ağırlıklı kullanım mevsimi olan yaz mevsiminin getirisi sayılabilecek açık mekan kullanımları ileri yaştaki bireylerin daha çok aktivitelerde bulunma ve bu amaçla biraraya gelip sosyalleşme fırsatını yakalayabilmelerine olanak sağlamaktadır.

Sayfiye evinde ikamet eden kullanıcıların emekli olmaları ya da yaşam döngüsü içinde ileri yaş konumuna gelmeleri sebebiyle elde ettikleri fazladan boş vakit ve iş yaşamının getirdiği sorumluluklardan arınma, kişilerde daha çok sosyalleşme isteği doğurabilmektedir.

Gündelik hayatın Lefebvre'nin (2020) dile getirdiği gibi sürprizlerle dolu yapısının bir getirisi olarak değerlendirilebilecek ani küresel değişimler, toplumsal hayat genelinden bireysel yaşam alanına kadar nüfuz edebilmektedir. 2019 Yılında sonlarında başlayan Covid 19 Salgını'nın tüm dünyada yaygınlaşmasıyla ilgili kurumların aldığı kısıtlama kararları sayfiye konutlarının anlamını ve bu konutların sunduğu imkanların önemini de değiştirmiştir.

Küresel boyutta yaşanan salgın, birçok alanda olduğu gibi sayfiye evlerinin anlamı ve sayfiye evlerindeki yaşam akışı için de bir değişim faktörü olmuştur. Sayfiye evleri, salgın döneminde sahip olduğu açık mekânlar vasıtasıyla sakinlerine, evlerinin sınırları dahilinde olsalar bile diğer evlerin sakinleriyle görüşüp iletişim kurabilme fırsatları tanımışlardır. Bu durum, uzun süreli kısıtlama önlemlerine maruz kalan ileri yaştaki bireyler için önemli bir özellik olup, bireyler özelinde gündelik hayatın sosyalleşme eksikliğini gidermeye yardımcı olmuştur.

Sayfiye evleri için değişim faktörü olarak küresel etmenler kapsamında ele alınabilecek Covid 19 Salgını, genel olarak sayfiye evi kullanıcılarına sosyalleşme

imkanı sunmasını sağlarken kimi sayfiye evlerinin daimi konut haline dönüşmesini sağlamıştır.

Gündelik hayat, değişken öğeleri vasıtasıyla sosyal yaşamı yönlendirirken doğrudan veya dolaylı olarak bireysel yaşam dünyasını da etkilemeye devam etmektedir.

3.2 Sayfiye Evlerinde Mekan Kullanımları ve Değişimi

Gündelik hayatta bireylerin en büyük eserlerinin kendi yaşamlarını tasarlaması olarak gören Lefebvre (2019), gerçekleşen bu tasarıma eşlik eden toplumsal öğeleri de tanımlamaktadır. Lefebvre'ye (2019) göre toplumsal mekân, grubun ve grup içinde bireyin çevresidir. Toplumsal mekâna hem eşlik eden hem de belirleyen toplumsal zaman, doğadaki mevsimler, gündüz-gece gibi döngüsel niteliklerin beraberinde teknolojik gelişme, ekonomi gibi çizgisel, teknik niteliklere de sahiptir (Lefebvre,2019). Toplumsal zamanın döngüsellik ve çizgisellikleri arasındaki gidip gelmeleri ve etkileşimleri, gündelik hayatı etkilemektedir.

Toplumsal öğelerle değişen, yeniden tasarlanan gündelik hayatın etkileri bireysel alanlarda da belirgindir. Kişilerin benlikleri ve tercihlerinin yansımaları sayılabilecek mekânların başında, içinde yaşadıkları konutlar gelmektedir. Ailenin doğası ve organizasyonu ile nesillerini nasıl organize ettiğinin, aile evinde sağlanan alanların yapısı üzerinde doğrudan bir etkiye sahip olduğunu belirten Lawson (2001), konut mekânlaşmalarının içinde yaşayan aile ile organik bir bağ kurarak devam ettiğini belirtmiştir.

Konutların kullanıcılarına özgü olmaları genellikle ilk tasarım aşamasında değil, kullanıcıların konutlarında yaşamaya başlamalarını takip eden süreç boyunca gelişmektedir. Leupen ve Mooij'e (2012) göre, konutun bireyler için dış dünya ile iç dünyayı bölüp sınırlaması, içeride kullanıcıların kendi yaşam çevrelerini oluşturma olasılığını vermektedir. Buna bağlı olarak insan konut içinde zaman geçirdikçe konut için önemi artmaktadır. Konut içi mekânsallaşmaların kullanıcılara özgü olarak uyarlanması, işlevsellik amacı başta olmak üzere konforu da beraberinde getirmektedir. Bir değişim faktörü olarak konfor, mekânlar üzerinden sayfiye evinin kullanım süresi ve talep görme oranını etkilemektedir. Sayfiye evlerinin oluşmaya başladığı yüzyıllardan günümüze dek genellikle kısa süreli ve temel gereksinimleri karşılamaya yönelik sade, basit tasarım ve donanımına sahip olduğu görüşü yaygın olsa da toplumsal değişmelerin etkisiyle bu algı ve kabul de değişmeye başlamıştır. Sayfiye

evleri, mekân büyüklükleri, farklı işlevlere cevap veren mekân içerikleri, teknolojik donanım ve malzeme çeşitliliği ile en az birinci konutlar kadar konfor sağlayıcı olmaya evrilmeye başlamışlardır.

Birinci konutların belirli eylem türlerine odaklanmış, nispeten sınırlı mekânsallaşmasına rağmen sayfiye evlerinde yer alması beklenen işlevlerin çokluğu, çeşitliliği ve bu işlevlere zemin sağlayacak doğa etmenlerinin zenginliği söz konusudur. Doğa etmenlerinin başında sayılabilecek iklim, sayfiye evinin tasarımından kullanıcı profiline kadar çok sayıda parametreyi etkilemektedir. Bir sayfiye evinin konumlanacağı coğrafi bölgenin hava koşulları ve dolayısıyla gelişen yaşam koşulları evin kullanım sürecinde de bir değişim faktörü olarak etkili olmaktadır. Sayfiye evi için iklim ile birlikte bitki örtüsü, coğrafi konum ve bu konumda daha önceden herhangi bir yerleşmenin olup olmaması gibi genele hitap eden özellikler, çevresel etmenler olarak değişimde rol oynayan faktörler olarak karşımıza çıkmaktadırlar.

Bahçe, teras, balkon gibi açık mekan niteliğinde birimlere sahip olan sayfiye evleri, ağırlıklı olarak müstakil konumdadır. Müstakil konumdaki sayfiye evleri, mekânsal düzenlemeler için oldukça elverişlidir. Özellikle kurumsal denetimin zayıf olduğu bölgeler ve dönemlerde kullanıcılar, müstakil nitelikteki evlerinde tamamiyle kendi istekleri doğrultusunda yeni mekân ekleme, mevcut mekânı değiştirme, mekânlar arası geçişi sağlama gibi çok sayıda değişiklikte en belirgin motivasyon da sayfiye evi kullanıcılarının gündelik hayatlarındaki değişimlerdir.

Sayfiye evleri, tipolojik olarak müstakil ev olma hali dışında bitişik nizam, yapı bloğu, ikiz ev ya da site içinde bir ev olma gibi farklı versiyonlarda örnekleri olan bir konut türüdür. Belirli bir grubun (site, yapı bloğu gibi) alt üyesi niteliğinde olan sayfiye evinin mekânsal değişiklik yapma aralığı, müstakil ev örneğine göre daha dar olmakla birlikte kapsam olarak da çoğunlukla genele hitap edecek niteliktedir.

Sayfiye evlerinde mekânsal değişiklik yapılabilmesi, evin planlanmasının ne düzeyde esnek mekânsallaşma niteliğine sahip olduğu ile yakından ilgilidir. Mimari tasarımda esnekliği, sabit bir bakış açısının tam olarak reddi ifadesiyle açıklayan Hertzberger (1991) esnekliğin en uygun olana farklı çözümler üretme kapasitesi olarak da tanımlanabileceğini belirtmiştir. Sayfiye evleri, temel özellikleri içinde yer alan dönemsal kullanım ve kullanıcı yoğunluğu, çeşitliliği sebepleriyle esnek planlamanın en çok talep edildiği evlerdendir. Sayfiye evlerinde özellikle ortak veya genel kullanıma yönelik oluşturulan mekânlarda (mutfak, salon, teras) geçerli olacak esnek

planlama, bu mekânların gerektiğinde farklı işlev ve mekânsal ilişkilere cevap verebilmesini sağlayabilmektedir. Örneğin, sayfiye evlerinde sıkça rastlanılan yatılı misafir ağırlama eylemi gereği, normal şartlarda dinlenme, eğlenme, misafir ağırlama mekânı olan salon, yatılı misafir söz konusu olduğunda yatak odası işlevini de yüklenmektedir. Yine salon örneğinden devam edilirse, salona açılan teras olması durumunda, teras kapılarının katlanan veya sürgülü açılır sistemlerle açılmasıyla salon iç mekânı ile teras dış mekânının birleşerek geçişken ve daha hacimli yeni bir mekan oluşturdukları görülebilmektedir. Esnek planlama ve bu planlamaya hizmet eden teknoloji sayesinde oluşan bu geçişken mekân ile ev sakinleri, doğa etmenleri ve diğer insanlarla daha kolay ilişki ve iletişim kurabilmekte, oluşan hacimsel büyümenin getirisi olarak da sayfiye evlerinin vazgeçilmezi sayılabilecek misafir ağırlama aktivitesinde mekânsal olarak daha rahat olabileceklerdir.

Sayfiye evlerinin kullanım sürecinde, ilk tasarımında yer verilmeyen ya da düşük düzeyde tutulan esnek planlama ve uyarlanabilme özelliğine dayalı yaşanan zorluklar veya yoksunluklar kullanıcıları değişiklik yapmaya sevk etmektedirler. Birinci konutlardan farklı kazanımlara (manzara, doğa elemanları, sayfiye aktiviteleri) sahip olan sayfiye evlerinde bu farklılıkları daha nitelikli yaşayabilmek için kullanıcılar yeni düzenlemelere, değişikliklere gitmektedirler. Mekânları birleştirme, teraslarla ilgili değişiklikler yapma, sosyalleşme mekânlarını düzenleme değişim faktörü olarak sayfiye atmosferini oluşturmaya, geliştirmeye yöneliktir.

Sayfiye kültürünün bir uzantısı olan gelişmiş sosyal ilişkiler, konut mekânlarının özellikle açık, yarı açık mekânlarının değişmesi, dönüşmesinde etkilidir. Özellikle dünya genelinde yaşamsal değişimlere sebebiyet veren Covid 19 Salgını neticesinde sayfiye evlerinin açık, yarı açık mekânları bireylerin diğer insanlarla sosyalleşebildikleri, doğa ile etkileşim kurabildikleri mekânlar olma özelliği kazanmışlardır. Önceden sıradan açık mekân niteliğindeki bir teras, salgın döneminde bireyin daha uzun süre geçirdiği ve biraz da bu sebeple kişisel objeler ve tercihleriyle yeniden tasarladığı mekânlara dönüşmüştür. Bu değişikliklerin yapılabilmesinde mekânsal esnekliğin dışında mekânın uyarlanabilirliği önemli hale gelmektedir. Groak (1992), The Idea of Building kitabında farklı fiziksel düzenlemeler yapabilme yeteneği olarak gördüğü esneklikten ayrı olarak uyarlanabilirliği, değişik sosyal kullanımlar oluşturabilme yetisi olarak açıklamaktadır.

Sayfiye evlerinde mekânsal değişikliklerin temelinde hem esneklik hem uyarlanabilme yeteneğine sahip olma yer almaktadır. Sayfiye evlerinde esnek

planlama ve uyarlanabilme yeteneğinin zayıf olması durumunda, kullanıcılar oluşturdukları çözümlerle mekânları değiştirmekte, dönüştürmektedirler. Değişen, dönüşen mekânlarla sayfiye evleri, yeni nesilleri kucaklamakta, barındırmakta ve yeni yol ile yöntemlerle sosyal ilişkilerin kurulabilmesini sağlamaktadırlar. Bu sonuçları oluşturan kullanıcı çözümleri çoğunlukla yaratıcı fikirlerin ürünleri olan ve kabul gören tasarımlar oluştururken, bir kısım çözümler de aykırı ve çevresi için sakıncalı tasarımlara sebep olabilmektedir.

Bireyden başlayarak aile üzerinden topluma bağlanan ilişkiler yumağının etkilediği gündelik yaşamın, sayfiye evinin olumlu ya da olumsuz mekân değişikliklerinden etkilenip etkilenmeyeceği ya da tam tersi olarak gündelik hayat değişiminin sayfiye evi mekânsal dönüşümündeki yerini tespit etmek için sayfiye evlerini mimari bir bakışla incelemek gerekmektedir. Bu çalışmada, çok etkenli ve farklı etkilere sahip olan değişimlerin analizlerinin yapılmasında değişim faktörleri yol gösterici olacaktır.

3.3 Sayfiye Evlerine Etki Eden Değişim Faktörleri

Değişim faktörü, değişimin oluşması ya da belirginleşmesinde etkili olan durum, hal veya gelişmedir. Bir kavram olarak değişimin durağan olmayıp bir akış halinde olduğu kabul edilirse, değişim faktörlerinin de benzer nitelikte sabit ve kesinlikten uzak bir yapıda oldukları düşünülebilmektedir.

Her alan ve her toplulukta gerçekleşen değişimin sebepleri ve sonuçları vardır. Değişim faktörü, değişimin sebebi olmaktan ziyade, değişim isteğini, değişim gereksinimini ve değişim için ihtiyaç duyulan koşulların oluşmasını tetikleyen etmenlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Değişim faktörlerini kendi içlerinde ortaya çıkış ve etkileri kapsamlarında sosyal değişim faktörü ve mekânsal değişim faktörü olarak iki gruba ayırmak mümkündür. Bir değişim faktörünün oluşmasında sosyal veya mekânsal kaynaklı durum veya eylemlerin tek başına var olması yanında her iki kaynağın da bulunabilmesi söz konusu olabilir. Böyle bir durumda sosyal ve mekânsal etken ve etkilerden hangisinin daha yoğun etkili olduğu (ev sakinlerinin bildirimlerine dayanarak) ön plana çıkmaktadır.

Bilim insanları ve düşünürler, değişim faktörleri ile yakın ilişkili birtakım kavram ve etkenlere göre değişimi analiz etmeye çalışmışlardır. Her bilim insanının yaklaşımı ve oluşturduğu açılımlar kendi kabulü paralelinde olup belli başlıklarda çok benzerken belirli gruplamalarda kapsam ve yönelim olarak farklılaşabilmektedir. Örneğin Yaka

(2011)'ya göre değişme kavramı ile yakından ilgilenen 19. Yüzyıl düşünürü Comte, değişimi sosyal yapıdan yola çıkarak, sosyal statik ve sosyal dinamik olarak iki grupta değerlendirerek analiz etmiştir.

Giddens (2000)'a göre değişimi sürekli etkileyen etkenler, daha önce de değinildiği gibi, fiziksel çevre, politika ve kültürel etkenlerdir ve düşünür, "tek etkenli" kuramın toplumsal değişmeyi tam anlamıyla çözemeyeceğini ifade etmektedir. Giddens (2000) günümüze yaklaştıkça değişime etki eden etkenlerin arasına bilimsel gelişmeler ve buluşlarla, sanayi ve kapitalist devlet yönetiminin etkilerinin de katıldığını ifade etmiştir.

Alga (2005), bir toplumda aile tipi ve kuruluşu ile aile bireylerinin yaş, cinsiyet, gelir düzeyleri ve kültür grupları gibi faktörlerin konut yaşam biçimlerini etkilediğini ve hatta değiştirdiğini dile getirmiştir.

Sayfiye evlerinde etkili olan değişim faktörleri bu konut tipinin kendine özgü gelişim ve kapsamı dahilinde oldukça çeşitlidir. Yapılan literatür araştırmaları ışığında sıralanan, sayfiye evlerinde değişime etki eden değişim faktörleri şunlardır:

- Çevresel etmenler; sayfiye evinin bulunduğu coğrafi konum gereği karşı karşıya kaldığı iklim koşulları, bitki örtüsü ve bunlara dayalı koruma, güçlendirme, yararlanma, kontrol altına almaya yönelik müdahalelerdir. Bu değişim faktörüne dayalı gerçekleşen değişim türlerine bakıldığında, çevresel etmenler değişim faktörünün mekânsal değişim faktörleri grubunda olduğu anlaşılmaktadır.
- İşlevsellik; sayfiye evlerinde daha çok fiziksel ihtiyaçlar doğrultusunda gelişen durum ve müdahaleler olarak niteleyebileceğimiz bir değişim faktörü olup mekânsal değişim faktörleri arasında yer almaktadır. Bu kapsamda, teknik ihtiyaçlar (su deposu, genel eşya depoları, kepenk) ile mevcut uygulamaları standartlara uydurmaya yönelik çalışmalar, aile tercihlerine dayalı yeni fonksiyon şemalarının oluşturulması, planlama tarzlarının (esnek, kapalı-açık, uyarlanabilir, çok işlevli) değişimi, aile tercihlerine dayalı mekân büyütme-küçültme veya birleştirme, belirlenen fonksiyonun etkinlik ve güncelliğini korumaya hatta arttırmaya yönelik yenilemeler (mutfak dolaplarının yenilenmesi gibi), belirgin bir fonksiyonla tanımlanmamış mekânlara işlev kazandırmak gibi çok sayıda ve çeşitli hal ve eylemler yer almaktadır.
- Sayfiye atmosferi; sayfiye kavramının karakteristik özellikleri ile kapsamında yer alan mekân, eylem ve donanımları oluşturmaya ya da geliştirmeye yönelik

müdahaleleri içeren fiziksel eylemler ve uygulamaları gerektiren bir sosyal değişim faktörüdür. Bu değişim faktörünün etkisiyle açık-yarı açık teraslar, manzaraya yönelen mekân uygulamaları, yaş gruplarının açık alanlarda biraraya gelmelerine yönelik oluşturulan mekân çözümleri, bahçe düzenlemeleri yapılmakta, yeni bahçe donanımları edinilmektedir.

- Ailenin genişlemesi; sayfiye evlerinde, aileye yeni nesillerin katılımı veya var olan aile bireylerinin sayfiye evinde ikamet eder hale gelmesine dayalı mekân büyütme, mekânları birleştirme, yeni mekân eklemeleri (kat ilavesi gibi), mekânların fonksiyonlarının artması ve bu gelişmelere dayalı donanımların yerleştirilmesi (merdiven yapımı, yeni eşya alınması gibi), çocuk, genç ve yaşlı bireylerin güvenliğine yönelik önlemlerin alınması gibi çeşitli faaliyetleri gerekli kılan mekânsal değişim faktörüdür.
- Ailenin küçülmesi; sayfiye evlerinde aile bireylerinin vefat etmesi ya da ailenin çocuklarının büyüyerek aile evinden ayrılması gibi gelişmelerin etkisiyle ihtiyaç duyulan mekân sayısında azalmaya dayalı müdahaleleri gündeme getiren değişim faktörüdür. Ailenin küçülmesi faktörünün etkisiyle kullanımı azalan ve hatta kullanım dışı kalan yapı birimi, genellikle yatak odalarıdır. Kullanım dışı kalan odanın komşu mekânlarla birleştirilmesi, yeniden işlevlendirilmesi gibi tercihlerle kullanıcıların yaşam konforu ve işlev çeşitliliğinin elde edilmesine katkı sağlayacak bir değişim gerçekleşebilmektedir.
- Yıpranma, bozulma; sayfiye evlerinde ağırlıklı olarak çevresel etmenler, kullanım yoğunluğu-süresi-biçimi ile mekân, yapı elemanı ve yüzeylerde kullanılan malzemelerin imalat ve uygulamaların kalitesi sebebiyle oluşan olumsuzluklara dayalı önemli bir faktör olup mekânsal değişim faktörü niteliğindedir.
- Sosyalleşme; sayfiye evinin ilişkiselliği ve mekânsal donanımlarının (açık-yarı açık teras, bahçe, balkon) sosyalleşme etkinliklerine uygun olması sebebiyle kullanıcılarının bu etkinlik, buluşma ve eylemlerine cevap verecek mekân oluşumları, mekân büyütme, mekânın kullanım kalitesinin yükseltilmesi

(gölgelendirme, donanımının yenilenmesi gibi), yeni fonksiyon şemalarının düzenlenmesi gibi gelişmeleri tetikleyen sosyal değişim faktörüdür.

- Çok yönlülük (farklı uğraşlar); sayfiye kavramı içinde yer alan “boş vakit” olgusunun büyük oranda oluşumunda etkili olduğu yeni aktivite, uğraş, hobi gibi eylemlerin gerçekleşeceği yeni mekân oluşumları (teras, bahçe, depo) veya var olan bir mekânın dönüşümü, donanımının yenilenmesi gibi değişikliklerin gerçekleşmesini gündeme getiren istek, hal ve duruma karşılık gelen mekânsal değişim faktörüdür. Bu değişim faktörünün etkisiyle belirli bir eyleme yönelik tasarlanıp imal edilmiş bir mekânın bahsedilen yeni eylemleri de kucaklayabilecek, çok yönlü ve esnek kullanımlı hale gelmesini sağlayacak müdahalelerde bulunmaktadır. Çok yönlü mekân kullanımlarına yönelen değişim türleri özellikle ileri yaş grubu sayfiye evi kullanıcılarının yaşam alanlarında gerçekleşmektedir.
- Konfor; sayfiye evleri kullanıcılarının genellikle evlerinde belirli bir kullanım süresi sonunda edindikleri mekânsal tecrübe ve kişisel tercihleri ile mekânların alanlarında büyütme, mekânların kullanım koşullarını değiştirme, donanımları yenileme gibi müdahaleleri yapmalarını teşvik eden ve yaşamsal konforu arttırmayı hedefleyen sosyal değişim faktörüdür. Bu değişim faktöründe sayfiye evi kullanıcılarının dünya görüşleri, yaşam biçimleri, ailenin ekonomik yapısı önemli kriterlerdir.
- Küresel etmenler; sayfiye evi kullanıcılarının kontrolünde olmadan dünya genelinde gelişen birtakım hal ve durumların etkisiyle sayfiye evi mekânlarının kullanım şemalarının ve sayfiye evinin anlamının güncellenmesinde etkili olan sosyal değişim faktörüdür.

Birbiri ile ilişkili olan değişim faktörleri etken ve etkilerine göre ve yukarıdaki özelliklerine göre gruplandırılabilir. Buna göre mekânsal değişim faktörleri; çevresel etmenler, işlevsellik, ailenin genişlemesi, ailenin küçülmesi, yıpranma bozulma, çok yönlülük (farklı uğraşlar) olarak sıralanmaktadır. Sosyal değişim faktörleri; sayfiye atmosferi, sosyalleşme, konfor ve küresel etmenler başlıklarını kapsamaktadır. Değişim faktörlerinin sayfiye evlerini etkilemesi birdenbire gerçekleşen bir durum olmadığı gibi doğrusal nitelikte de değildir. Sayfiye evlerini ve sayfiye evlerindeki gündelik hayatı aynı anda etkileyen birden çok değişim faktörü olabilmektedir. Farklı değişim faktörlerinin aynı anda etken olarak yer aldığı sayfiye evlerinde gerçekleşen mekânsal ve sosyal değişimleri tespit edebilmek için yerinde tespit çalışmaları ile plan

dökümlerine başvurmak gerekmektedir. Sayfiye evlerinde gerçekleşen bir değişikliğin altında birden çok değişim faktörü varsa hangi faktörün daha etkili ve baskın olduğu bilgisi için evin kullanıcılarının aktarımları ön plana çıkmaktadır.

Sayfiye evleri konut tipolojisi olarak, içinde aktif yaşamın başlamasıyla farklı ivmeler kazanan çok sayıda değişim faktörünün etkisiyle mekânsal ve sosyal değişime uğrayan örneklerle doludur.

4. ALAN ÇALIŞMASI: HAMAMLI VE TATLISU MAHALLELERİ SAYFIYE EVLERİ

2.1 Kapıdağ Yarımadası'nın Coğrafi ve Tarihi Gelişimi

Kapıdağ Yarımadası, Türkiye'nin kuzeybatısında ve Marmara Bölgesi'nin güneyinde, Balıkesir ili sınırları içerisinde yer alan bir yarımadadır (Şekil 4.1). Yarımada üçgen şeklinde olup, yaklaşık olarak 1500 metre genişliğindeki berzah ile ana karaya bağlıdır.

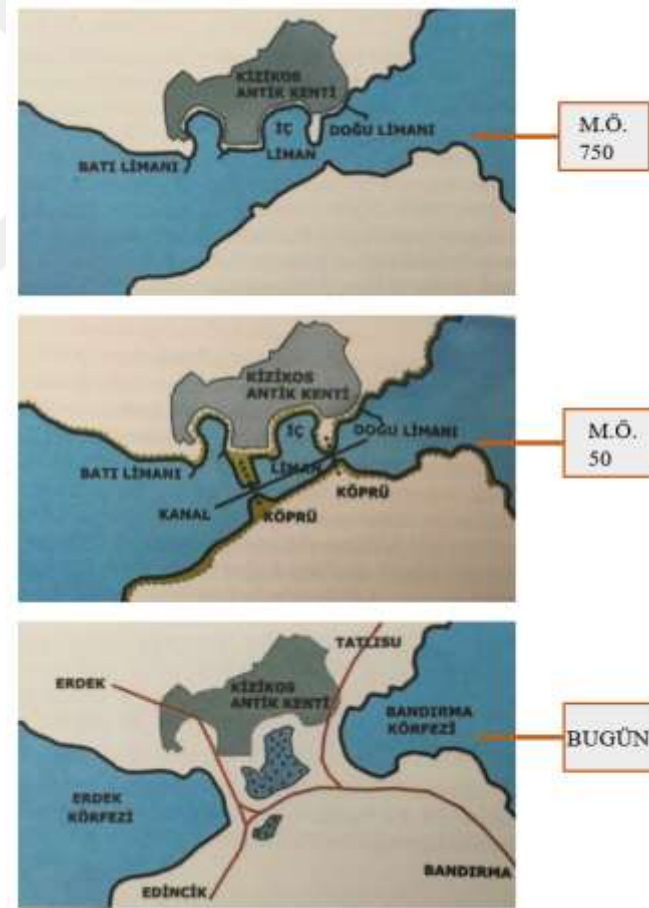
Şekil 4.1 : Kapıdağ Yarımadası'nın Türkiye haritasındaki konumu (URL5).

Ertüzün (2021), yarımada'nın kuzey ve batı yamaçlarının oldukça dik olduğunu ve yine kuzey kıyı şeridinin son derece girintili ve çıkıntılı olduğunu ifade etmiştir . Yarımada Kuzey Anadolu Fay Hattı'nın kolları üzerinde bulunması sebebiyle ciddi büyüklükte depremlere maruz kalabilmektedir. Yarımada'nın en yüksek yeri, doğu yönünde yer alan Dedebayırı Tepesi'dir (803 m).

Yarımada'nın doğu, batı ve güney bölgelerinde bağlar ve bu bağların arasından akan nehirler ile beslenen meyve bahçeleri yer almaktadır (Ertüzün, 2021). Kapıdağ Yarımadası'nın yüksek kesimlerinde yer alan ormanlarla birlikte bölgede hüküm süren

Karadeniz, Akdeniz ve Karasal iklim etkileriyle şekillenen maki, step bitki örtüsü ve geniş yapraklı bitki çeşitleri yetişebilmektedir (Nergiz, 2018).

Kapıdağ Yarımadası'nın sıklıkla kuzeydoğu yönünden esen poyraz ve seyrek olarak da güneybatı yönünden esen lodos rüzgarlarının etkisiyle Marmara Denizi'nde oluşan dalgaların yarımadanın güneyine her dönemde kum yığıldığı bilinmektedir. Bu doğal ritüelin, yarımadanın oluşumunda da etkisi olduğu görüşü yaygındır. Antik Dönem'de Kapıdağ Yarımadası'nın ada olup zamanla ana karaya bağlanarak yarımada haline geldiğini savunan kaynaklar vardır. Ertüzün (2021), yarımadanın ana karaya bağlandığı berzahın doğu ve batı yönlerinde biriken alüvyal toprak ve kumların bu görüşü destekler nitelikte olduklarını belirtmiştir. Şekil 4.2'de de görülebileceği gibi, kıstağın orta bölümlerinde halen oluşumu tam olarak tamamlanmamış bir bölge olup, bu bölge bataklık niteliğindedir.

Şekil 4.2 : Kapıdağ Yarımadası'nın ana karaya bağlanma evreleri (Tunçbaş ve Duman,2018).

Kapıdağ Yarımadası'nın ana karayla birleşip, ada olmaktan yarımada haline dönüşmesinin tarihi net olmamakla birlikte bu konuyla ilgili çok sayıda fikir ve

anekdot üremiştir. Yarımada da yaşamış en bilinen Antik Dönem uygarlığı olan Kyzikos ile ilgili efsaneler, Antik Dönem tarihçilerinin söylemleri ve yapılan araştırmalar, yarımada nın geçmişte ada olduğu görüşünü destekler niteliktedir. Antik Çağ ünlü coğrafya bilgini Strabon, yarımada ve buranın en büyük antik kenti Kyzikos ile ilgili “Kyzikos, Propontis’te (Marmara Denizi) bir ada olup, kıtaya iki köprü ile bağlıdır. Köprülerin yakınında aynı ismi taşıyan , gerektiğinde kapatılabilen iki limanı ve iki yüzden fazla gemiyi alabilecek büyüklükte barınağı bulunan bir kenttir” bilgisini vermiştir (Koçhan, 2014). Bazı araştırmalara göre Strabon’un iki limanlı şehir olarak tasvir ettiği Kyzikos kentinin aslında, bir iç limanın da dahil olduğu toplamda üç limanı (Şekil 4.2) olduğunu belirten Tunçbaşı ve Duman (2018), bölgede ilk yerleşimin Tunç Çağı’na denk geldiğini düşündüren görüşler olduğunu belirtmişlerdir.

Arkeolojik araştırmaları devam eden Kyzikos Antik Kenti, Antik Dönem Anadolu’sunda önemli bir konumda yer alan Mysia Bölgesi’nin stratejik bir noktada yer almaktaydı. M.Ö. 7. Yüzyıl’da Miletos kolonisi olarak kurulduğu tahmin edilen Kyzikos sakinlerinin Kapıdağ Yarımadası’nın bulunduğu bölgeye Trakya’dan gelen Dolionlar oldukları düşünölmektedir (Meral ve Aydın,2018).

Kentin ilk kurulduğu yıllarda Kapıdağ’ın ada durumunda olduğu düşünölmektedir. Kentten diğer yerleşimlere deniz yoluyla yapılan ticaret kısa zamanda Kyzikos’un en belirgin geçim kaynağı olmuştur. Dönemin hareketli siyasal yaşamı gereği,sık sık saldırılara maruz kalan Kyzikos, Yunan kolonilerini Pers saldırılarından korumaya yönelik kalkan vazifesi görmüştür. Konumu sebebiyle benzer durum, belirli aralıklarla Bizans yönetiminde olduğu 324-1357 yılları arasında da yaşanmıştır (Ertüzün, 2021).

Bizans’a yönelik saldırıları İstanbul’dan önce karşılayan Kyzikos, saldırılar ve zaman zaman gerçekleşen depremlerle mücadele etmiştir. Tarihi kaynakların çoğuna göre M.Ö. 1. Yüzyıl’da berzhain ana kara ile birleşmesi sonucunda Kyzikos kenti, rahatlıkla kara yolu aracılığıyla da ulaşılabilir hale gelmiştir.

Kyzikos Yarımadası’nın yönetimi 14. Yüzyıl’da Osmanlı Devleti’ne geçmiştir. Gerek depremler gerekse berzaha yer alan bataklıkta barınan sivrisinekler aracılığıyla yayılan salgın hastalıklar ile ard arda yaşanan askeri saldırılar, Kyzikos halkının 1063 depreminden sonra kenti terk etmeye başlamasına sebep olmuştur. Kapıdağ Yarımadası ilerleyen yüzyıllarda çoğunlukla kıyı bölgelerinde farklı etnik grupların yerleşerek kurdukları köylere ev sahipliği yapmıştır.

2.2 Hamamlı Mahallesi ile Tatlısu Mahallesi'nin Demografik Gelişimleri ve Ekonomik Yapıları

Kapıdağ Yarımadası'nın geçmişten günümüze farklı ırk ve milletten insan topluluklarına ev sahipliği yaptığı bilinmektedir. Bazı kaynaklara göre, yarımadanın en büyük kenti olan Kyzikos'un Bizans yönetiminde olduğu yıllarda Bizans Devleti, Anadolu'daki nüfus azalmasına önlem olarak bölgeye, Kıbrıs halkının bir bölümü ile Slav kabilelerini yerleştirmiştir (Makris ve Makris, 2018). Bizans Devleti'nin son dönemlerine dek Güney Marmara'da Bizans Ortodoksları barınırken bölgeye Rumeli ve Ege Adaları'ndan da göç dalgası başlamıştır. Makris'in (2018) derlediği bilgilere göre, Kapıdağ Yarımadası'na yerleşen Rumların çoğu, Mora ve Girit kökenlidir. 17. Yüzyıl'a gelindiğinde Kapıdağ ve çevresinde yaygın nüfus, Rumlar'dır (Sivrioğlu, 2018).

1618 Tarihli kayıta, Arapgir Bölgesi'nden göçerek Güney Marmara'ya gelen Hristiyanlar'ın yer aldığını belirten Sivrioğlu (2018), bu insan topluluğunun Ermeniler olduğunun tahmin edildiğini belirtmiştir. Bölgeye gelen Ermeniler'in bir kısmı Edincik kazasına yerleşirken diğer bir bölümü de yarımadanın doğusunda, bugünkü adıyla Tatlısu Mahallesi'nde barınmaya başlamışlardır. Tatlısu Mahallesi'nin nüfusu, 17. Yüzyıl'dan 1924 yılına dek tamamıyla Ermeniler'den oluşmakta olup, o dönemki adı da Ermeni ya da kimilerine göre Ermen Köyü'dür. 19. Yüzyıl'a gelindiğinde Güney Marmara'nın gelişmekte olan liman kenti Bandırma'da da Ermeniler'in ikamet ettiği bilinmektedir. 1897 Yılı Osmanlı Nüfus Sayımı defterlerine göre, Ermeni (Tatlısu) Köyü, Bandırma kazasına bağlı olup nüfus sayısı 767 kişidir (Şimşir, 2018). 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan sonra hız kazanan Balkanlar'dan Osmanlı göç dalgasının en çok etkilediği bölgelerin başında Güney Marmara gelmektedir. Bölgede yer alan Bandırma Limanı ve demiryolu bağlantısı ile ulaşım olarak iyi imkanlar sunan Güney Marmara'ya, 1878 yılı Umum-ı Muhacirin Komisyonu toplantısı kararıyla muhacir sevki başlamıştır. Bölgeye gelen muhacirlerin çoğu, Bandırma içi ve köylerine yerleşmiştir (Koç, 2018).

1924 Türkiye-Yunanistan arasındaki nüfus mübadelesi gereğince Kapıdağ Yarımadası'nda yaşayan Rumlar bölgeden göç etmişlerdir. Aynı dönemde Ermeniler'in de bölgeden ayrıldıkları belirtilmektedir. Boşalan Ermeni Köyü'ne (Tatlısu Mahallesi) Balkanlar'dan göçen Müslüman muhacirler yerleştirilmiştir.

Köydeki boş evlere yerleşen Muhacirlerin, zamanla kendi yaşam tarzlarına göre köyü geliştirdikleri öğrenilmiştir. Şekil 4.3'te Ermeni Köy'e yerleşen Muhacir'lerden ikinci kuşak bir ailenin 1950'li yıllarda yaptıkları ev görülmektedir. Bu ev, Tatlısu Mahallesi'nde tarihe tanıklık edecek nitelikte korunmuş az sayıdaki evlerden bir tanesidir.

Şekil 4.3 : Tatlısu Mahallesi'nde eski bir köy evi .

Köyün merkezinden geçip denize dökülen derenin adı köye verilerek köyün adı Tatlısu Köyü olarak değişmiştir. Şekil 4.4' te görülen dere yatağı Kapıdağ Yarımadası'nda yer alan tepelerden inerek gelen suyun aktığı kanaldır.

Şekil 4.4 : Tatlısu Mahallesi'ndeki dere yatağından tepelere bakış.

Hamamlı Mahallesi, Tatlısu Mahallesi'nden farklı olarak, Kapıdağ Yarımadası'nda tamamiyle Türk nüfusu ile kurulan ve varlığını sürdüren az sayıda yerleşim alanlarından biridir. Hamamlı Köyü, 15. Yüzyıl'da II. Bayezid döneminde kurulmuştur.

Tatlısu Mahallesi sakinlerinin geçmişten günümüze en belirgin geçim kaynakları, tarım ve denize kıyısı olması sebebiyle balıkçılıktır. Geçmişte bölgede, ipek böceği yetiştiriciliği yapıldığı ama çeşitli sebeplerle günümüze dek faaliyetini sürdüremediği bilinmektedir. Tatlısu Mahallesi'nin yüksek kesimlerinde 1938 yılında açılan taş ocaklarından çıkan granit ile parke taşı üretildiğini belirten Ertin (1994), zamanla parke taşının pahalı hale gelmesi ve taş ocağında çalışacak işçi bulunamaması sebepleriyle bu iş kolunun da faaliyetinin sona erdiğini dile getirmiştir.

1850 Yılında Erdek'te dünyaya gelen ve 1920 yılına dek belli aralıklarla Erdek ve Bandırma'da yaşayan tıp doktoru Konstantinos S. Makris'in yaptığı incelemeler ve elde ettiği bulgulara yer veren, "Bandırma-Erdek Rumlarının Tarihi ve Etnografyası" kitabında Tatlısu ve Hamamlı mahallelerine yönelik tespitler de bulunmaktadır. Bu tespitlere göre, bugünkü adı Tatlısu olan Ermeni Köyü (Armenohori) halkı vadileri ekip biçen, ipekçilik yapan, taşocağından çıkan granit taşları yol döşemek için İstanbul'a gönderen çalışkan bir halktır. Köyde, granit taşlarının arasından çıkan hoş bir su kaynağı bulunmaktadır. Ermeni Köyü kıyılarında yıl boyunca dalyanlarda balıkçılık yapılmaktadır. Makris'in (2019) aktarımlarında Hamamlı Mahallesi ile ilgili, yöre halkına II. Bayezid tarafından çok toprak bırakıldığı ancak toprağın tarıma uygun olmasına rağmen halk çiftçi olmadığı için topraktan yeteri kadar verim alınmadığı gibi detaylı bilgiler yer almaktadır.

1960 Yılından itibaren İstanbul dışına yayılmaya başlayan sayfiye kültürünün etkisiyle, Eskişehir, İstanbul, Ankara ve Bandırma'dan gelerek Tatlısu ve çevresinde sayfiye evi edinen yeni sakinler ile kampçılar ve ilerleyen yıllarda sayıları hızla artan günübirlik tatilcilerin yarattığı turizm faaliyeti, bölgeyi turistik yaşam alanına dönüştürmüştür.

Ömerderesi Mevkii'nin bir bölümünde deniz kıyısı alana sahip olan Hamamlı Mahallesi, bu alanda yer alan sayfiye evleri aracılığıyla turizm sektörüyle de ilişkili olabilmektedir. Hamamlı Mahallesi son 30 yıl içinde sayıları gittikçe artan müstakil ev iskan alanı haline gelmiştir. Özellikle Bandırma ve yakın çevreden gelen bireyler

için sadece yaz mevsiminde değil, yılın her döneminde kullanılabilecekleri nitelikte tasarlanan evler, sayfiye evinden ziyade birinci konut olmaya daha yakındır. Yarımadanın sayfiye kimliğinde olan Düzler Mevkii, Belkıs Köyü, Ocaklar Mahallesi gibi diğer alanlarında da artan birinci konut yerleşimleri, bölgenin gelecek yıllardaki ekonomisini ve demografik yapısını etkilemesi muhtemeldir.

6 Aralık 2012 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6360 sayılı kanunun 2. Maddesinin 2. ve 3. Fıkralarına göre büyükşehir belediyesi olması kararlaştırılan on dört il sınırları içinde yer alan köylerin, mahalle olarak bağlı oldukları ilçenin belediyesi kapsamına girmeleri kararlaştırılmıştır (URL 6). Bu karar dahilinde Hamamlı Köyü ve Tatlısu Köyü, belirtilen tarihten itibaren Hamamlı Mahallesi ve Tatlısu Mahallesi olarak isimlendirilmişlerdir.

2021 Verilerine göre Tatlısu Mahallesi’nin nüfusu 789, Hamamlı Mahallesi’nin nüfusu ise 229’dur (URL 7). Günümüzde Tatlısu Mahallesi ve Hamamlı Mahallesi, Erdek ilçesine bağlı mahallelerdir. Tatlısu Mahallesi’nin sayfiye kültürüyle tanışması ve kendi içinde coğrafi konumu (deniz kıyısında konumlanma) sebebiyle gelişen geçim kaynakları çeşitliliği, mahalle içi ve çevresinde yapılanma oranı ve yapı çeşitliliğini arttırmıştır.

Tatlısu Mahallesi, 1970’lerden günümüze dek artarak devam eden sayfiye yaşamı ve buna bağlı turizm yanında eko turizmi alanında da faaliyet gösteren bir yerleşim alanıdır. T. C. Balıkesir Valiliği tarafından 2015 yılında başlatılan “Misya Yürüyüş Yolları” projesi’nin Erdek bölümünde 3 yürüyüş rotası yer almaktadır (URL 8). Bu üç rotanın birisinde başlangıç, bir diğerinde de bitiş noktası olan Tatlısu Mahallesi, yılın dört mevsiminde güncelliğini koruyan eko turizmi için zengin doğa imkanları sunan bir sayfiye yerleşimidir.

2.3 Sayfiye Evleri

Alan çalışması kapsamında Kapıdağ Yarımadası’nın doğusunda, Hamamlı Mahallesi ve Tatlısu Mahallesi sınırları içerisinde yer alan 7 adet sayfiye evi incelenmiştir. Alan çalışması için yarımadanın bu bölümünün seçilmesinin çeşitli sebepler vardır. Bu sebeplerden Tatlısu Mahallesi ile ilgili olanların içinde en önemlisi, mahallede yer alan konut stoğunun büyük bir kısmının sayfiye evlerinden oluşmasıdır. Mahallenin kıvrımlı kıyı şeridini oluşturan kumlu koylarında denize paralel sıralanan sayfiye

evleri ile birlikte son yıllarda sayıları hızla artan, kıyı şeridinden yükselen tepe üzerinde konumlanan sayfiye evleri de bulunmaktadır. Sayfiye evleri Şekil 4.5’de görülebileceği gibi mahalle sınırlarına göre merkezde yer alan Tatlısu Köyiçi yerleşimini merkeze alan bir doğrultuda sıralanmaktadır.

Yarımadanın batısında yer alan Erdek ilçesi ve diğer mahallelerde de sayfiye evleri oldukça yaygın olmasının yanında yoğun bir otel, pansiyon, kamu ve özel kamp alanları ve hem yatılı hem de günübirlik turizme hizmet eden restoranlar, kafeteryalar, çay bahçeleri, gece kulüpleri dağılımı vardır. Yarımadanın batı bölümü, ticari anlamda tatil ve turizm sektörünün, yarımadanın doğusuna göre daha aktif olduğu kısımdır. Nispeten daha sakin ve genel dokusu daha çok korunmuş olan yarımadanın güneydoğusunda yer alan Hamamlı Mahallesi ve Tatlısu Mahallesi, sayfiye evlerine mimarlık özelinde odaklanarak araştırma yapmak için tercih edilmiştir.

Şekil 4.5 : Alan çalışmasındaki evlerin konumları (URL 9’dan yararlanılmıştır).

Tatlısu ve Hamamlı Mahallesi sınırları içerisinde de belli düzeyde rekreasyon mekânları mevcuttur. Aşağı Yapıcı Mahallesi bitiminden başlayarak ilerleyen kıyı şeridinde günübirlik sayfiye turizmine hizmet eden restoran, kafeterya, çay bahçesi, market ve Tatlısu Mahallesi’nin bitimine denk gelen lokasyonda bir otel

bulunmaktadır. Tatlısu Mahallesi'nin Küçük Bakraç ve Büyük Bakraç koylarında kamp alanları ve Bandırma Belediyesi'nin kamp tesisi, gece müzik yayını yapan birkaç bar yer almaktadır. Sayılan mekânların sayfiye evlerinde gündelik hayatın mekânsal ve sosyal değişimine katkı ve etkileri olduğu düşünülmektedir. Bu açıdan sayılan mekânların varlığı önemli bulunup, araştırmada dikkate alınmışlardır. Tüm bu içeriklerle sayfiye evleri odaklı araştırma için, konut ve konuta dayalı yaşamın ağırlıklı olduğu Hamamlı ve Tatlısu Mahalleleri, çevredeki ilçeler Erdek ve Bandırma ile çevredeki iller Bursa, İstanbul ve İzmir'e yakınlığı ve kolay ulaşım imkanlarının etkileriyle ele alınmıştır. Çünkü, sayfiye evlerinin oluşum ve yayılımında, bölgeye ulaşımın ana faktörlerden biri olduğu bilinmektedir.

Yarımadanın güneyinden başlayarak doğusuna doğru sıralanan sayfiye evleri, deniz kıyısında yer alan ilk mahalle olan Aşağı Yapıcı Mahallesi'nin bitiminden itibaren başlamaktadır. Şekil 4.5'de görülebileceği gibi, Aşağı Yapıcı Mahallesi'nden sonra gelen ilk koyun yarısına kadar olan kısımda denize kıyısı olan Hamamlı Mahallesi'nden 2 ev, aynı koyun ikinci yarısında (Ömer Deresi'nden itibaren) başlayıp Dalyan Koyu'nda biten Tatlısu Mahallesi'nden 5 ev ile ilgili çalışmalar yapılmıştır.

Araştırma kapsamına alınacak evlerin tespitinde önceden belirlenmiş kriterler vardır. Alan çalışması dahiline alınacak evleri belirleyen hususlar şunlardır:

- Evin yapım tarihinin günümüzden en az 20 yıl öncesine dayanması
- Evin ilk yapımından bugüne dek ekleme, yenileme, yok etme, eylemlerinden bir ya da birkaç tanesinin uygulanmış olması
- Evde halen yaşanılıyor olunması
- Evlerin farklı mevkii ya da koylarda yer almaları
- Evlerin farklı konut tipolojilerinin örnekleri olmaları
- Ev sakinlerinin toplumun farklı sosyokültürel gruplarında yer almaları
- Ev sakinlerinin birinci konutlarının birbirlerine göre farklı şehirlerde bulunması

Araştırma için seçilen sayfiye evlerinin en az 20 yıldır kullanılan evler olmaları tercihi, evlerin birkaç nesil tarafından kullanılmış, deneyimlenmiş olmaları esasına dayanmaktadır. Gündelik hayat- mekân değişimlerinin farklı nesillerde ve nesiller arasında akışını ve işleyişini tespit edebilmek için bu esas önemlidir.

Araştırmanın ana başlıklarından biri olan değişim kavramının kapsamına girebilecek mekânsal müdahalelerin varlığı, araştırmayı anlamlandıracaktır.

Değişimin durağan olmayan dinamik yanına atıf niteliğinde olabilecek güncel ve devam etmekte olan ev kullanımları, araştırma verilerinin güvenilirliği ile etkinliklerini arttıracaktır.

Sayfiye evlerinin baş aktörü sayılabilecek doğa ve doğa etmenleri, bir bölgede genel açılım olarak benzer olsa da detaylarda alansal farklılıklar gösterebilmektedir. Araştırma için seçilen evlerin, aynı yarımadaanın birbirini takip eden farklı koylarında ve hatta denize yakınlık, deniz seviyesi konularında da farklı konumlarda yer alan evlerin arasından seçilmesi, topografik olarak ve baktığı yönden dolayı maruz kaldığı rüzgar, güneş ışığı açısı ve ulaşım koşulları değişen sayfiye evlerinde, doğa etmenlerinin etkilerini tespit etmeye yarayacaktır.

Genel kimlikleri sayfiye evleri olarak biçimlense de sayfiye evlerinin mimari tipolojileri bu kimliklerini etkilemektedir. Evlerin müstakil, bitişik, ikiz konumda ya da yapı bloğu tarzında olması hem mekânsal hem de sosyal yaşamda farklı deneyim imkanları sunmaktadır. Evlerin farklı mimari tipolojilerinin etkisiyle oluşmuş ya da biçimlenmiş yaşamsal deneyimler, araştırmayı zenginleştirecektir.

Toplumsal değişimde etkili bireysel değişim ve gelişim kapsamında yer alan benlik ve bellek oluşumu, gelişimi toplumun her kesitinde aynı değildir. Aile yapıları, eğitimleri, sosyal eğilimleri farklı fertleri barındıran evlerin bu farklılıklardan edindikleri ve uzun vadede bu edinimlerin evlerdeki etkilerinin tespiti araştırmanın önemli girdileri olacaktır.

İkinci konut niteliğinde olan sayfiye evlerinin kullanım süresi ve bu sürenin kesintili ya da kesintisiz olma halinde ev sahiplerinin birinci konutlarının bulunduğu şehrin sayfiye evine uzaklığı ve ulaşım imkanlarının etkileri vardır. Birinci konutun bulunduğu kentin genel koşulları; kentin kalabalıklığı, yorucu olması, sosyal imkanları, iş imkanları ve daha birçok kentsel sebepler ile ev sahiplerinin iletişimde oldukları akraba, arkadaş, komşu gibi sosyal figürleri barındırıp barındırmaması gibi özel koşullar, sayfiye evlerinin kullanım sürelerini etkileyerek ikinci konut konumundan birinci konut konumuna yaklaştırma şeklinde anlamsal bir değişikliğe de yol açabilmektedir. Bu kapsamda, farklı mesafe ve imkanlardaki kentlerde birinci konutları bulunan ailelerin yaşadığı sayfiye evlerindeki gündelik hayat- mekân

değişimlerinde, birinci konutlarından gelen etkenlerin etkileri de önemli rol oynayabilmektedir.

4.3.1 Beyaz Martı Evi

Beyaz Martı Evi, Hamamlı Mahallesi'nde Ömer deresi Mevkii'nde yer almaktadır. Şekil 4.6'da görüleceği üzere ev, Hamamlı Köy Yolu'ndan ayrılan Tatlısu Köyiçi Yolu boyunca yokuş çıkılarak ulaşılabilinen bir konumdadır.

Şekil 4.6 : Beyaz Martı Evi-Genel bilgi (URL 5'den yararlanılmıştır).

Evin ön terasından deniz yönüne doğru bakış olmasına rağmen ön sırada yer alan evlerden dolayı doğrudan deniz manzarası görülememektedir.

Ev, yapımı 1985 yılında başlayan Beyaz Martı Sitesi'nin ilk etabında yapılan evlerden biridir. Beyaz Martı Evi ailesinin aktarımlarına göre aile, ticaretle uğraşan evin babasının iş yaşamında evin müteahhitiyle tanışıyor olması vasıtasıyla projeden haberdar olmuşlardır.

Beyaz Martı Evi ailesi, anne, baba ve 3 kız çocuğundan oluşmakta olup ilerleyen yıllarda ev sakinlerine torun ve damatlar eklenmiştir. Torun ve damatlar evin uzun süreli kalıcıları olmayıp daha ziyade ziyaretçi statüsündedirler (Çizelge 4.1).

Çizelge 4.1: Beyaz Martı Evi kullanıcıları.

Kullanıcılar	1987-2022 Tarihleri arası
Evin daimi kullanıcıları	Evin annesi
Evin aralıklı kullanıcıları	Evin kızları, damatları, torunları, misafirler

Evin inşaatının tamamlandığı 1987 yılında ailenin babasının vefat etmesiyle evin sakinleri anne ile 3 kızı olmuştur (Çizelge 4.1). Zamanla tam zamanlı çalışmaya başlayan, evlenerek kendi evinde yaşamaya başlayan kızların, Beyaz Martı Evi'ndeki ikamet etme süreleri azalmış, aralıklı hale gelmiştir.

Beyaz Martı Evi, Şekil 4.6'da yer alan vaziyet planında görülebileceği gibi, sırt sırta vermiş iki ikiz ev bloğunun birleşiminden oluşan 4'lü ev bloğunda yer alan bir birim evdir.

Mimari projesine ulaşılamayan Beyaz Martı Evi ile ilgili genel bilgiler ve yerinde tespit çalışmaları ve ev sakinlerinden edinilen bilgiler eşliğinde oluşturulan kat planları Şekil 4.6'da yer almaktadır.

1987 Yılından itibaren günümüze dek her yaz mevsiminde ikamet edilen Beyaz Martı Evi, birkaç müdahale dışında mekânsal ve yapısal içerik olarak çok değişiklik yaşamamıştır. Tespit edilen değişikliklerin yapılma sebepleri, gerçekleştikten sonra elde edilen değişim sonuçları ile bu değişikliklerin oluşmasında tetikleyici rol oynayan değişim faktörlerinin dökümü Çizelge 4.2'deki gibidir.

Beyaz Martı Evi'nde yıllar içinde gerçekleşen değişim türlerinin planlar üzerindeki temsili Şekil 4.7'de yer almaktadır.

Beyaz Martı Evi'nde yapılan tadilat ve oluşan mekânsal değişimler, kendi bünyelerinde çok sayıda alt etkenler barındırmakta ve çok sayıda da sosyal sonuçlar doğurmaktadır. Birinci konutları İstanbul'da olan Beyaz Martı Evi ailesi, okulun tatil

olduğu yaz mevsimini sayfiye evlerinde geçirdikleri ve bu sebeple özellikle evin kızlarının Beyaz Martı Evi ile ilgili çok sayıda deneyimleri olduğunu belirtmişlerdir.

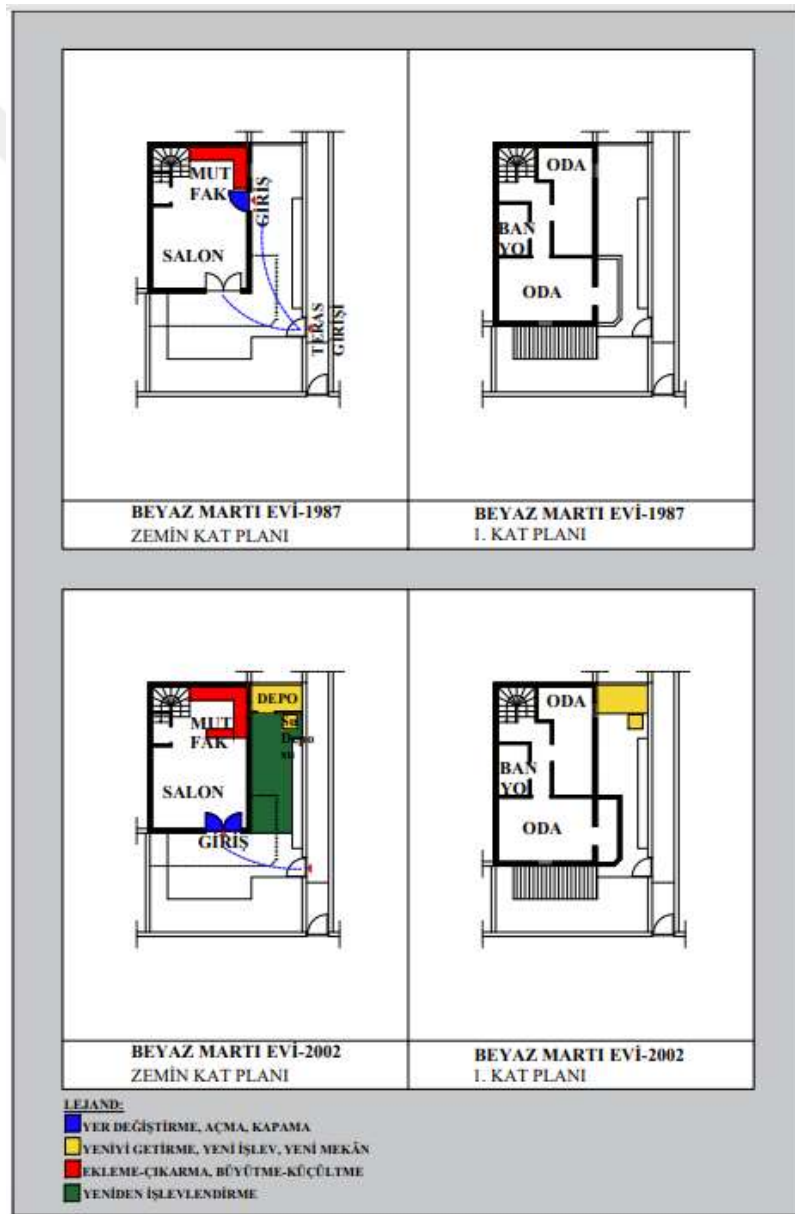
Evin annesi evde geçirdikleri ilk yıllardan itibaren komşularıyla samimi komşuluk ilişkileri sürdürdüklerini ve birlikte birçok aktivite yaptıklarını dile getirmiştir. Denize girmek, Tatlısu Köyü'ne sabah yürüyüşü yapmak, site içinde kahve ve çay içimi buluşmaları, kapı önü sohbetleri, evin annesinin komşularıyla birlikte gerçekleştirdikleri faaliyetlerin başlıcalarıdır. Evin kızları için sayfiye evinin temel aktivitesinin denize girmek olduğu belirtilmiştir.

Çizelge 4.2: Beyaz Martı Evi mekânsal değişiklik-tadilat.

Tarih	Değişiklik-Tadilat yapılan mekân	Değişiklik-Tadilat açıklaması	Değişiklik-Tadilat sebebi	Değişiklik-Tadilat sonucu	Değişim Faktörü
2002	Kuzey yan cephe	Cephenin kaplama malzemesiyle kaplanması	Su sızıntısı, rutubet	Kontrollü kuzey yan cephe	*Çevresel etmenler
2002	Zemin kat	Eve giriş yerinin değiştirilmesi	Mevcut giriş alanının, edinilen giriş sirkülasyonuna uymaması	Ön cephe terasına kayan giriş alanı	*İşlevsellik
2002	Zemin kat-yan teras	Yeni su deposu yapılması	Mevcut su deposunun teknik ve kapasite yetersizliği	Hacmi artmış yeni su deposu	*İşlevsellik
2002	Zemin kat-yan teras	Genel eşya deposu yapılması	Depolama alanı ihtiyacı	Yeni depolama alanı	*İşlevsellik
2002	Zemin kat-yan teras	Oturma alanı oluşması	Genç aile bireylerinin oturma alanı ihtiyacı	Yeni oturma alanı	*Sayfiye atmosferi
2002	Zemin kat-mutfak	Donanım ve kapasite olarak yenilenmesi	Tezgah ve dolap hacminin artması ihtiyacı	Artmış dolap hacmi ve tezgah boyutu	*Ailenin genişlemesi
2020	Zemin kat-yan teras	Kullanım yoğunluğunun artması	Covid Salgını sebebiyle yaşanan sosyal izolasyon	Komşularla kurulan fiziksel mesafeli iletişim	*Küresel etmenler
2022	Yapının tümü	Duvar dış ve iç yüzeylerinin boyanması	Duvar yüzeylerinde eskime	Yenilenmiş duvar yüzeyleri	*Yıpranma, bozulma

Yıllar ilerledikçe Beyaz Martı Evi için doğa unsurlarının etkileri daha belirgin hale gelmiştir. Evin konumu gereği maruz kaldığı kuvvetli rüzgar ve yağmurun yan cephede yarattığı deformasyonu (çevresel etmenler kapsamındaki değişim faktörü) ortadan kaldırmak adına girişilen tadilat, cephe iyileştirmesi yanında evle ilgili diğer ihtiyaç ve değişikliklerin de gerçekleştirilmesini teşvik etmiştir.

1990 Yılından sonra evin büyük ve ortanca kızlarının evlenmesiyle birlikte evin sakinlerine yeni bireyler eklenmiştir. Ön terasta edilen uzun kahvaltılar ve yemek ritüelleri kalabalıklaşmıştır.

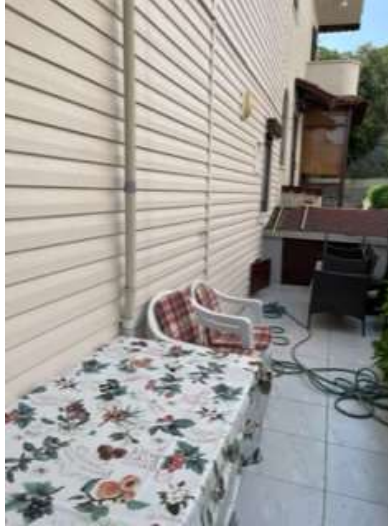
Şekil 4.7: Beyaz Martı Evi mekânsal değişim-değişim türleri.

Ev giriş sirkülasyonunu tamamiyle ön cepheye yönlendiren kapı yeri değişimi, işlevsellik değişim faktörünün etkili olduğu bir değişim hareketi olarak iç mekânda mutfak alanının büyümesini sağlamış, ailenin daha rahat misafir ağırlayabilmesinde etkili olmuştur. Eve giriş eylemini karşılamak durumunda olmayan yan terasa getirilen depolama (su deposu, genel eşya deposu) alanları, işlevsellik değişim faktörünün rol oynadığı mekânsal değişimler olarak yer almaktadırlar. Oluşturulan depolama alanlarının evin kullanımını destekleyip ailenin sayfiye evlerindeki gündelik yaşamlarında daha aktif, alternatifli (hobi malzemeleri ve misafirlere yönelik eşya bulundurabilme) ve sosyal olabilmelerine katkı sağladıkları belirtilmiştir.

Ev sakinlerine yeni bireylerin eklenmesi, (evlenme, torunların dünyaya gelmesi) ile ailenin genişlemesi değişim faktörü devreye girerek yeni mevcuda hizmet edecek mutfağın işleyiş, dolap hacmi ve donanım olarak yeterli hale getirilmesi faaliyeti başlamıştır. Niteliksel ve niceliksel olarak kapasitesi arttırılan mutfak donanımının sadece genişleyen aile içi gündelik yaşamı değil ev sakinlerinin tüm sosyal hayatını olumlu etkilediği belirtilmiştir.

Evin girişinin yan terastan ön terasa çekilmesinin, sayfiye atmosferi değişim faktörünün etkisiyle yan terasta yepyeni mekânların oluşmasının yolunu açmasının yanında yeni sosyal ilişkilerle donanmasını da sağladığı söylenmiştir. Yan terasa yerleştirilen masa çevresindeki sandalyelere oturan evin küçük kızı ve arkadaşlarının bu alanda oyunlar oynadıklarını, sohbet ettiklerini anlatan evin büyük kızı, mekânın adeta gençlere ayrılmış bir özel alan statüsüne geçtiğinden bahsetmiştir (Şekil 4.8).

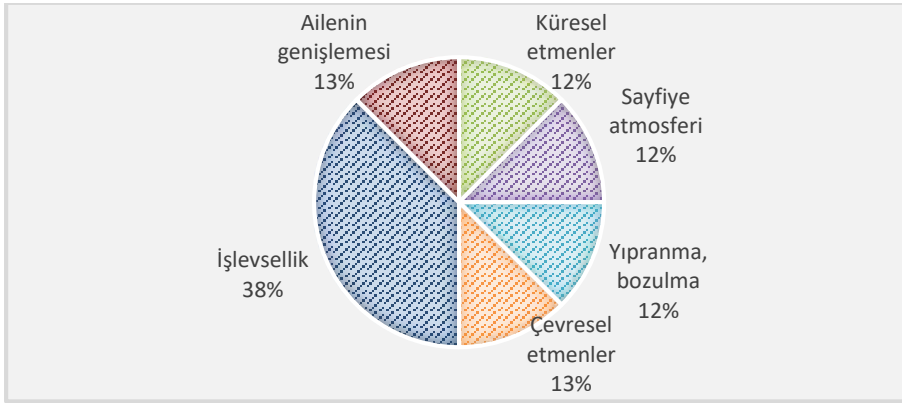
2020 yılına gelindiğinde Covid Salgını dahilinde yan teras, küresel etmenler değişim faktörü etkisiyle geçmişten farklı olarak sadece evin kızlarının değil evin annesinin de sosyalleşme mekânı haline geldiği belirtilmiştir. Salgın ile değişen gündelik hayat dinamikleri içinde en belirgini olabilecek sosyal iletişim, sayfiye evlerinde açık mekân zenginliğiyle nispeten daha rahat kurulabilmiştir. Evin annesinin beyanına göre, bu yeni sosyalleşme, görüşme yöntemi için en uygun yer site içi sirkülasyon koridoruna bakan konumdaki yan terastır. Evin annesi, akşam üstü saatlerinde rüzgarın azalması ile yan terastaki masa yanında yer alan sandalyeye oturup site içi yolda ilerleyen komşularıyla sosyal mesafede sohbet ettiklerini ve komşularıyla artık bu şekilde görüşebildiğini belirtmiştir.

Şekil 4.8 : Beyaz Martı Evi yan teras yerleşimi.

Beyaz Martı Evi'nde 2022 yazında evin kızlarının önderliğinde küçük çaplı bir tadilat yapılmıştır. Yıpranma, bozulma değişim faktörünün etkisi altında kalan Beyaz Martı Evi'nin sıva üstü boya kaplı olan dış cephesi ile evin iç mekân duvarları boyanmıştır. Bu esnada ziyaret edilen evde; komşularla ve ziyaretçilerle yan terasta oturarak yapılan sıcak sohbete katılan aile bireylerinin gündelik sayfiye yaşamlarının aktif bir şekilde akmaya devam ettiği gözlemlenmiştir.

Beyaz Martı Evi'nde gerçekleşen mekânsal değişimlerde etkili olan değişim faktörlerinin dağılımı Şekil 4.9'daki gibidir.

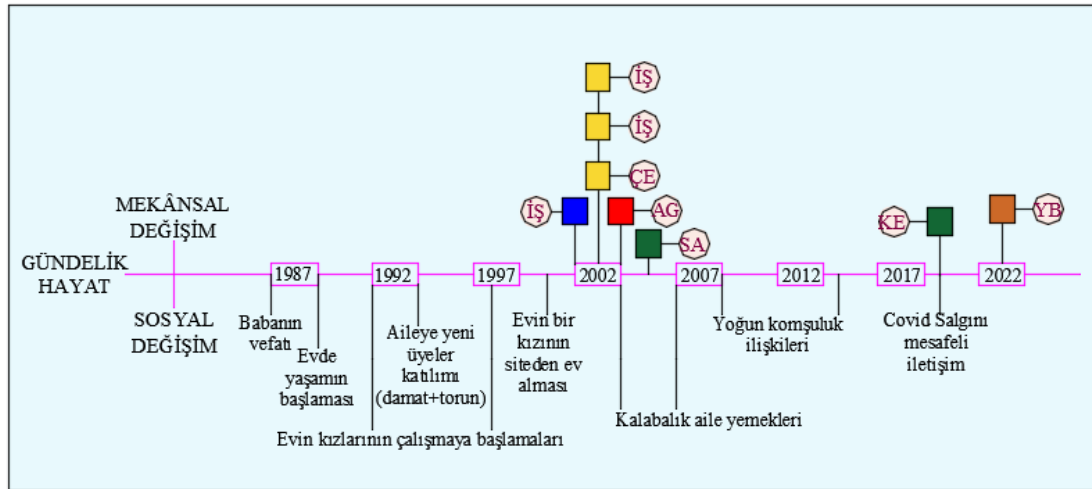

Şekil 4.9: Beyaz Martı Evi Değişim Faktörleri Dağılımı Grafiği.

Beyaz Martı Evi'nde gerçekleşen değişim türleri ile değişim faktörleri arasındaki ilişkiyi sergileyen grafik Şekil 4.10'da bulunmaktadır. Şekil 4.11'de yer alan diyagramda değişim faktörlerinin sosyal değişim akışıyla ilişkileri görülebilmektedir.

Şekil 4.10 : Beyaz Martı Evi Değişim Türü-Değişim Faktörü İlişkisi Grafiği.

LEJAND:

■ YER DEĞİŞTİRME, AÇMA, KAPAMA	⊗ ÇEVRESEL ETMENLER
■ YENİYİ GETİRME, YENİ İŞLEV, YENİ MEKÂN	⊗ İŞ-İŞLEVSELLİK
■ EKLEME-ÇIKARMA, BÜYÜTME-KÜÇÜLTME	⊗ SA-SAYIYE ATMOSFERİ
■ YENİDEN İŞLEVLENDİRME	⊗ AG-AİLENİN GENİŞLEMESİ
■ GÖRSEL YENİLEME	⊗ AK-AİLENİN KÜÇÜLMESİ
	⊗ YB-YIPRANMA, BOZULMA
	⊗ SO-SOSYALLEŞME
	⊗ CY-ÇOK YÖNLÜLÜK
	⊗ KC-KONFOR
	⊗ KE-KÜRESEL ETMENLER

Şekil 4.11 : Beyaz Martı Evi mekânsal-sosyal değişim diyagramı.

2.3.2 Adalı Evi

Adalı Evi, Beyaz Martı Evi gibi Hamamlı Mahallesi, Ömer deresi Mevkii'nde yer almaktadır (Şekil 4.12).

Şekil 4.12 : Adalı Evi- Genel bilgi (URL 5'den yararlanılmıştır).

Sahil yolu üzerinde sıralanan evlerin arkasında kalan Adalı Evi, bu evlerin arasından görülebilen, belli bir açıdaki deniz manzarasına sahiptir.

Adalı Evi'nin sahipleri ve aynı zamanda kullanıcıları olan ailenin birinci konutları İstanbul'da yer almaktadır. Adalı Evi'nin babası olan İsmail Bey ve annesi olan Sema

Hanım, her ikisi de İstanbul'da doğmuş, büyümüş ve ömürlerinin tamamını İstanbul'da geçirmiş üniversite mezunu bir çifttir. İsmail Bey, özel sektörde uzun yıllar boyunca yöneticilik yapmıştır. Ailenin dostu olan Bandırmalı esnafın sayfiye evinde geçirilen yaz tatillerinin bir süre sonra sayfiye evi yapımı için uygun arsa arayışını da beraberinde getirdiği öğrenilmiştir.

Ev sakinleri ilk yıllarda, evin babası İsmail Bey, evin annesi Sema Hanım ve evin kızı olmak üzere toplamda 3 kişidir. Evin kızının, üniversite eğitimini tamamlayıp çalışmaya başladığı 2000 yılından itibaren evde kaldığı süre azalmaya başlayarak evin daimi sakini durumundan aralıklı kullanıcı haline geçmesi söz konusu olmuştur. Çizelge 4.3'te de görüldüğü üzere, 2005 yılında aileye katılan torun kısa sürede Adalı Evi'nin daimi kullanıcısı haline gelmiştir.

Çizelge 4.3: Adalı Evi kullanıcıları.

Kullanıcılar	1987-2000	2000-2005	2005-2015	2015-2022
Evin daimi kullanıcıları	İsmail Bey, Sema Hanım, evin kızı	İsmail Bey, Sema Hanım	İsmail Bey, Sema Hanım, evin torunu	İsmail Bey, Sema Hanım
Evin aralıklı kullanıcıları	Misafirler	Evin kızı, evin damadı, misafirler	Evin kızı, evin damadı, misafirler	Evin kızı, evin damadı, evin torunu, misafirler

Adalı Evi, vaziyet planından da anlaşılacağı gibi, bir yan cephesinden başka bir sayfiye evine bitişik, kalan üç cephesinden de serbest nizamda bulunmaktadır. Evin ön, arka ve bir yan cephesinde bahçe ve teras alanları vardır (Şekil 4.12).

Adalı Evi'nin mimari projesine ulaşılabilmektedir. Aile arşivinde yer alan ve sadece kat planları ile cephe görünüşlerini kapsayan evin orijinal mimari projesi, oldukça yıpranmış durumdadır. Bu sebeple yerinde tespit çalışmaları yapılarak yeni kat planları çizilerek evin ilk yapım yılına ait kat planlarına Şekil 4.12'de yer verilmiştir.

Adalı Evi'nde yaşamın başladığı 1987 yılından itibaren gerçekleşmiş mekânsal değişiklik ve tadilatların sebep-sonuç ilişkisi ile sıralanmış ve oluşmalarında etken olan değişim faktörleri ile bağlanmış dökümü Çizelge 4.4'te yer almaktadır.

Adalı Evi'nde geçmişten günümüze gerçekleştirilen mekânsal değişiklikler ve tadilatlar, ağırlıklı olarak dış mekânlara yönelik olup, tüm bu müdahalelerin görsel temsili Şekil 4.13'deki gibidir.

Çizelge 4.4: Adalı Evi mekânsal değişiklik-tadilat.

Tarih	Değişiklik-Tadilat yapılan mekân	Değişiklik-Tadilat açıklaması	Değişiklik-Tadilat sebebi	Değişiklik-Tadilat sonucu	Değişim Faktörü
1990	Bahçe katı-giriş terası	Eve giriş merdiveninin yeniden yapılması, büyütülmesi	Merdiven basamak ve rıhtlarının standart dışı olması	Standartlara uygun daha uzun merdiven	*İşlevsellik
1990	Bahçe katı-otopark	Otopark alanının bir çatı sistemiyle örtülmesi	Alanın iklimsel etkilere açık olması	Yarı açık hale gelen otopark alanı	*Çevresel etmenler
1990	Bahçe katı-merdiven altı	Alanın kapalı hale getirilmesi	Alanın duş alanı ve depo olarak kullanılma isteği	Çok işlevli (duş+depolama) alan	*İşlevsellik
1990	Zemin kat-giriş sahanlığı	Alanın kısmen kapatılması	Alanı dış etmenlerden korumak	Kontrollü giriş alanı	*Çevresel etmenler
1990	Zemin kat-ön teras	Teras alanının bir kısmının pergola ile örtülmesi	Güneş ışınlarının alan kullanımını zorlaştırması	Kontrollü teras alanı	*Çevresel etmenler
1999	Bahçe katı-bahçe setleri	Setlere yeni platformlar eklenmesi	Peyzaj çalışmalarına yeni alanlar açmak	Alanı artmış, yeni bahçe setleri	*Çok yönlülük (farklı uğraşlar)
1999	Bahçe katı-bahçe seti 1 ve bahçe seti 2	Ağaç ekilmesi	Yeni gölgeli alanlar oluşturma isteği	Gölgeli bahçe alanlarında artma	*Sosyalleşme
1999	Bahçe katı-bahçe seti 2	Teras oluşturulması	Açık oturma alanlarını artırma isteği	Yeni açık teras alanı	*Sosyalleşme
1999	Zemin kat-ön teras	Pergolanın genişletilmesi	Ön terasın tamamını gölgeli hale getirebilmek	Kontrollü teras alanı	*Konfor
2006	Zemin kat-salon	Salon donanımının yenilenmesi	Geniş açıklığa sahip salonda salıncak kurabilmek	Yeni donanımlara sahip salon alanı	*Ailenin genişlemesi
2020	Yapının tümü	Evde tüm yıl boyunca ikamet edilmesi	Covid Salgını sebebiyle gelişen sosyal izolasyon	Evin bahçe ve teraslarında esnek ve komşularla mesafeli sosyal yaşam	*Küresel etmenler

Şekil 4.13 : Adalı Evi mekânsal değişim-değişim türleri.

Adalı Evi’nde Şekil 4.13’de ortaya konulan değişim türleri ve yenilemeler gerçekleşirken ailenin sosyal yaşamının da değiştiği anlatılmıştır.

Sema Hanım, arkadaşlarının evinde kaldıkları 1981-1987 yılları arasında bu bölgede denizde yüzmek, Tatlısu köyüne doğru yürüyüş yapmak, komşularla çay-kahve içip uzun sohbetler yapmak, uzun akşam yemekleri eşliğinde büyük aile yemeklerine katılmak, genel ev işlerini yapmak, çocuklarla ilgilenmek gibi çok çeşitli aktivitelerle vakit geçirdiklerini anlatmıştır.

Adalı ailesinin çalışan bireyi olan İsmail Bey, 1981-1987 arası arkadaş evinde misafir olarak kaldıkları dönem için bölgeyi tanımak, keşfetmek için elverişli bir süreç olduğunu belirtmiştir. İsmail Bey, Tatlısu’da en çok sevdiği uğraşlardan biri olan balık tutmak hobisi ile de ilgilenebilmiştir.

İsmail Bey’in yıllık izin döneminde Tatlısu Yerleşmesi’ne gelebilen aile, gitgide Büyükçekmece’deki sayfiye evlerine pek gitmez hale geldiklerini anlatmıştır. Bu

durumun oluşmasında, Büyükçekmece ilçesinin her geçen gün sayfiye olgusundan biraz daha fazla uzaklaşır hale gelmesi ile birlikte ailenin, Tatlısu ve çevresini sayfiye yeri olarak çok benimsemesinin de önemli katkısı olduğu ifade edilmiştir.

Adalı Evi'nde yaşamın başladığı 1987 yılından itibaren ilk birkaç yıl içinde evle ilgili ilk deneyimlerin olduğu ve özellikle çevresel etmenler ile işlevsellik değişim faktörlerinin etkileriyle değişim hareketlerinin gerçekleştirildiği öğrenilmiştir.

Çevresel etmenler değişim faktörünün devreye girmesini sağlayan en belirgin doğal unsurlar, güneş ve rüzgardır. Sayfiye evinin teras ve otopark kullanımını etkileyen, güneş ile evin giriş alanının kullanımını zora sokan rüzgara karşı alınan önlemler sonucunda bu mekânlar dolayısıyla sayfiye evinin kullanımının daha nitelikli hale geldiği belirtilmiştir.

1990 Tadilatında işlevsellik değişim faktörünün tetiklediği tespit edilen merdiven basamaklarının standartlara uygun hale getirilmesi ve merdiven altının kapatılması (duş alanı) işlemlerinin, ailenin sayfiye evindeki yaşamını güvenli ve kullanışlı hale getirirken aynı zamanda Adalı çiftinin bu evde daha uzun süre ikamet etmelerini de teşvik ettikleri anlaşılmıştır.

Gazeteci olan Sema Hanım, mesleği gereği kitap okumaya ve araştırma yapmaya çok düşkün olduğunu dile getirmiştir. Adalı Evi'nin yapımı bittiğinde Sema Hanım için hep ilgisini çekmiş olan bitki yetiştiriciliği, ön plana çıkmıştır. Yemek yapma aktivitesi ile de çok ilgili olan Sema Hanım, komşularıyla birlikte kış hazırlıkları yaptıklarını anlatmıştır.

Evin kızı için bu bölgedeki sayfiye evinin en önde gelen uğraşı, denize girmektir. Sema Hanım, kızının arkadaşları ile birlikte neredeyse tüm günü deniz kıyısında geçirdiklerini, denizde yüzdüklerini, kumda oynadıklarını, İsmail Bey ile birlikte balık tutmaya gittiklerini söylemiştir.

İsmail Bey, emekli olup sayfiye evinde kesintisiz kalmaya başlayınca ev ile ilgili değişiklik ve yenilikleri gündeme sokma kararı vermişlerdir. Bahçe kullanımında evin kızının kullanımı da düşünülerek sınırlı tutulan bitki alanlarını, çok yönlülük (farklı uğraşlar) değişim faktörünün etkisiyle 1999 tadilatında genişletmek istendiği dile getirilmiştir.

Sosyalleşme değişim faktörünün etkisiyle, giriş terası yanında yer alan bahçe setinde yeni bir teras oluşturularak, komşularla biraraya gelinebilecek yeni bir mekân elde

edilmiştir (Şekil 4.14). Bahçe setlerine ağaçlar ekilerek elde edilmesi beklenen yeni gölge alanlarında, komşularla sohbet etme ve keyifli vakit geçirme imkanlarının yakalandığı belirtilip, bu imkanların sosyalleşme değişim faktörü etkisiyle gerçekleşen kazanımlar oldukları tespit edilmiştir.

Şekil 4.14 : Adalı Evi- Bahçe terasındaki oturma alanı.

Adalı Evi’nde gündelik yaşamı hareketlendiren en belirgin gelişme, ailenin genişlemesi değişim faktörünü devreye sokan, aileye katılan yeni birey, torunun dünyaya gelmesidir. Evin kızının çalışma hayatına devam edebilmesi için torunlarına bakma ve büyütme sorumluluğunu üstlenen Sema Hanım ve İsmail Bey, Adalı Evi’nin salonunda karşılıklı duvarlara monte ettikleri kancalar aracılığıyla oluşturdukları salıncakta sallayarak torunlarını uyuttuklarını anlatmışlardır. Adalı ailesinin sayfiye evlerindeki yaşamına torunun katılımı, iç mekân kullanımını etkilediği gibi Adalı çiftinin gündelik hayatlarını da renklendirdiği anlatılmıştır. Sema Hanım, yıllar içerisinde sayfiye evinin bahçesinde bitki yetiştiriciliğinden, doğada yaşayan böcek ve diğer hayvanlara kadar birçok şeyi torununa tanıtarak onu büyüttüğünü söylemiştir. Aynı şekilde İsmail Bey de, torununu balık avlamaya götürdüğünü, denizle ilgili bildiği şeyleri öğrettiğini aktarmıştır.

2015 Yılına gelinip ailenin torunu okul ile ilgili eğitimler sebebiyle Adalı Evi'nde sürekli kalamaz hale geldiğinde, Sema Hanım ile İsmail Bey için yeniden iki kişilik ev yaşamı başlamıştır. Bu tarihten itibaren bahçe işlerine ağırlık veren Sema Hanım, okuduğu kitaplardan öğrendiği yeni tekniklerle bitki ekimini denediğini, diğer bir yandan da komşularından bulduğu atıkları geri dönüştürecek bahçe eşyaları tasarladığını anlatmıştır. Şekil 4.15'de Sema Hanım'ın bahçe seti 1'de oluşturduğu genel görünüm yer almaktadır.

Adalı çifti, yıllar içerisinde özellikle bahçe bakımı ve düzenlemesine yönelik olarak yaz mevsimi yanında ilkbahar ve sonbahar mevsimini de sayfiye evlerinde geçirir hale geldiklerini bildirmişlerdir.

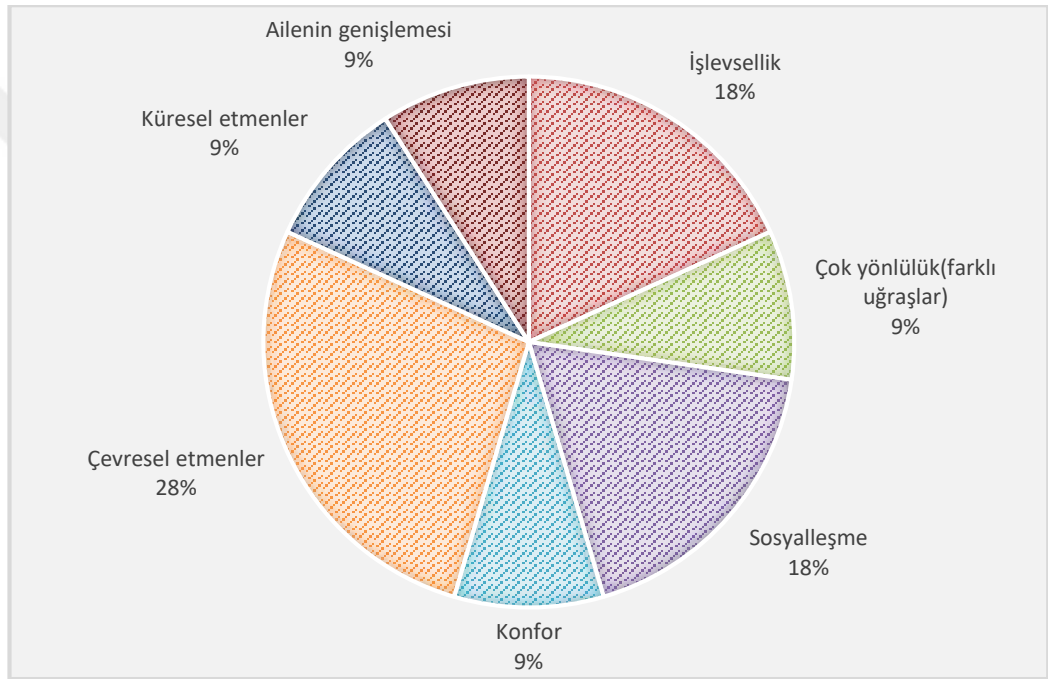
Şekil 4.15 : Adalı Evi- Bahçe seti 1 ve ön terasa bakış.

2020 Mart ayında Covid Salgını başladıktan sonra Adalı çifti, küresel etmenler değişim faktörünün etkisiyle aldıklarını belirttikleri kararlar, Hamamlı Mahallesi'ndeki sayfiye evlerinde tüm sene boyunca ikamet etmeye başladıklarını ve bu durumun onlar gibi ileri yaşta olan bireyler için çok isabetli bir tercih olduğunu anlatmışlardır.

Adalı çifti, kısıtlama süreci boyunca en çok kullandıkları açık mekânın ön teras olduğunu ve içinde otururken, bahçe duvarının dışında duran komşularıyla uzaktan sohbet ettikleri ön terasın salgın döneminde bir iletişim ve keşif alanı haline geldiğini

belirtmişlerdir. Doğa ve doğanın tüm unsurları ile yakından ilgilenen Sema Hanım, kış mevsiminde ikamet etmeye devam ettikleri Adalı Evi'nin kendi yaşamlarına kattıklarıyla ilgili şu anektodu aktarmıştır. “Hava serinleyip daha çok iç mekânlarda vakit geçirmeye başladığımız günlerin birinde kahve içmek için terasa çıktığımızda korkuluğun küpeştesinde daha önce hiç görmediğimiz bir kuş türünün oturduğunu fark ettik. Sonraki günler o kuş bizim kahve içme arkadaşımız oldu ve biz onu uzun uzun inceleyebildik. Yeni keşiflerle heyecanlanıp mutlu olduk”.

Adalı Evi'nde gerçekleşen değişimlerde rol oynayan değişim faktörlerinin dağılımı, Şekil 4.16'da yer almaktadır.

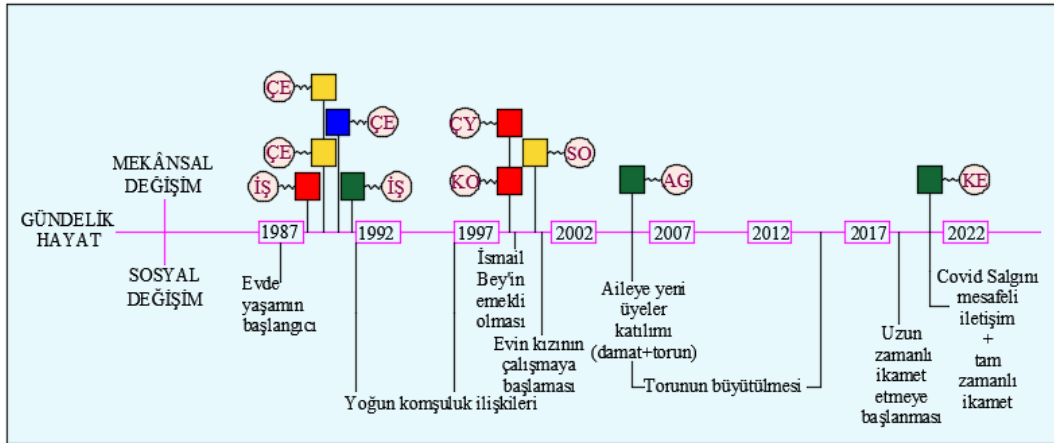
Şekil 4.16: Adalı Evi Değişim Faktörleri Dağılımı Grafiği.

Adalı Evi'nde oluşan değişim türleri ile değişim faktörleri arasında gelişen ilişkiyi sergileyen grafik, Şekil 4.17'de bulunmaktadır.

Tatlısu ve Hamamlı Yerleşmeleri'nde uzun yıllara dayalı çok katmanlı bir geçmişe sahip olan Sema Hanım ve İsmail Bey'in sayfiye evleri olan Adalı Evi'nde, değişim faktörleriyle şekillenen mekânsal ve sosyal değişimin dökümü Şekil 4.18'deki gibidir.

Şekil 4.17 : Adalı Evi Değişim Türü-Değişim Faktörü İlişkisi Grafiği.

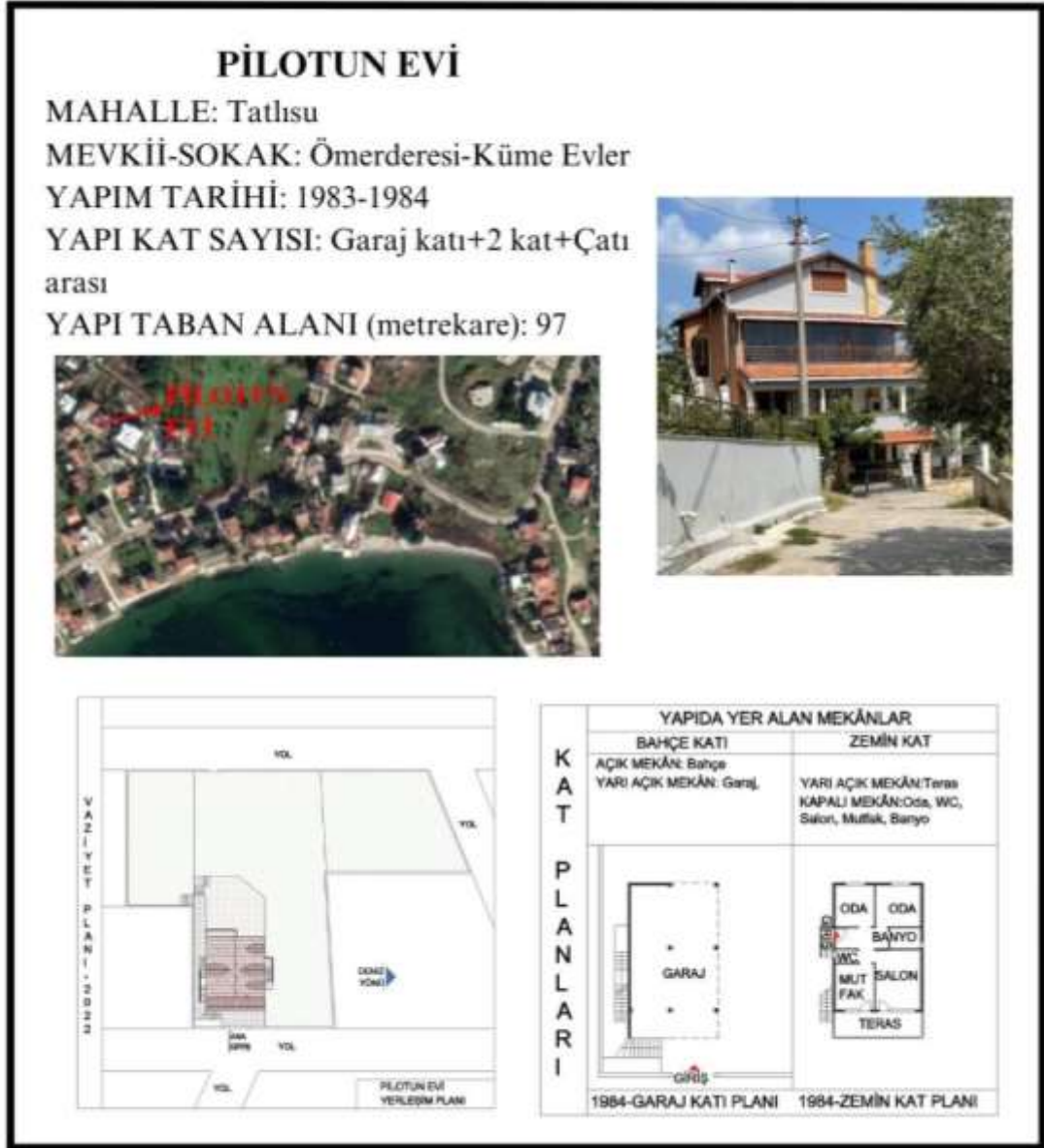
LEJAND:

■ YER DEĞİŞTİRME, AÇMA, KAPAMA	Ⓢ — ÇEVRESEL ETMENLER
■ YENİYİ GETİRME, YENİ İŞLEV, YENİ MEKÂN	Ⓡ — İŞLEVSELLİK
■ EKLEME-ÇIKARMA, BÜYÜTME-KÜÇÜLTME	Ⓢ — SAYFIYE ATMOSFERİ
■ YENİDEN İŞLEVLENDİRME	Ⓡ — AİLENİN GENİŞLEMESİ
■ GÖRSEL YENİLEME	Ⓢ — AİLENİN KÜÇÜLMESİ
	Ⓢ — YIPRANMA, BOZULMA
	Ⓢ — SOSYALLEŞME
	Ⓢ — ÇOK YÖNLÜLÜK
	Ⓢ — KONFOR
	Ⓢ — KÜRESEL ETMENLER

Şekil 4.18 : Adalı Evi mekânsal-sosyal değişim diyagramı.

4.3.3 Pilotun Evi

Pilotun Evi, Tatlısu Köyiçi yerleşiminin bulunduğu koydan önceki koyda yer alan bir sayfiye evidir (Şekil 4.19).

Şekil 4.19 : Pilotun Evi-Genel bilgi (URL 5’den yararlanılmıştır).

Ev, Şekil 4.19’da görülebileceği gibi sahil yolundan tepeye doğru yükselen bir sokakta yer almaktadır. Yokuş çıkılarak varılan evin özellikle 1. Katında oldukça geniş açılı bir deniz manzarası vardır.

Bandırmalı bir ailenin kızı olan evin annesinin kendi ailesinin 1980’li yılların başında yaptırdığı Pilotun Evi, evin annesinin evlendikten sonra eşi ve çocuklarıyla birlikte gelerek yaz tatillerini geçirdikleri bir ev olmuştur. Eşi vasıtasıyla Tatlısu sayfiye

yerleşimiyle tanışan evin babasının yoğun iş yaşamı sebebiyle ilk yıllarda, evin aralıklı kullanıcısı durumunda olduğu anlaşılmıştır. Uzun yıllar birinci konutları İstanbul’da yer alan evin annesi ve babasının 1999 senesinde Bandırma’ya taşınmaları sonucunda Çizelge 4.5’de yer aldığı gibi, evin annesi ve büyükannesi ile birlikte evin babası da Pilotun Evi’nin sürekli kullanıcısı durumuna geçmiştir.

Çizelge 4.5: Pilotun Evi kullanıcıları.

Kullanıcılar	1984-1987	1987-1999	1999-2005	2005-2022
Evin daimi kullanıcıları	Evin büyükbabası, evin büyükannesi, evin annesi	Evin büyükannesi, evin annesi, evin torunları	Evin büyükannesi, evin annesi,evin torunları, evin babası	Evin annesi, evin babası
Evin aralıklı kullanıcıları	Evin babası (damat), misafirler	Evin babası (damat), misafirler	Misafirler	Evin torunları, misafirler, evin çalışanları

Pilotun Evi, kat ilavesi ve kat büyütme tadilatları sonucunda Şekil 4.19’daki vaziyet planında görülebileceği gibi geniş bir bahçe alanına sahip 2 katlı müstakil bir sayfiye evi haline kavuşmuştur. Evin bahçe alanında farklı eylemlere hizmet eden (meyve-sebze yetiştiriciliği, kümes hayvanları yetiştiriciliği, misafir ağırlama alanları) bölümler yer almaktadır.

Pilotun Evi’nin mimari projesine ulaşılamamıştır. Ev sakinlerinden elde edilen bilgilerin ve gerçekleştirilen yerinde tespit çalışmalarının katkılarıyla Şekil 4.19’daki kat planları oluşturulmuştur.

Çizelge 4.6: Pilotun Evi mekânsal değişiklik-tadilat.

Tarih	Değişiklik -Tadilat yapılan mekân	Değişiklik-Tadilat açıklaması	Değişiklik-Tadilat sebebi	Değişiklik-Tadilat sonucu	Değişim Faktörü
1987	Yapının tümü	Eve kat ilavesi yapılması	Mevcut ev alanının yeterli gelmemesi	Evin kullanım alanında büyüme	*Ailenin genişlemesi
1992	Zemin kat+1. Kat	Kat alanlarının büyütülmesi	Mevcut kat alanlarının yeterli gelmemesi	Evin kullanım alanlarında büyüme	*Ailenin genişlemesi
1992	Zemin kat-ev girişi	Eve giriş yönünün değiştirilmesi	Terastan giriş ile kolaylık sağlamak	Terasın işlevselliğinin artması	*İşlevsellik

Çizelge 4.6 (Devam): Pilotun Evi mekânsal değişiklik-tadilat.

Tarih	Değişiklik-Tadilat yapılan mekân	Değişiklik - Tadilat açıklaması	Değişiklik-Tadilat sebebi	Değişiklik-Tadilat sonucu	Değişim faktörü
1992	Zemin kat+1. Kat- teras	L şeklinde teras elde edilmesi	Teras alanını ve kullanım seçeneklerini arttırmak	Teras alanının kullanım yoğunluğunun artması	*Sayfiye atmosferi
1992	Zemin kat-banyo	Banyo alanını büyütme, banyo yerini değiştirme, wc iptali	Yeni plan düzeni+tek banyonun yeterli görülmesi	Yeni ıslak hacimler dağılımı	*İşlevsel lik
1992	Zemin kat-salon	Deniz cephesine yeni pencere açılması	Terasla iletişim isteği+manzara	Aydınlık düzeyi artmış salon	*Sayfiye atmosferi
1992	Zemin kat+1.Kat-terras	Barbekü eklenmesi	Terasta yemek pişirme isteği	Terasın daha yoğun kullanımı	*İşlevsel lik
1992	1.Kat	Yatak odası alanının büyümesi	Daha büyük alana duyulan ihtiyaç	Alanı artmış yatak odası	*Konfor
1992	1.Kat	Banyo alanının büyümesi	Daha büyük alana duyulan ihtiyaç	Alanı artmış banyo	*Konfor
1992	1.Kat	Kat içine merdiven eklenmesi	1.Kat iç mekândan çatı arasına çıkış isteği	Çatı arasına ulaşım	*Ailenin genişlemesi
1992	1.Kat	Salon+mutfak birleştirilmesi	Açık ve esnek kullanım elde etmek	Çok işlevli mekân oluşumu	*İşlevsel lik
1992	1.Kat-salon	Salondan terasa açılan sürgülü kapı oluşturmak	Mekânlar arası geçiş+manzarayı iç mekâna sokmak	İç-dış mekân birleşmeleri	*Sayfiye atmosferi
1992	1.Kat-salon	Şömine eklenmesi	Evi uzun süreli kullanabilmek	Evin kullanım süresinin artması	*İşlevsel lik
1992	Çatı katı	Çatı katı yaşam alanının oluşturulması	Evin kullanım alanını büyütme	Evin kullanım alanında büyüme	*Ailenin genişlemesi
1992	Garaj katı	Depo kapalı alanı oluşturmak	Depolama ihtiyacını karşılamak	Yeni kapalı depo alanı	*Çok yönlülük (farklı uğraşlar)
1992	Garaj katı	Zemin kata çıkan merdivenleri oluşturmak	Zemin kat terası+girişe ulaşmak	Rahat ulaşım	*İşlevsel lik

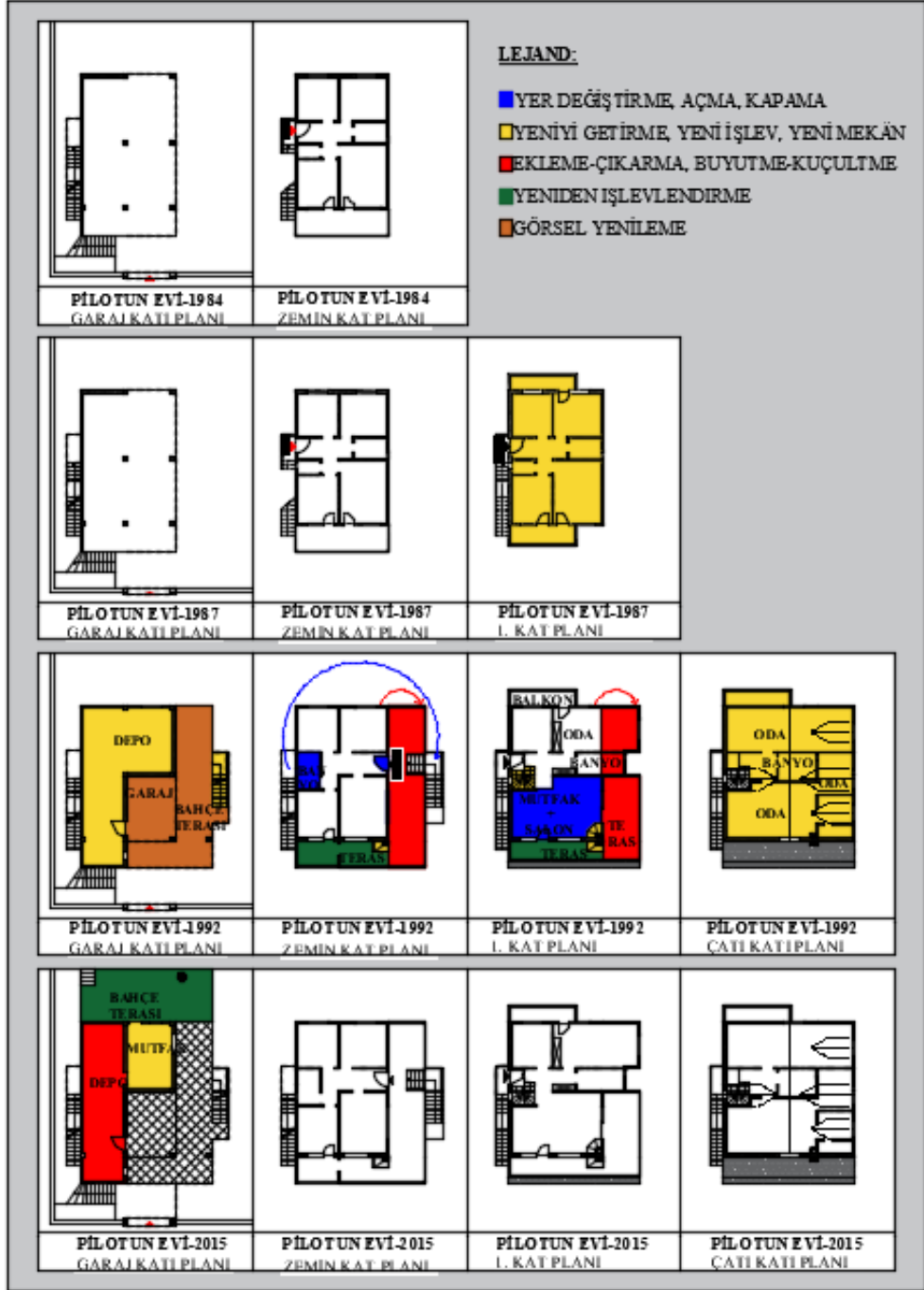
Çizelge 4.6 (Devam): Pilotun Evi mekânsal değişiklik-tadilat.

Tarih	Değişiklik -Tadilat yapılan mekân	Değişiklik - Tadilat açıklaması	Değişiklik-Tadilat sebebi	Değişiklik-Tadilat sonucu	Değişim faktörü
1992	Garaj+bahçe terası	Zemin kaplamalarının düzenlenmesi	Zemin kaplamasını estetiksel ve işlevsel hale getirmek	Yenilenmiş zemin yüzeyi	*Konfor
2015	Pilotun Evi bahçe terası+tüm bahçe	Bahçe düzenlemeleri	İhtiyaç duyulan açık ve yarı açık mekânları oluşturmak	Farklı açık ve yarı açık bahçe mekânları	*Çok yönlülük (farklı uğraşlar)
2015	Garaj katı	Mutfak oluşturulması	Bahçe terasına hizmet edecek mutfak ihtiyacı	Terasın yoğun kullanımı	*Sosyalleşme
2015	Garaj katı depo	Depo alanının küçültülmesi	Mutfak için alan oluşturmak	Alanı azalmış depo+mutfak alanı	*İşlevsellik

Pilotun Evi, mütevazı bir sayfiye evi halinden, Çizelge 4.6’da görülebileceği gibi çok sayıda müdahale ve mekânsal değişikliklerin etkisiyle çok yönlü ve katmanlı bir konut haline evrilmiştir.

Pilotun Evi’nde yaşamın başladığı 1984 yılından günümüze dek gerçekleşen mekânsal değişimlerin planlar üzerindeki temsili, Şekil 4.20’deki gibidir. Şekil 4.20’den de anlaşılabilir gibi, Pilotun Evi’nde yıllar içerisinde çok sayıda ve büyük çaplı değişiklikler yapılmıştır.

Ailenin genişlemesi değişim faktörünün etkisiyle evin annesi ve babasından oluşan yeni ailenin ikamet edebilmesi için 1987 yılında eve kat ilave edilmesi eyleminin, ev sakinlerinin gündelik hayatlarını etkilediği anlaşılmıştır. Ailenin genişlemesi değişim faktörü etkisiyle benzer bir değişim müdahalesinin 1992 tadilatında da olduğu tespit edilmiştir. Evde yaz aylarını geçiren ailenin torunlarının kullanımı için eklenen yeni çatı katı alanının, torunların evde daha aktif (oyun oynama, arkadaşlarla biraraya gelme, hobilerle vakit geçirme) ve çok yönlü gündelik hayat süreci geçirmelerine katkı sağladığı söylenmiştir.

Şekil 4.20: Pilotun Evi mekânsal değişim-değişim türleri.

Evin büyükannesinin zemin katta, evin anne ve babasının çocukları ile 1. Katta yaşadıkları ev düzeninde zamanla birtakım değişikliklere gerek duyulduğu belirtilmiştir. İşlevsellik değişim faktörünün tetiklediği düşünülen bu gereksinimlerin çoğu ailenin evdeki yaşamsal tecrübelerine dayalı tespitlere bağlanmaktadır. Zemin katta eve giriş yönünün deniz yönünde oluşturulan terasa çekilmesi için garaj katından zemin kat terasına çıkan merdivenin yerleştirilmesinin, büyükannenin sirkülasyonunu kolaylaştırdığı öğrenilirken, oluşan teras alanına konumlandırılan barbekü sayesinde

alanın çok yönlü ve daha yoğun işlevli hale geldiği, çok sayıda misafir ağırlandığı ve ailenin sosyalleşmesinde aktif rol oynadığı belirtilmiştir. Yine gerçekleşmesinde işlevsellik değişim faktörünün rol oynadığı tespit edilen 1. Kat salonuna şömine yerleştirilmesi değişim hareketi ile ailenin sayfiye evini daha uzun süreli kullanabilme imkanı doğmuştur. Bu durumun, ailenin gündelik hayatında sayfiye evinin yerini pekiştirdiği öğrenilmiştir.

Sayfiye atmosferi değişim faktörünün etkisiyle devreye sokulan 1. Kat salondan terasa sürgülü cam kapılarla geçiş, Şekil 4.21’de görülebileceği gibi evin konumu ile evde ikamet ettikleri dönemin imkanlarından yararlanmaları (manzaraya bakış, aile toplantıları) söz konusu olabilmektedir.

Şekil 4.21: Pilotun Evi- 1. Kat terasından Marmara Denizi’ne ve karşı kıyılara bakış.

Misafir ağırlamayı çok seven evin annesi, sosyalleşme değişim faktörünün etkisiyle yapımı başlatılan garaj katı mutfağının devreye girmesiyle hem bahçeden toplanan ürünlerin işlenmesi hem de misafirlerin arka terasta ağırlanması eyleminin kolaylaştığı ve bu sayede sosyal yaşamlarının yoğunluğunu da arttırabildiklerini belirtmiştir.

Evin yer aldığı arsaya yapılan eklerle bahçe alanı büyütülmüştür. Evin annesi ve evin babası, çok yönlülük değişim faktörünün etkisiyle alanı büyüyen bahçeyi farklı işlevsel bölümlere ayırarak kullanmayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bahçenin bir bölümü, sebzelerin ekildiği tarımsal faaliyetleri içeren kısım, bir bölümü belirli sayıda ve popülasyon çeşitliliğinde kanatlı hayvanı içeren kümes hayvanı yetiştiriciliğinin yapıldığı kısım yine bir bölümü eve hizmet eden teknik donanımın yer aldığı kısım ve

kalan kısımlarda da ailenin bizzat içinde oturduğu, misafirlerini ağırladıkları, yemek yedikleri, dinlendikleri meyve bahçesi eşliğindeki teraslar ve çiçek ekili bahçe alanlarıdır (Şekil 4.22). Bahçe düzenlemelerinin çok yönlülük değişim faktörünün etkisiyle aile bireylerine farklı uğraş, hobi ve ilgi alanlarıyla meşgul olabilme imkanı tanıyabilmesi durumunun genel olarak ailenin sosyalleşme ve yaşam konforunu da etkilediği tespit edilmiştir.

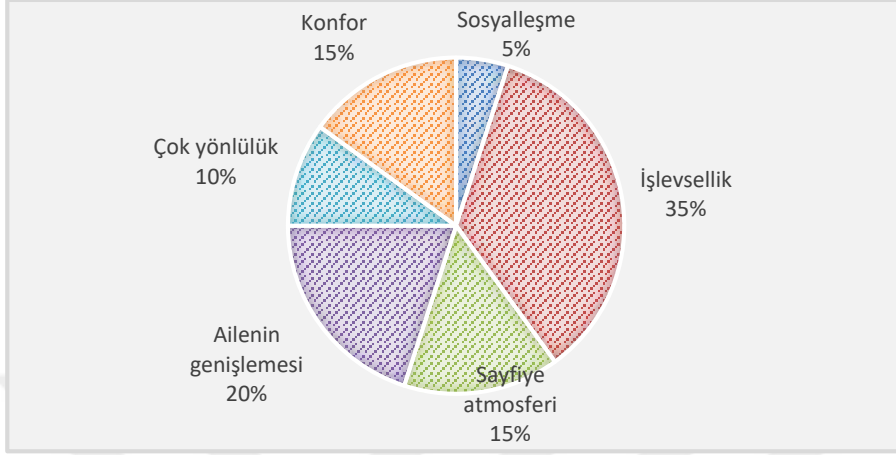
Şekil 4.22: Pilotun Evi- Bahçenin bir bölümü.

Evin babası, belli bir süredir çalışma temposunu azalttığı ve Pilotun Evi'nin kendi yaşam tarzlarına uygun hale getirmek için daha çok zaman ayırabildiğini paylaşmıştır. Ailenin ve özellikle ilerleyen yıllarda evin babasının çabasıyla sayıları ve çeşitliliği artan ağaçlar, verdikleri meyveler ile aile için rutinleşen hoşaf yapımı, reçel yapımı, meyve suyu yapımı gibi aktiviteleri doğurmuştur.

Evin geçirdiği tadilatların çoğunda yer bulan konfor elde etme isteğinin başlı başına değişim faktörü olarak belirginleştiği 1. Kat oda ve banyo alan büyütmelemleri ile garaj katı zemin kaplama değişimlerinin, ailenin gündelik hayatında Pilotun Evi'nin kullanımının tercih edilmesi yönünde etkisi olduğu söylenmiştir.

Evin annesi ve babası, Covid Salgını esnasında bu evde bulunabilmenin onlar için çok değerli olduğunu, bu evde geçirdikleri sosyal izolasyon günlerinde son derece rahat hareket edebildiklerini ifade etmişlerdir.

Pilotun Evi'nde yıllar içerisinde gerçekleşen değişim hareketlerini tetiklediği düşünülen değişim faktörlerinin genel dağılımı Şekil 4.23'deki gibidir. Pilotun Evi'nde geçerli olan değişim faktörlerinin, gerçekleşmelerinde etkili oldukları değişim türleriyle bağlantıları ve ilişkileri Şekil 4.24'de görülebilmektedir.

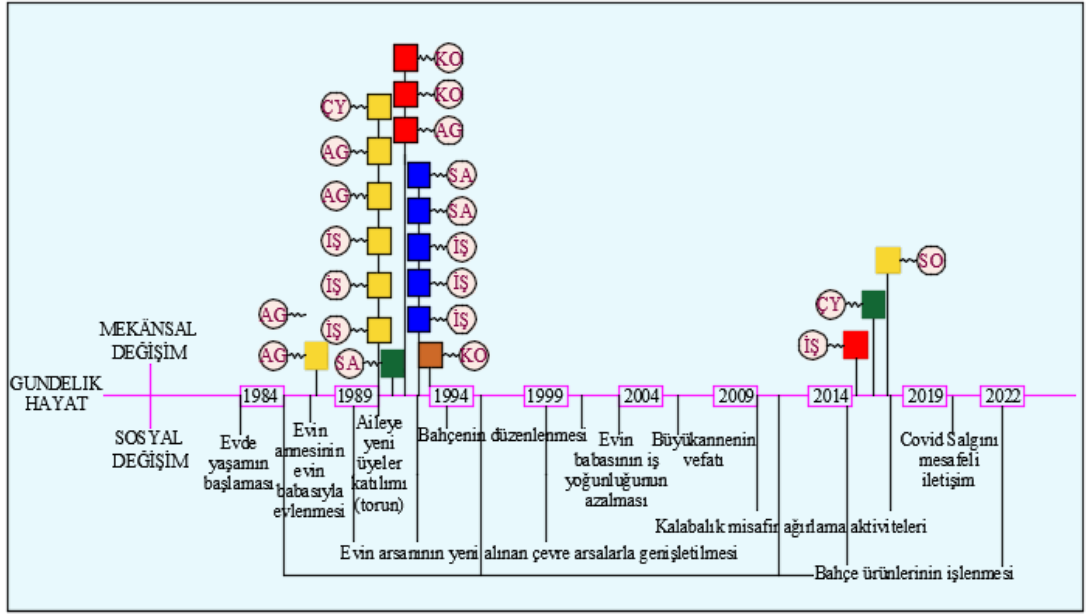

Şekil 4.23: Pilotun Evi Değişim Faktörleri Dağılımı Grafiği.

Şekil 4.24 : Pilotun Evi Değişim Türü-Değişim Faktörü İlişkisi Grafiği.

Şekil 4.23'deki grafiğe göre Pilotun Evi'nde yıllar içerisinde gerçekleştiği tespit edilen mekânsal değişimlerde ağırlıklı olarak işlevsellik değişim faktörünün etkin rol oynadığı görülmektedir. 1984 Yılında ilk yapıldığı halinden günümüze değin çok sayıda mekânsal ve sosyal değişim yaşayan Pilotun Evi'ndeki gelişim Şekil 4.25'deki diyagramda yer almaktadır.

LEJAND:

- YER DEĞİŞTİRME, AÇMA, KAPAMA
- YENİYİ GETİRME, YENİ İŞLEV, YENİ MEKAN
- EKLEME-ÇIKARMA, BÜYÜTME-KÜÇÜLTME
- YENİDEN İŞLEVLENDİRME
- GÖRSEL YENİLEME

- ⊙ ÇE—ÇEVRESEL ETMENLER
- ⊙ İŞ—İŞLEVSELLİK
- ⊙ SA—SAYFİYE ATMOSFERİ
- ⊙ AG—AILENİN GENİŞLEMESİ
- ⊙ AK—AILENİN KÜÇÜLMESİ
- ⊙ YB—YIPRANMA, BOZULMA
- ⊙ SO—SOSYALLEŞME
- ⊙ ÇY—ÇOK YÖNLÜLÜK
- ⊙ KO—KONFOR
- ⊙ KE—KÜRESEL ETMENLER

Şekil 4.25: Pilotun Evi mekânsal-sosyal değişim diyagramı.

4.3.4 Şentaş Evi

Şentaş Evi, Tatlısu Mahallesi'nin Küçükbakraç Koyu'nda yer almaktadır (Şekil 4.26). Ev, sahil yolundan tepeye doğru yükselen bir yokuştan ayrılan sokaklardan birinde yer aldığı için deniz manzarasına sahiptir. Evin sakinleri, Bandırmalı geniş bir aile olup, anne ile kız çocuk, erkek çocuk, gelin ve torunlardan oluşmaktadır. Evin babasının 2021 yılında vefat ettiği bildirilmiştir.

Aile, Bandırma'da esnaflık yapan bir aile olarak 1970 yılında ilk kez kamp yapmak amacıyla bölgeye gelerek Tatlısu Köyü civarını deneyimlemeye başladıklarını, 1994 yılında yine aynı koyda kendi evlerini satın alarak Tatlısu Yerleşmesi'nin sakinleri haline geldiklerini belirtmişlerdir.

ŞENTAŞ EVİ

MAHALLE: Tatlısu

MEVKİİ-SOKAK: Küçükbakraç

YAPIM TARİHİ: 1972-1973

YAPI KAT SAYISI: 2

YAPI TABAN ALANI (metrekare): 73

Şekil 4.26 : Şentaş Evi- Genel bilgi (URL 5’den yararlanılmıştır).

Evin sakinleri yıllar içinde değişmekle birlikte Çizelge 4.7’de de görülebileceği gibi ev yaşamı oldukça yoğun ve çeşitli kullanıcıları barındırabilmiş bir donanımdadır.

Şentaş Evi, Küçükbakraç koyunun bitiminde yer alan bir yokuşla bağlantılı sokakta konumlanması sebebiyle doğu ve güney olmak üzere iki yönde deniz manzarasına sahiptir (Şekil 4.26). Bu konumu sayesinde evin 1. Kat terasından Küçükbakraç Koyu ile birlikte Büyükbakraç Koyu’na da bakış elde edilebilmektedir.

Ev, 2 katlı müstakil ev tipolojisinde olan bir sayfiye evidir.

Çizelge 4.7: Şentaş Evi kullanıcıları.

Kullanıcılar	1994-1999	1999-2000	2000-2007	2007-2019	2019-2021	2021-2023
Evin daimi kullanıcıları	Baba, anne, evin kızı, evin oğlu, büyükbaba	Baba, anne, evin kızı, evin oğlu, gelin, büyükbaba	Baba, anne, evin kızı, evin oğlu, gelin, büyük torun	Baba, anne, evin oğlu, gelin, büyük torun, küçük torun	Baba, anne, evin oğlu, gelin, küçük torun	Anne, evin oğlu, gelin, küçük torun
Evin aralıklı kullanıcıları	Teyze, enişte, yeğen, misafirler	Misafirler	Misafirler	Evin kızı, misafirler	Evin kızı, büyük torun	Evin kızı, büyük torun, misafirler

Şentaş Evi'nde yıllar içerisinde gerçekleşen değişiklikler Çizelge 4.8'de yer almaktadır.

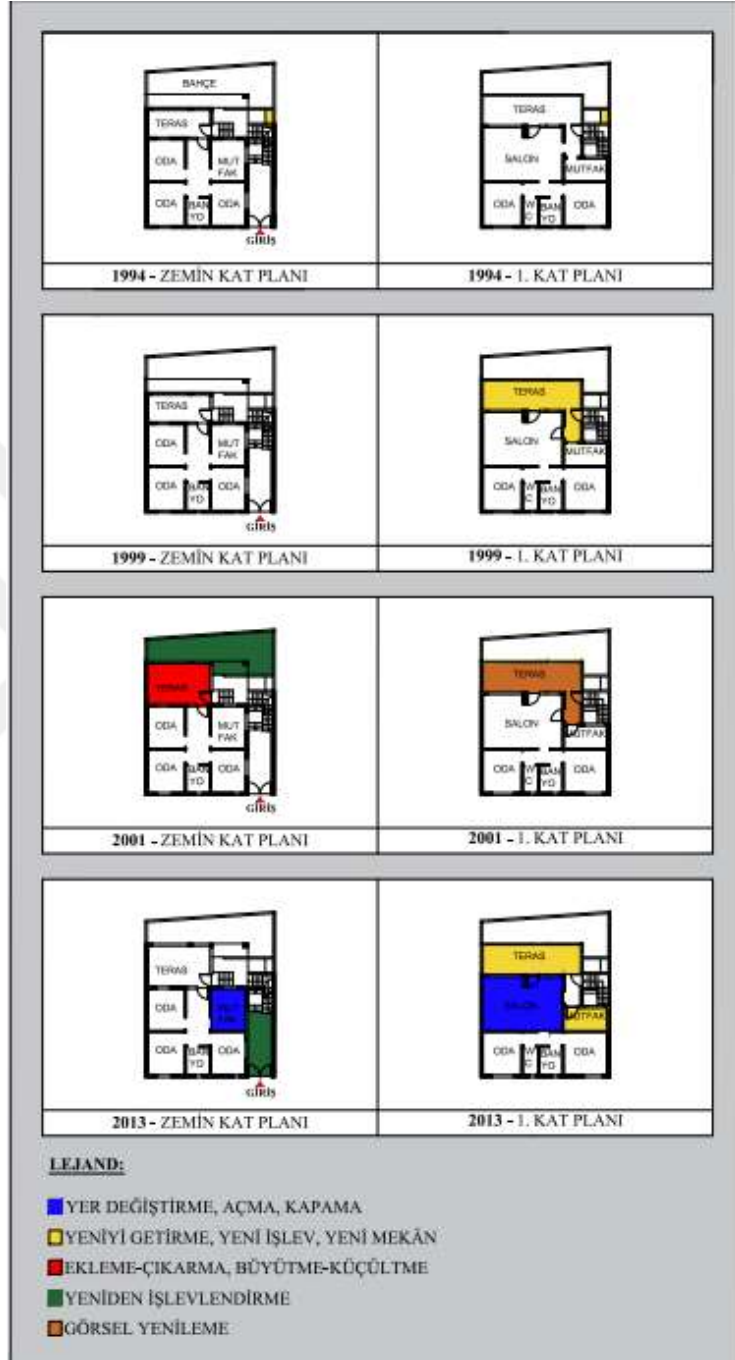
Çizelge 4.8: Şentaş Evi mekânsal değişiklik-tadilat.

Tarih	Değişiklik-Tadilat yapılan mekân	Değişiklik-Tadilat açıklaması	Değişiklik-Tadilat sebebi	Değişiklik-Tadilat sonucu	Değişim Faktörü
1994	Evin pencere içeren cepheleri	Güvenlik bariyerlerinin sökülmesi	Bariyerlerdeki eskime, beğenilmemesi	Pencerelerde yenilenmiş görünüm	*Yıpranma, bozulma
1994	Zemin kat-bahçe terası	Temizleme tezgahının yapılması	Terasın yoğun kullanımı, temizleme	Terasın işlevselliğinin artması	*Sayfiye atmosferi
1999	1.kat	Açık terasa çatı yapılması	Güneş ışınlarının teras kullanımını etkilemesi	Gölgelenmiş, kullanım oranı artmış teras	*Çevresel etmenler
1999	Zemin kat-kapalı yaşam alanı	Eşya değişimi ve düzenleme	Kullanıcıların değişmesi	Yeni eşyalarla kurulan yeni plan işleyişi	*Ailenin genişlemesi
2001	Çatı	Taşıyıcıların ve kaplamaların değişmesi	Çatının tüm bileşenleriyle yıpranmış olması	Yenilenmiş çatı	*Yıpranma, bozulma
2001	Zemin kat-terras	Teras alanının bahçeye doğru büyütülmesi	Mevcut teras alanının yeterli gelmemesi	Terasın daha rahat kullanımı	*İşlevsellik

Çizelge 4.8 (Devam): Şentaş Evi mekânsal değişiklik-tadilat.

Tarih	Değişiklik-Tadilat yapılan mekân	Değişiklik-Tadilat açıklaması	Değişiklik-Tadilat sebebi	Değişiklik-Tadilat sonucu	Değişim Faktörü
2001	Zemin kat-bahçe	Bahçenin yeniden düzenlenmesi, sebze ekimi	Evin torununun beslenmesine yönelik taze sebze yetiştirmek	Sebze ekili alan içeren yeni bir düzene sahip bahçe	*Ailenin Genişlemesi
2001	1.Kat-teras	Korkulukların değiştirilmesi	Güvenlik - korkulukların seyrek dikmeler içermesi	Yeni, işlevini karşılayan korkuluklar	*Ailenin genişlemesi
2001	1.Kat-teras	Yer karo seramiklerinin değiştirilmesi	Karo seramik kaplamanın bozulmuş olması	Yenilenmiş teras yer kaplaması	*Yıpranma, bozulma
2005	Zemin kat-banyo	Yenileme	Banyo alt yapı ve içeriğinin yıpranmış olması	Yenilenmiş banyo tesisatı ve donanımı	*Yıpranma, bozulma
2009	Tüm dış cephe	Cephelerin karo seramik ile kaplanması	Cephelerdeki rutubeti önlemek	Yenilenmiş cephe görünümleri	*Çevresel etmenler
2013	Zemin kat-giriş avlusu	Alanın donanımının değiştirilmesi	Eve gelen kişileri daha nitelikli karşılama	Kullanım yoğunluğu artmış karşılama alanı	*Sosyalleşme
2013	Birinci kat-mutfak	Yenileme ve bulaşık makinesi yerleştirilmesi	Mevcut mutfak yerleşiminde yaşanan zorluklar	Yenilenmiş mutfak donanımı	*İşlevsellik
2013	Zemin kat-mutfak	Pencere kapatılması	Mutfak dolap hacmini arttırmak	Mutfakta ilave dolap üniteleri	*Ailenin genişlemesi
2013	1.Kat-mutfak	Dolapların yenilenmesi	Mevcut dolaplardaki eskime	Yenilenmiş mutfak dolapları ve kullanımı	*Yıpranma, bozulma
2013	1.Kat-salon	Kapı iptali	Kesintisiz duvar oluşturma isteği	Yeni salon tefrişi	*İşlevsellik
2013	1.Kat-teras	Kepen takılması	Terası günün her saati kullanabilme isteği	Teras kullanım yoğunluğunda artma	*İşlevsellik
2017	Birinci kat banyo ve WC	Yenileme	Banyo donanımının eskimiş olması	Yenilenmiş banyo donanımı	*Yıpranma, bozulma

Şentaş Evi'nin mimari projesine ulaşılamamıştır. Yerinde tespit çalışmaları ile ev sakinlerinden elde edilen verilerin katkılarıyla oluşturulan kat planları Şekil 4.26'da yer almaktadır. Şekil 4.27'de kat planları üzerinden değişim türlerine yer verilmiştir.

Şekil 4.27: Şentaş Evi mekânsal değişim-değişim türleri.

Aile, genel olarak 1. Kat'ta yer alan dairede yaşamaktadır. Zemin katta yer alan dairenin, ev satın alındıktan sonraki beş yıl boyunca akrabaların (özellikle evin teyzesi ve ailesi) aralıklı ikametine ayrıldığı, 1999 senesinde evin oğlunun evlenmesi sonucunda bu dairenin yeni evli çiftin kullanımına verildiği bildirilmiştir.

Her ne kadar hem zemin katta hem de 1. Katta mutfak yer alıyor olsa da geçmişten günümüze değin ailenin tüm üyeleri ve misafirler ile birlikte yemek yeme eyleminin 1. Kat terasında gerçekleştirildiği söylenmiştir. Yemek yemenin yanında misafir ağırlama, sosyalleşme aktivitelerinin de 1. Kat dairesinde gerçekleştirildiği öğrenilmiştir. Bu bağlamda 1. Kat yerleşim planı ve mekânlar arası ilişkiler, donanımlar çok önemli hale gelmektedir.

Ailenin evde yaşamaya başlayıp evi deneyimlemeleri sonucunda sosyal yaşamın en önemli mekânı sayılabilecek terasın, çevresel etmenler değişim faktörünün kapsamında yer alabilecek yoğun güneş ışınlarından etkilendiği fark edilmiştir. Şekil 4.28'de görülen 1. Kat terasını bir çatı sistemiyle yarı açık mekân haline getirmeleri ailenin sayfiye yaşamını daha aktif hale getirirken özellikle sosyalleşmeyi desteklediği belirtilmiştir.

Şekil 4.28: Şentaş Evi- 1. Kat terasından Küçükbakraç Koyu'na bakış.

Çevresel etmenler değişim faktörü olarak Şentaş Evi genelinde dış cephe değişikliğinde önemli rol oynamıştır. Rüzgar ve yağmurun etkisiyle aşınan dış cephe kaplamasının yenisiyle değiştirilmesinin ailenin evde sayfiye yaşamı sürme isteğini arttırdığı söylenmiştir.

Şentaş ailesi, Tatlısu Yerleşmesi'nde yaşamaya başladıkları kamp deneyiminin de etkisiyle sayfiyede akrabalar ve komşularla, misafirlerle yoğun sosyal ilişkiler kurma çabasında olduklarını ifade etmişlerdir. Bahsedilen yoğun sosyal yaşamı en çok destekleyen mekân mutfaktır. Yapılan mutfak donanım değişimi, işlevsellik değişim faktörünün büyük rol oynadığı bir gelişmedir.

İşlevsellik değişim faktörünün etkisiyle 1. Kat salonunda kesintisiz duvar alanını arttırmak istendiği söylenmiştir. Yapılan bu değişimle önceden terasa açılan bir kapı içeren duvardaki kapı kapatılarak salonda bu alana bir koltuk yerleştirilmiştir. Bu değişimle evin torunu 1. Kat dairesinde kalabilmekte ve babaannesiyile daha çok vakit geçirebilmektedir. Dolayısıyla salon mekânı hem bir yatak odası görevi üstlenmekte hem de nesiller arası iletişim kurma alanı olmaktadır.

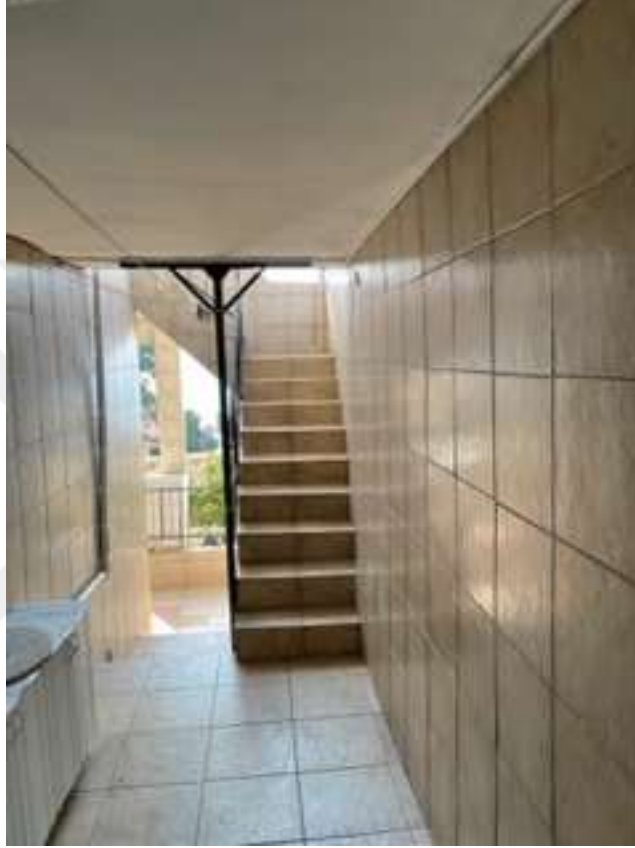
Ev satın alındıktan sonra aile tarafından yapılan ilk değişikliklerden biri bahçe terasına bir tezgah alanının yerleştirilmesidir. Ailenin temizleme tezgahı olarak adlandırdığı alanda büyük aile yemekleri için gerekli hazırlıklar ile sebze bahçesinden toplanan sebzelerin yıkandığı anlatılmıştır. Eve eklenen bu birimin bahçe terasının kullanımını arttırdığı gibi ailenin misafir ağırlama eylemini de teşvik ettiği belirtilmiştir. Sayfiyeye özgü eylemlere yönelik tasarlanan bu alanın sayfiye atmosferi değişim faktörünün etkisiyle oluştuğu düşünülmektedir.

Ailenin genişlemesi, değişim faktörü olarak Şentaş Evi'ni oldukça etkilemiştir. Evin oğlunun evlenmesi ile Şentaş Evi'ndeki yaşama katılan gelin ve torunlar, mekânların donanım ve görsel olarak yenilenmesine etki ederken sosyal olarak da farklı deneyimler yaşama imkanlarını doğurduğu fark edilmiştir. Bahsedilen yeni sosyal deneyimlerden birkaçı, babaannenin torunu ile birlikte komşuları ziyaret etmeleri ve torunların arkadaşlarının eve misafir olarak gelmeleri sonucunda evde değişen sosyal yaşam sayılabilmektedir.

Şentaş Evi'nde gerçekleşen mekânsal ve görsel değişimlerin çoğunda etkili olan değişim faktörü, yıpranma ve bozulmadır. Yıpranma ve bozulma değişim faktörünün tetiklediği değişiklikler, ailenin evi kullanabilme durumunu güncel tutarken evdeki sosyal yaşamın da akışını hızlandırmıştır.

Şentaş Evi'nde birkaç neslin birarada yaşıyor olması ve aktif sosyal yaşamın etkisiyle gündelik hayatın oldukça hareketli olduğu belirtilmiştir. Sosyalleşme değişim faktörünün etkisiyle kullanımı ve donanımı değişirken aileye farklı deneyimler

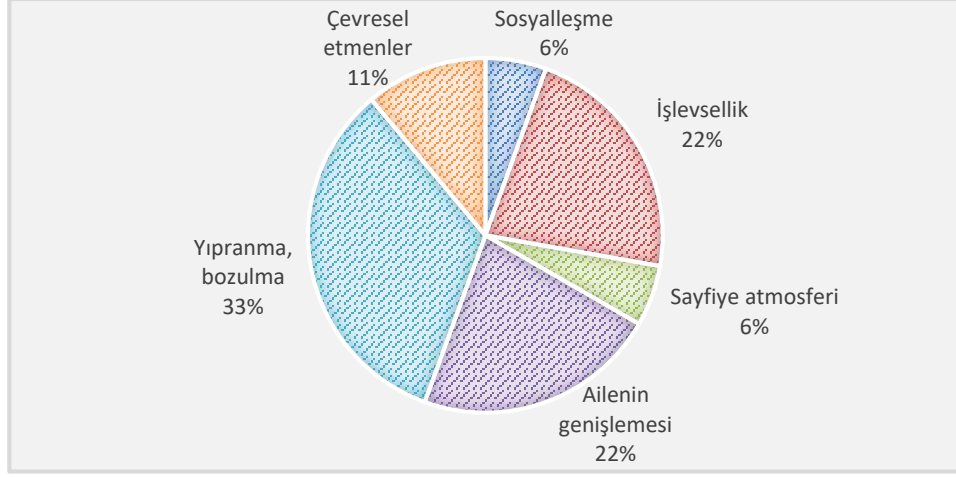
kazandıran mekânlar tespit edilmiştir. Bu mekânların başında, misafirleri karşılama alanı olan giriş avlusu gelmektedir. Şekil 4.29’da yer alan görselden de anlaşılacağı gibi eve giriş, karşılama, 1. Kat’a çıkış, sirkülasyon alanı olma niteliğindeki giriş avlusu, eklenen dolap ünitelerinde barındırılan yiyecek ve içeceklerin giriş kapısına gelenlere ikram edildiği ve bu esnada evin torunlarının eşliğinde konuklarla iletişim kurulduğu farklı bir mekâna dönüşmüştür.

Şekil 4.29: Şentaş Evi- Giriş avlusundan bahçe ve deniz yönüne bakış.

Yıllar içerisinde çok işlevli hale gelen giriş avlusunun, sosyalleşme değişim faktörünün yanında yine sosyal kaynaklı mekânsal anlam ve aidiyet olgularını da kapsayan bir dönüşüm geçirdiği, evin annesinin “torunum mahallenin temizlik çalışanlarının kullandığı aracın sesini duyar duymaz avluya gidip onları karşılamak ve onlara sıcak yaz gününde su ikram etmek isterdi, avlu yıllarca bizim diğer insanlarla konuştuğumuz, iletişim kurduğumuz ilk mekândı” anlatımından anlaşılmaktadır.

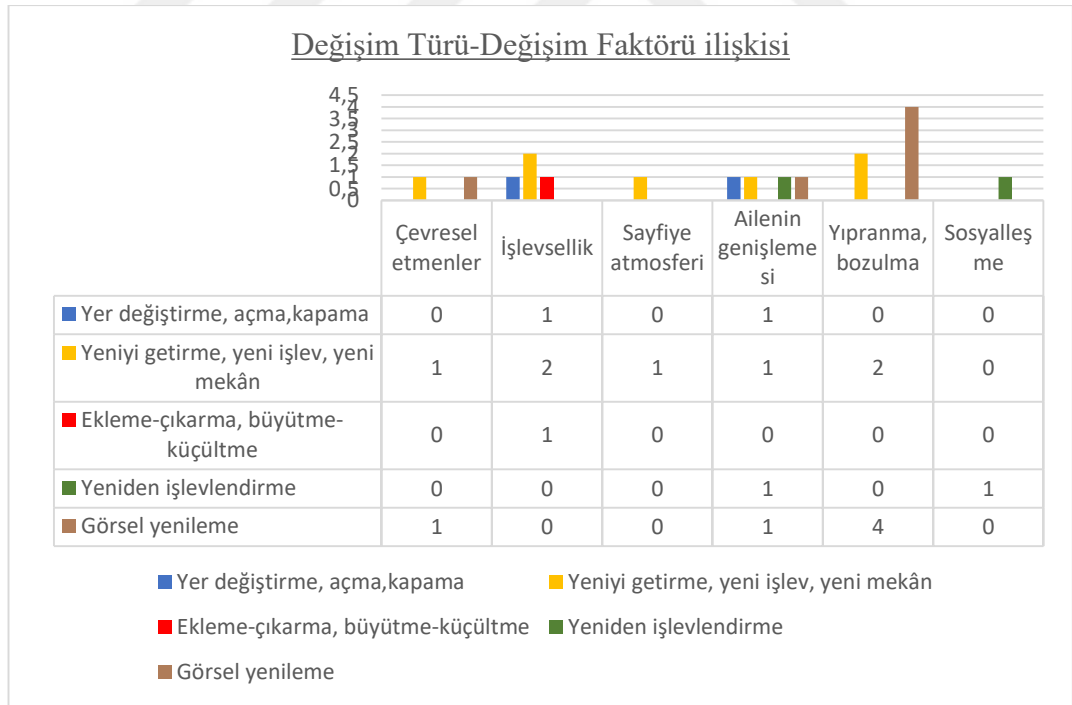
Şentaş Evi’nde gerçekleşen değişimlerde rol oynayan değişim faktörlerinin dağılımı Şekil 4.30’da yer almaktadır.

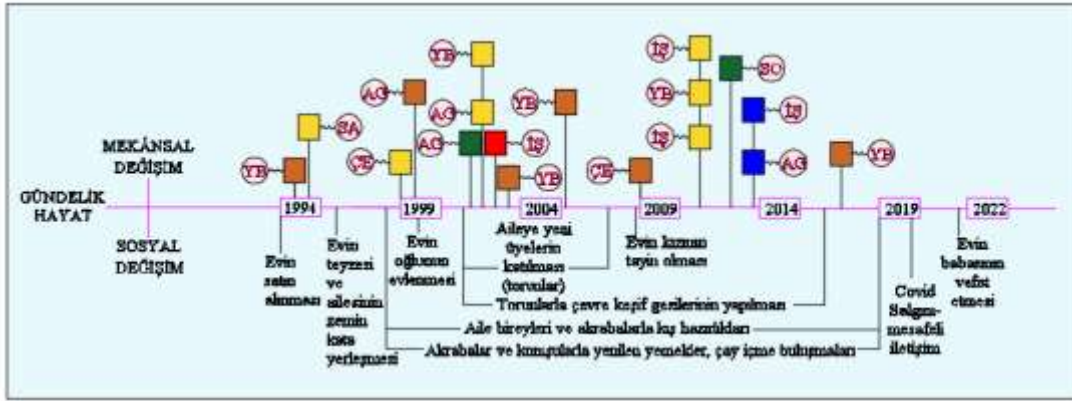
Şekil 4.30: Şentaş Evi Değişim Faktörleri Dağılımı Grafiği.

Şentaş Evi'nde gerçekleşen değişim türleri ile değişim faktörlerinin ilişkilerini gösteren grafik Şekil 4.31'de bulunmaktadır.

Şentaş Evi'nin farklı değişim faktörlerinin etkisiyle geçirdiği mekânsal değişimler ile Şentaş ailesinin gündelik hayatlarında oluşan sosyal değişimleri sergileyen diyagram Şekil 4.32'de yer almaktadır.

Şekil 4.31 : Şentaş Evi Değişim Türü-Değişim Faktörü İlişkisi Grafiği.

LEJAND:

- YER DEĞİŞTİRME, AÇMA, KAPAMA
- YENİYİ GETİRME, YENİ İŞLEV, YENİ MEKÂN
- EKLEME-ÇIKARMA, BÜYÜTME-KÜÇÜLTME
- YENİDEN İŞLEVLENDİRME
- GÖRSEL YENİLEME

- ⊖ ÇEVRESEL ETMENLER
- ⊖ İŞLEVSELLİK
- ⊖ SAYFIYE ATMOSFERİ
- ⊖ AİLENİN GENİŞLEMESİ
- ⊖ AİLENİN KÜÇÜLMESİ
- ⊖ YIPRANMA, BOZULMA
- ⊖ SOSYALLEŞME
- ⊖ ÇOK YÖNLÜLÜK
- ⊖ KONFOR
- ⊖ KÜRESEL ETMENLER

Şekil 4.32: Şentaş Evi mekânsal-sosyal değişim diyagramı.

4.3.5 Ozar Evi

Ozar Evi, Tatlısu Mahallesi'nin Büyükbakrač Koyu'nda yer almaktadır (Şekil 4.33).

Ev, sahil yoluna paralel giden parselde ilk sırada yer aldığı için kesintisiz, doğrudan deniz manzarasına sahip müstakil bir sayfiye evidir.

Evin sahibi olan Ozar ailesi, Bandırmalı esnaf bir ailedir. Aile, sayfiye yaşamı kapsamında kısa bir süre Erdek'te ikamet etmelerine rağmen belli bir süre sonunda Tatlısu çevresinde ev edinmeye karar verdiklerini bildirmişlerdir.

Ozar Evi, anne ve baba ile kız çocuk ve erkek çocuk olmak üzere dört kişilik çekirdek aileyi barındırmış bir evdir. Evin erkek çocuğunun evlenerek evden ayrılması, evin kızının İstanbul'da yaşıyor olması, ilerleyen yıllarda evin babasının vefat etmesi sebebiyle günümüzde evin sakini, evin annesi olan Tülay Hanım'dır (Çizelge 4.9).

Evin içinde yer aldığı bahçe alanının bir yanında sahil yoluna bağlanan bir sokak, diğer yanında ise komşu ev bulunurken sahil yönündeki büyük bahçe alanının eve satın alınarak sonradan katılan bir arsa (1980 zemin kat planındaki komşu parsel) olduğu bilgisi paylaşılmıştır (Çizelge 4.10).

OZAR EVİ

MAHALLE: Tatlısu

MEVKİİ-SOKAK: Büyükbakraç

YAPIM TARİHİ: 1977-1980

YAPI KAT SAYISI: 1+Çatı katı

YAPI TABAN ALANI (metrekare): 110

Şekil 4.33 : Ozar Evi-Genel bilgi (URL 5'den yararlanılmıştır).

Çizelge 4.9: Ozar Evi kullanıcıları.

Kullanıcılar	2000-2010	2010-2018	2018-2020	2020-2022	2022-2023
Evin daimi kullanıcıları	Baba, anne, evin oğlu	Baba, anne	Anne	Anne, evin kızı	Anne
Evin aralıklı kullanıcıları	Evin kızı, evin büyükanne si, misafirler	Evin kızı, evin oğlu, gelin, misafirler	Evin kızı, evin oğlu, gelin, torun, misafirler	Evin oğlu, gelin, torun	Evin kızı, evin oğlu, gelin, torun, misafirler

Çizelge 4.10: Ozar Evi mekânsal değişiklik-tadilat.

Tarih	Değişiklik-Tadilat yapılan mekân	Değişiklik-Tadilat açıklaması	Değişiklik-Tadilat sebebi	Değişiklik-Tadilat sonucu	Değişim Faktörü
2000	Yapının tümü	Taşıyıcı sistemin güçlendirilmesi+ kolon ilavesi	Mevcut taşıyıcı sistemin yetersiz bulunması	Güçlenmiş taşıyıcı sistem	*Yıpranma, bozulma
2000	Zemin kat	WC iptali	Mutfak alanını büyütmek	Alanı artmış mutfak	*İşlevsellik
2000	Yapının tümü	Ana yol cephesindeki arsanın satın alınması	Bahçe alanını büyütmek	Ana yola ve denize bakan alanı artmış bahçe	*Sayfiye atmosferi
2000	Zemin kat	Ana yol cephesine teras yapılması	Manzaraya bakan büyük bir teras elde etmek	Yeni bir teras	*Sayfiye atmosferi
2000	Zemin kat	Yan terasın iç mekâna dahil edilmesi	Kapalı alanları büyütmek	Alanı artmış salon	*İşlevsellik
2000	Yapının tümü	Çatının yeniden yapılması	Çatının donanım ve taşıyıcılık olarak yetersiz bulunması	Yeni çatı	*Yıpranma, bozulma
2000	Çatı katı	Yer döşemesinin yeniden yapılması	Mevcut döşemenin yetersiz bulunması	Yeni döşeme	*Yıpranma, bozulma
2000	Yapının tümü	Mutfak ve banyoların yeniden tasarlanması	Mevcut mutfak ve banyoların yetersiz bulunması	Yenilenmiş mutfak ve banyolar	*Yıpranma, bozulma
2020	Yapının tümü	Evde tüm yıl boyunca ikamet edilmesi	Covid Salgını sebebiyle gelişen sosyal izolasyon	Evin teras ve bahçesinde esnek ve komşularla mesafeli sosyal yaşam	*Küresel etmenler
2022	Zemin kat	Oda iptali	Oda ihtiyacının azalması	Salon alanının artması	*Ailenin küçülmesi
2022	Zemin kat	Depolama alanı oluşturulması	Depolama alanı ihtiyacı	Yeni ve çok hacimli dolaplar	*İşlevsellik
2022	Yapının tümü	Banyoların yenilenmesi	Donanım ve tesisattaki eskime	Yenilenmiş banyo alanları	*Yıpranma, bozulma

Çizelge 4.10 (Devam): Ozar Evi mekânsal değişiklik-tadilat.

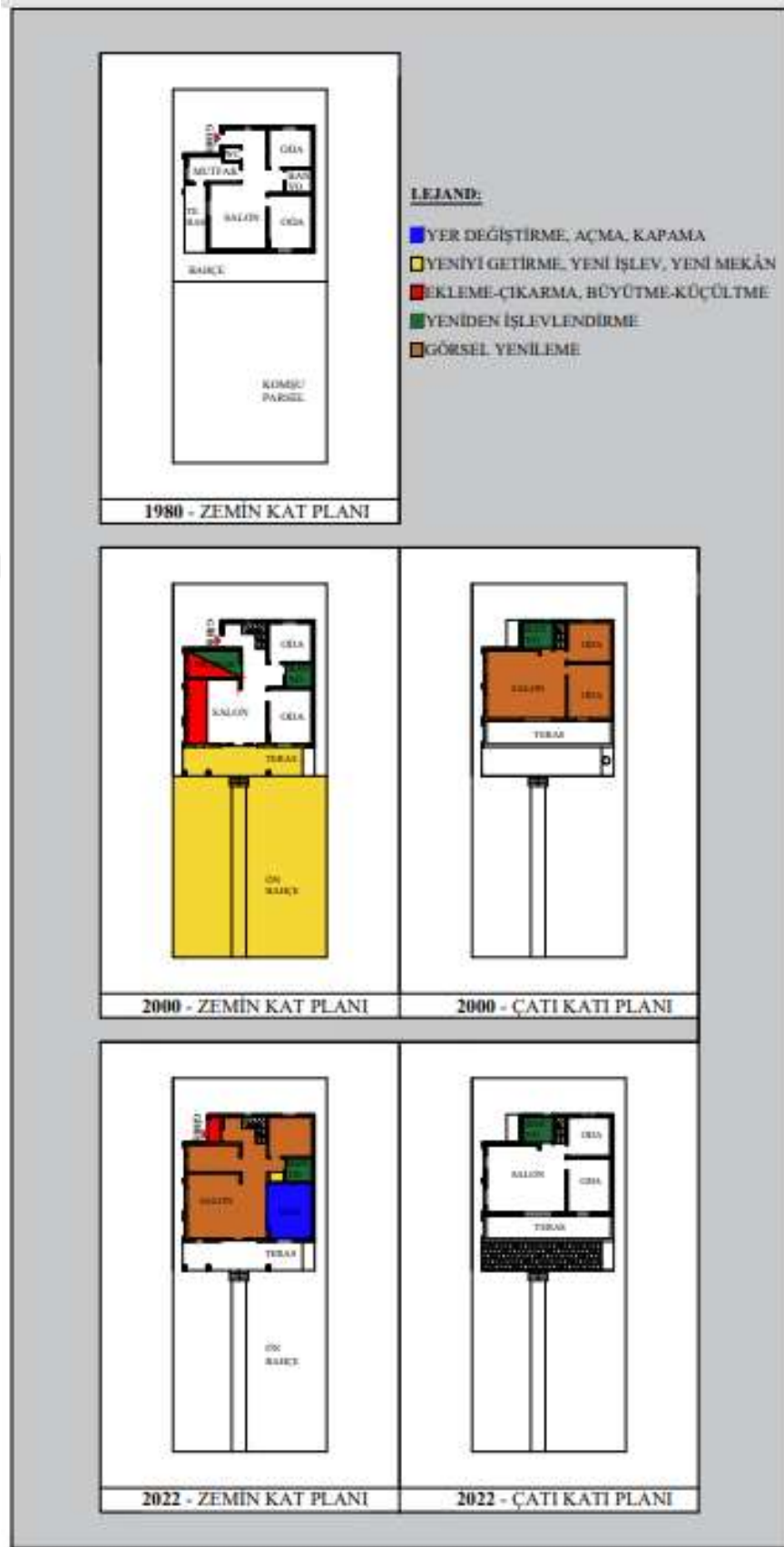
Tarih	Değişiklik-Tadilat yapılan mekân	Değişiklik-Tadilat açıklaması	Değişiklik-Tadilat sebebi	Değişiklik-Tadilat sonucu	Değişim faktörü
2022	Zemin kat	Yer döşeme kaplamasının yenilenmesi	Kaplama malzemesinde ki bozulma	Yeni malzemeyle kaplanmış döşeme	*Yıpranma, bozulma
2022	Zemin kat	Ana girişe kapalı alan ilavesi	Giriş alanını yeniden düzenlemek	Kontrollü giriş alanı	*İşlevsellik
2022	Yapının tümü	Isıtma sistemi kurulması	Eve ısıtma sistemi kazandırmak	Yapının tüm yıl boyunca kullanılabilmesi	*Konfor

Ozar ailesinin Ozar Evi'nin ilk sahipleri olmadıkları öğrenilmiştir. Aile, 1999 yılında Ozar Evi'ni evin ilk sahiplerinden satın almışlardır. Tülay Hanım, evin satın alındığı 1999 yılından başlayarak büyük bir değişim ve tadilat işlemleri geçirdiğini ve bu işlemlerin çoğunun 2000 senesinde gerçekleştiğini bildirmiştir. 1999-2000 yılları arasında gerçekleşen ve evi güçlendirme, mekân çeşitliliğini, donanımını artırma ve yenileme gibi temel hedeflerle ilerleyen değişim hareketlerinin devamı ilerleyen yıllarda da gerçekleşmeye devam etmiştir (Çizelge 4.10).

Ozar Evi'nde gerçekleşen değişim ve tadilatların kat planları üzerinden temsili Şekil 4.34'deki gibidir. 1999 Yılında Ozar Evi satın alındığında mevcut evin, sahile çıkan ara sokağa bakan terasıyla küçük bir bahçe alanına sahip son derece mütevazî bir sayfiye evi olduğu belirtilmiştir.

Tülay Hanım, 1999 Gölcük-Yalova Depremi sonrasında satın aldıkları Ozar Evi'ni öncelikle depreme karşı güçlendirme faaliyetine giriştiklerini anlatmıştır. Bu büyük önem taşıyan faaliyet dahilinde ailenin yaşam tarzı, alışkanlık ve istekleri ile şekillenen işlevsellik değişim faktörü ile özdeşleştirilebilecek bir dizi değişim müdahaleleri gerçekleştirilmiştir.

Ozar Evi'nde işlevsellik değişim faktörü kapsamında en çok gerçekleşen değişim türü, alan büyütmedir. Bu değişim hareketinin misafir ağırlamayı çok seven Ozar ailesinin gündelik hayatlarında sosyalleşmeyi aktifleştirdiği gibi aynı zamanda teşvik de ettiği tespit edilmiştir.

Şekil 4.34: Ozar Evi mekânsal değişim-değişim türleri.

İşlevsellik değişim faktörünün ilerleyen yıllarda etken olduğu değişim müdahalelerinin çıkış noktası, evde daimi ikamet etme durumunda kullanıcıların gerekli görecekları eylem ve alanları oluşturma gayretine dayanmaktadır. Bu kapsamdaki değişim hareketlerinin, Tülay Hanım ve kızının Covid Dönemi'nde Ozar Evi'ndeki gündelik hayat deneyimlerine dayalı keşiflerle ilerleyerek evin yıllar içerisinde kullanım ihtimalini destekleyecek öneme sahip olduğu aktarılmıştır.

Ozar Evi'nin satın alınmasıyla başlatılan değişim tadilat çalışmalarını yönlendiren en belirgin gelişme, Ozar Evi'nin sahil yönündeki komşu arsanın satın alınmasıdır (Şekil 4.35). Sayfiye atmosferi değişim faktörü, bu komşu arsanın satın alınmasında etken olduğu gibi sonrasında gerçekleşen değişim hareketleri için de tetikleyici rolü üstlenmiştir.

Şekil 4.35: Ozar Evi terasından bahçe ve deniz yönüne bakış.

Şekil 4.35'den de anlaşılacağı gibi satın alınan arsa, evi doğrudan bir bahçe ile sahil taşıt yoluna, oradan da kumsal ve denize bağlamaktadır. Bu durum, ev sakinlerinin deniz ve sayfiye ile ilgili tüm gündelik hayat tecrübelerinin (günübirlik tatilciler, kumda oynayan çocuklar, gençler, yürüyüş yapan sayfiyeciler gibi) tam zamanlı tanıkları ve aktörleri olmalarını sağlamaktadır. Benzer şekilde sayfiye atmosferi değişim faktörü etkisiyle deniz yönüne yapılan yeni teras ve bahçenin,

ailenin sık sık misafir ağırlayarak sosyalleşmelerine de etki ettiği öğrenilmiştir (Şekil 4.36)

Şekil 4.36: Ozar Evi- Ön bahçeden giriş ve teras.

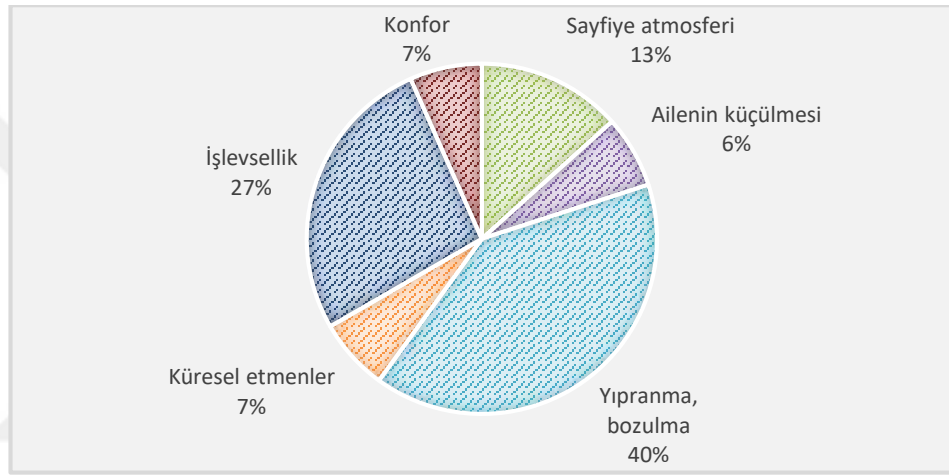
Ailenin yaşam döngüsü içerisinde yaşadığı kayıplar (evin babasının vefat etmesi ve yakın akraba vefatları) ailenin küçülmesi değişim faktörü kapsamında Ozar Evi kullanımını etkilemiştir. Tülay Hanım, ailenin küçülmesi etkisiyle yatak odası ihtiyacının azaldığını ve bu sebeple yatak odalarından birinin salona katılmasının kapalı yaşam alanını rahatlatarak evin dört mevsim kullanımını desteklediğini belirtmiştir.

Dünya genelinde etkili olan Covid Salgını'nın Ozar Evi'nde küresel etmen olarak tetiklediği değişim, evin annesi ile çalışma hayatına çevrimiçi devam etme durumunda kalan evin kızının evde sürekli kalır hale gelmeleridir. Ozar Evi satın alındığından itibaren sadece yaz mevsiminde evde ikamet eden evin annesi ve yaz mevsiminde belirli aralıklarla eve gelen evin kızının 2021 ve 2022 sonbahar ile kış mevsimleri ile birlikte tüm Pandemi sürecini Ozar Evi'nde geçirdikleri öğrenilmiştir. Bu durum, evin annesi ve evin kızının gündelik yaşamlarında büyük değişimleri de beraberinde getirmiştir.

Pandemi sürecinde aralıksız ikamet edilen Ozar evinin dört mevsim kullanılabilmesi için ısıtma sisteminin kurulması, konfor değişim faktörünün tetiklediği bir değişimdir. Bu değişim hareketinin Ozar Evi kullanım yoğunluğu ve süresini doğrudan etkileyerek özellikle evin annesi için kış mevsiminde sayfiye evinde yeni gündelik hayat deneyimleri yaşaması imkanlarını doğurduğu tespit edilmiştir.

Farklı değişim hareketlerinin doğrudan veya dolaylı olarak gerçekleşmelerinde etkili olduğu Ozar Evi'ndeki değişim faktörlerinin dağılımı Şekil 4.37'de yer almaktadır.

Ozar Evi'nde gerçekleşen değişim türleri ile değişim faktörleri arasındaki ilişkiyi gösteren grafik Şekil 4.38'de bulunmaktadır.

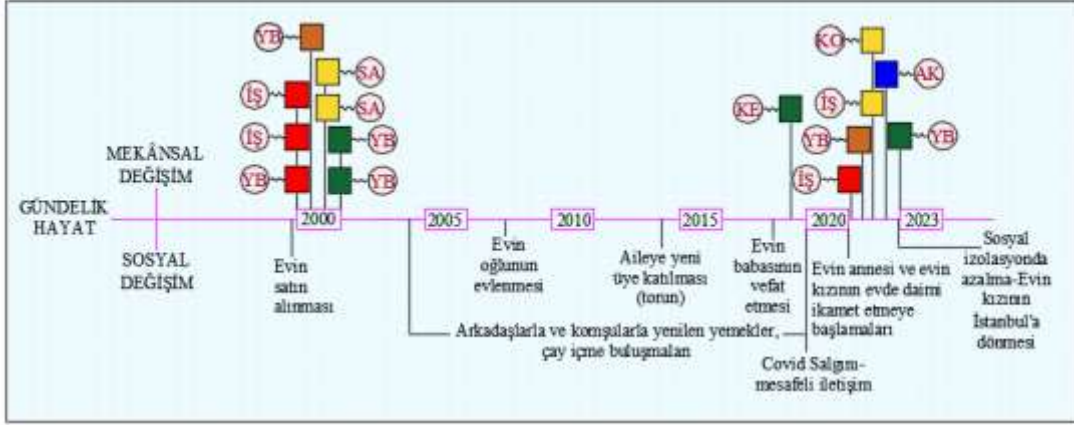

Şekil 4.37: Ozar Evi Değişim Faktörleri Dağılımı Grafiği.

Şekil 4.38 : Ozar Evi Değişim Türü-Değişim Faktörü İlişkisi Grafiği.

Ozar Evi'nin değişim faktörlerinin etkisiyle geçirdiği mekânsal değişimler ile bu mekânsal değişimlere eşlik eden ve hatta mekânsal değişimlere etki ederken onlarla da şekillenen sosyal değişimler Şekil 4.39'da yer alan diyagramda sergilenmektedir.

LEJAND:

- YER DEęİŐİŐİRME, AÇMA, KAPAMA
- YENİYİ GETİRME, YENİ İŞLEV, YENİ MEKÂN
- EKLEME-ÇIKARMA, BÜYÜTME-KÜÇÜLTME
- YENİDEN İŞLEVLENDİRME
- GÖRSEL YENİLEME

- ⊖ ÇEVRESEL ETMENLER
- ⊖ İŞLEVSELLİK
- ⊖ SAYFIYE ATMOSFERİ
- ⊖ AİLENİN GENİŐİŐLEMESİ
- ⊖ AİLENİN KÜÇÜLMESİ
- ⊖ YIPRANMA, BOZULMA
- ⊖ SOSYALLEŐİŐME
- ⊖ ÇOK YÖNLÜLÜK
- ⊖ KONFOR
- ⊖ KÜRESEL ETMENLER

Şekil 4.39: Ozar Evi mekânsal-sosyal değişim diyagramı.

4.3.6 Doğru Evi

Doğru Evi, Tatlısu Mahallesi'nin Büyükbakraç Koyu'nun sonlarında yer almaktadır (Şekil.40).

Ev, Ozar Evi gibi sahil yoluna paralel giden parselde ilk sırada yer aldığı için doğrudan deniz manzarasına sahiptir.

Evin sahibi olan Doğru ailesi, Bandırma esnaf bir ailedir. Tatlısu ve çevresini ilk deneyimleyen evin annesi Bahar Hanım'dır. Bahar Hanım 1960'lı yıllara denk gelen çocukluğunun ilk yıllarında, ailesinin günübirlik gezilerde keşfettikleri bu yerleşmeyi çok benimseyerek burada ev yapmaya karar verdiklerini anlatmıştır.

1969 Yılı yaz mevsiminde Bahar Hanım ve ailesinin yaşamaya başladığı sayfiye evi Şekil 4.41'de görülebileceği gibi Tatlısu sayfiye evlerinin ilk örneklerinden biridir.

DOĞRU EVİ

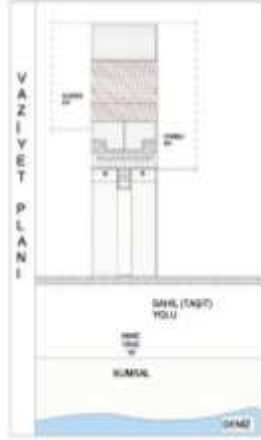
MAHALLE: Tatlısu

MEVKİİ-SOKAK: Büyükbakraç

YAPIM TARİHİ: 1990-1994

YAPI KAT SAYISI: 2+Çatı katı

YAPI TABAN ALANI (metrekare): 90

KAT PLANLARI	YAPIDA YER ALAN MEKÂNLAR		
	ZEMİN KAT	1. KAT	ÇATI KATI
	AÇIK MEKÂN: Ön bahçe, Arka bahçe YARI AÇIK MEKÂN: Çim alan KAPALI MEKÂN: Salon, Mutfak, Banyo, Wc, Kiler, Depo	YARI AÇIK MEKÂN: Balcony KAPALI MEKÂN: Oda(2 odalı), Banyo	AÇIK MEKÂN: Teras KAPALI MEKÂN: Oda(2 odalı), Banyo
	1995 - ZEMİN KAT PLANI	1995 - 1. KAT PLANI	1995 - ÇATI KATI PLANI

Şekil 4.40 : Doğru Evi-Genel bilgi (URL 5'den yararlanılmıştır).

Çocukluk ve gençlik yılları Şekil 4.41'deki sayfiye evinde geçen Bahar Hanım, evlendikten sonra eşi Temel Bey'le birlikte de belli bir süre bu evde ikamet ettikten sonra kendi evlerini edinmeye karar vermişlerdir. Doğru ailesinin kendileri için düşündükleri sayfiye evi yeri de yine Tatlısu Köyü olmuştur.

Şekil 4.41: Tatlısu Yerleşmesi sayfiye evlerinin ilk örneklerinden biri.

Doğru Evi’nde yaşamın başladığı 1995 yılında ev sakinleri anne, baba, kız çocuk ve erkek çocuktan oluşmaktayken ilerleyen yıllarda çocukların evlenmeleri ile aileye gelin, damat ve torunlar katılmıştır (Çizelge 4.11).

Çizelge 4.11: Doğru Evi kullanıcıları.

Kullanıcılar	1995-2011	2011-2014	2014-2018	2018-2022
Evin daimi kullanıcıları	Baba, anne, evin oğlu, evin kızı	Baba, anne, evin oğlu, evin kızı, damat, torun	Baba, anne, evin kızı, damat, torunlar	Baba, anne
Evin aralıklı kullanıcıları	Misafirler	Misafirler	Evin oğlu, gelin, torun, misafirler	Evin kızı, evin oğlu, damat, gelin, torunlar, misafirler

Doğru Evi, Şekil 4.40’da yer alan vaziyet planından anlaşılacağı gibi, sahil yoluna paralel uzanan arsa adasında ilk sırada ve bitişik nizamda konumlanmış, bahçeli bir ikiz evdir.

Doğru Evi’nin mimari projesine ulaşılmıştır. Mimari projeyi barındıran nüshalar, oldukça yıpranmış ve çizimlerin bir kısmının silinmiş olduğu tespit edilmiştir. Yerinde tespit çalışmalarının yardımıyla oluşturulan kat planları Şekil 4.40’da yer almaktadır.

Doğru Evi’nin tasarım aşamasında hem mekânsal hem de teknik donanım olarak ev sakinlerinin bölgede edindikleri deneyimler ile istek ve yaşam tarzlarına bağlı

kalındığı ve bu sebeple birkaç değişiklik dışında evde sık sık değişiklik ve tadilat yapılmadığı belirtilmiştir (Çizelge 4.12).

Çizelge 4.12: Doğru Evi mekânsal değişiklik-tadilat.

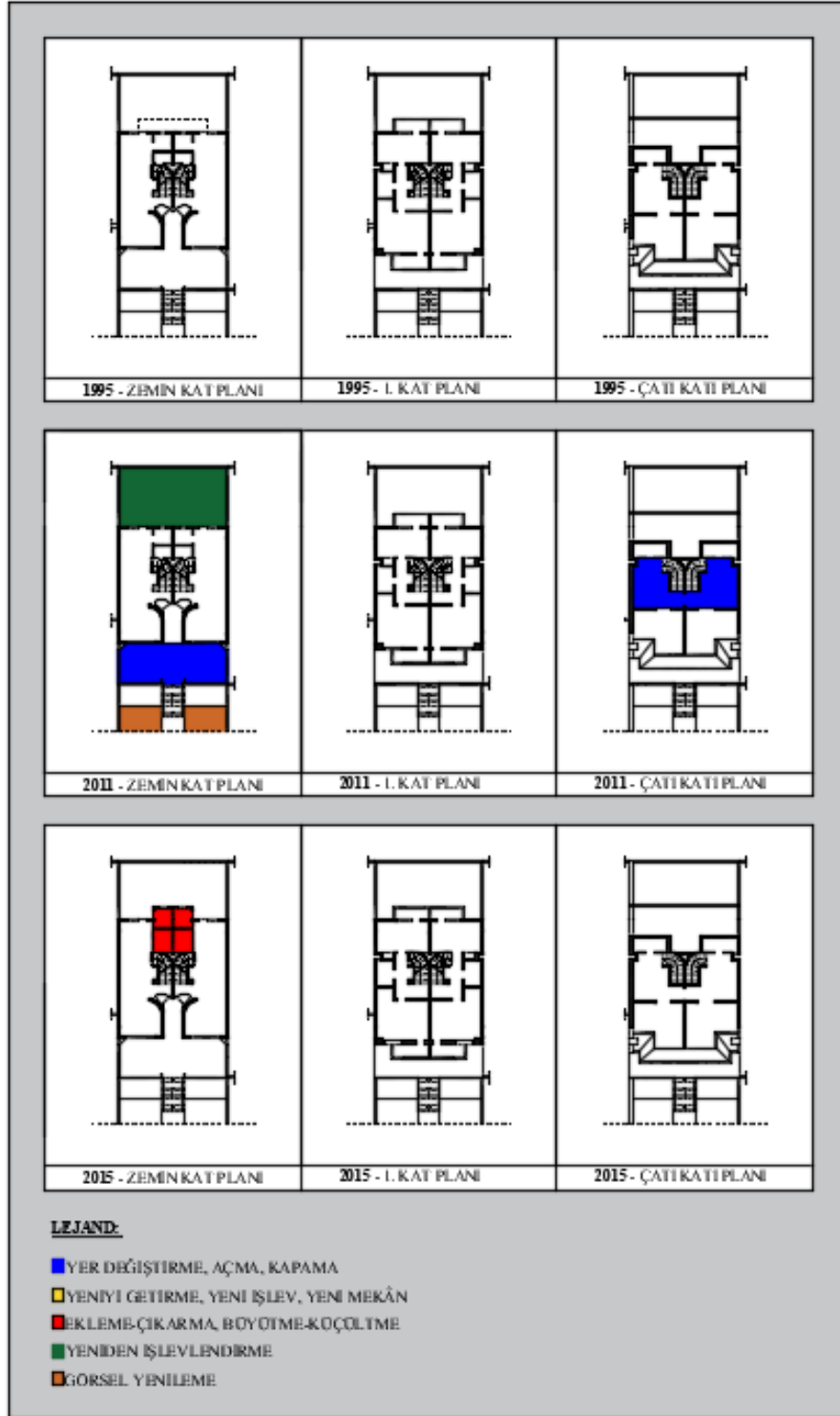
Tarih	Değişiklik-Tadilat yapılan mekân	Değişiklik-Tadilat açıklaması	Değişiklik-Tadilat sebebi	Değişiklik-Tadilat sonucu	Değişim Faktörü
2011	Zemin kat-ön teras	Yan açıklıklarının pencere ile kapatılması	Rüzgara karşı korunma	Hava koşullarına karşı korumalı alan	*Çevresel etmenler
2011	Zemin kat-ön bahçe	Bahçe giriş yolunun her iki yanında peyzaj çalışmasının yapılması	Alanın otoparktan ziyade bahçe olarak kullanılmasının istenmesi	Bakımlı bir bahçe	*Sayfiye atmosferi
2011	Zemin kat-arka bahçe	Toprak zeminin parke taşı ile kaplanması	Biriken yağmur sularının oluşturduğu sorunlardan kurtulmak	Kontrollü açık alan+çocuk oyun alanı	*İşlevsellik
2011	Çatı katı-merdiven sahanlığı	Evler arasındaki ortak duvarın iptali	Evler arası geçişi kolaylaştırmak	Çatı katında açık, birleşik plan düzeni	*Ailenin genişlemesi
2015	Zemin kat	Banyo alanının büyütülmesi	Mevcut banyo alanının yetersiz gelmesi	Alanı büyümüş banyo	*İşlevsellik
2015	Zemin kat-arka bahçe	1.kat balkon altına depo yapılması	Depo alanını büyütme ve kaydırmak	Girişi arka bahçeden olan yeni depo alanı	*Çok yönlülük (farklı uğraşlar)

Doğru Evi’nde gerçekleşen değişim ve tadilatların kat planları üzerinden temsili Şekil 4.42’te yer almaktadır.

Doğru Evi’nin ikiz ev olarak tasarlanmasının temelinde gelecek yıllar içerisinde evin kızı ve oğlunun kullanımı için eşit koşullarda birer sayfiye evi bırakma düşüncesi olduğu bildirilmiştir.

Doğru ailesi evde yaşamaya başladıkları 1995 senesinden 2011 senesine kadar evin sol biriminde ikamet edip sağ birimde gelen yatılı misafirlerini ağırlamışlardır. Misafirhane işlevini gören evin sağ birimi 2011 yılında, aileye yeni katılmış olan

torunun bakımını desteklemek amacıyla eve davet edilen evin kızı, damat ve torunun yerleşip yaşamaya başladığı bir konut birimine dönüşmüştür. Bu sosyal gelişme Doğru Evi'nde gereklilikleri hissedilen bir dizi değişiklikleri de devreye sokmuştur.

Şekil 4.42: Doğru Evi mekânsal değişim-değişim türleri.

Evde yaşamın başladığı ilk günden itibaren deneyimlemeye bağlı olarak keşfedilen ve çevresel etmenler kategorisindeki değişim faktörlerinden olan rüzgar ve buna bağlı hava koşullarından korunma amaçlı önlem alınmasına karar verilmiştir. Zemin kat ön terasın komşu evlere bakan yan cephelerine uygulanan cam paneller, terastaki yaşamı rüzgarın olumsuz etkilerinden korurken bu sayede torun dahil tüm aile bireylerince teras mekânının daha yoğun kullanılmasına, sosyalleşme ve iletişimin artmasına katkı sağlamıştır.

Çevresel etmenler değişim faktörünün etkilediği ön teras gibi işlevsellik değişim faktörünün de arka terasın kullanımı için önemli etkisi olduğu tespit edilmiştir. Arsa sınırlarında yapılmış duvarlar (3 yönde) ve bina cephesiyle çevrili, yarı açık mekân niteliğindeki toprak zeminli bahçe 2011 yılına dek çok kullanılmayan bir alan olduğu söylenmiştir. 2011 tadilatında işlevsellik değişim faktörünün etkisiyle bahçe zemini parke taşı ile kaplanarak toprak zemine göre daha kontrollü bir zemin elde edilince arka bahçenin torunların bisiklet, scooter kullanmaları için ideal bir alan haline geldiği açıklanmıştır. Ev, taşıt yolu üzerinde olup tüm koy boyunca yürüyüş veya bisiklet yolu olmadığı düşünülürse Doğru Evi'ndeki bu arka bahçenin evin torunları ve diğer aile bireyleri için de büyük bir kazanç olduğu fark edilmektedir. Bahar Hanım, zamanla bu arka bahçenin torunların oyun bahçesi haline dönüştüğü ve onlara eşlik etmek, onlara yemek yedirmek gibi sebeplerle yetişkinlerin de daha sık buldukları, vakit geçirdikleri, aile bireylerinin birbirleriyle sosyalleştikleri bir mekâna evrildiğini anlatmıştır (Şekil 4.43).

İşlevsellik değişim faktörünün etkisiyle gerçekleştirilen bir diğer değişiklik zemin kat banyo oluşumudur. Zemin katta yer alan WC alanının, ailedeki nüfus artışı ve buna bağlı olarak artan kullanım yoğunluğu etkisiyle yetersiz gelmesi sonucunda 2015 tadilatında büyütülerek banyoya dönüştürülmesinin, ailenin sosyal yaşam konforunu arttırdığı belirtilmiştir.

Eve giriş alanında yer alan ön bahçenin, Doğru Evi'nin tasarım aşamasında ortasındaki giriş yolunun ayırdığı sağ ve sol ev birimi için otopark alanı olarak düşünüldüğü bildirilmiştir. Evde yaşamın başladığı ilk günden itibaren ön bahçe alanının ender durumlarda otopark alanı olarak kullanıldığı, ön terasta yapılan değişikliklerle ön terasın artan kullanıma bağlı olarak ön bahçeye olan ilginin de arttığı anlatılmıştır. Sayfiye atmosferi değişim faktörünün etkisiyle manzaraya (deniz) bakan, eve giriş alanında yer alan ön bahçeyi daha etkin kullanmak isteyen aile sakinleri, ön bahçede

peyzaj çalışmaları yapmıştır. Bu çalışmalarla düzenlenen ve ailece daha çok benimsendiği bildirilen ön bahçe alanı, ilerleyen yıllarda özellikle Covid 19 Pandemisi döneminde evin anne ve babasının komşularıyla, akraba ve diğer aile bireyleriyle sosyalleşmelerini sağlayan alan kimliğine bürünmüştür.

Şekil 4.43: Doğru Evi arka bahçesi.

Doğru Evi’nde yıllar içerisinde gerçekleşen değişikliklerin çoğunda etkisi olan ailenin genişlemesi değişim faktörünün yoğun bir şekilde tetiklediği değişim, ev birimleri arasında açılan geçiştir. Şekil 4.44’de görülebilen çatı katı merdiven sahanlığında yaratılan ev birimleri arası geçiş, evin kızı, damat ve torunun Doğru Evi’nde ikamet etmelerini teşvik ederken diğer yandan evin annesinin gündelik hayatta gerçekleştirdiği ev içi tüm faaliyetlerinde sirkülasyon rahatlığı ve buna bağlı yaşam konforunda artış sağlamıştır.

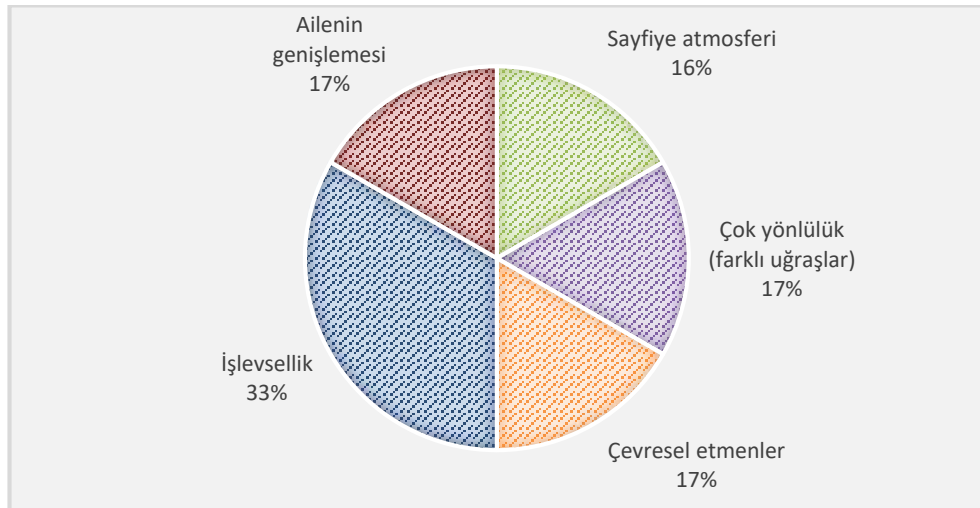
Çok yönlülük (farklı uğraşlar) değişim faktörü etkisiyle gerçekleştirildiği düşünülen zemin kat depo alanı oluşturulması evin her yaştan sakini için efektif bir eylem olmuştur. Doğru Evi’ne gelen torunların bu evde oynayacakları oyunlar, gerçekleştirecekleri her türlü faaliyetler için kullandıkları alet, oyuncak, eşya ve benzeri ürünler ile evin babasının bahçe, balıkçılık ile diğer uğraşlarına yönelik

ekipmanlarını barındırabilecekleri bir deponun oluşturulması evdeki yaşamı hareketlendirmektedir.

Şekil 4.44: Doğru Evi'ndeki ev birimleri arası geçiş.

Doğru Evi'nde yıllar içerisinde gerçekleşen mekânsal değişimleri tetikledikleri düşünülen değişim faktörlerinin dağılımı Şekil 4.45'de yer almaktadır.

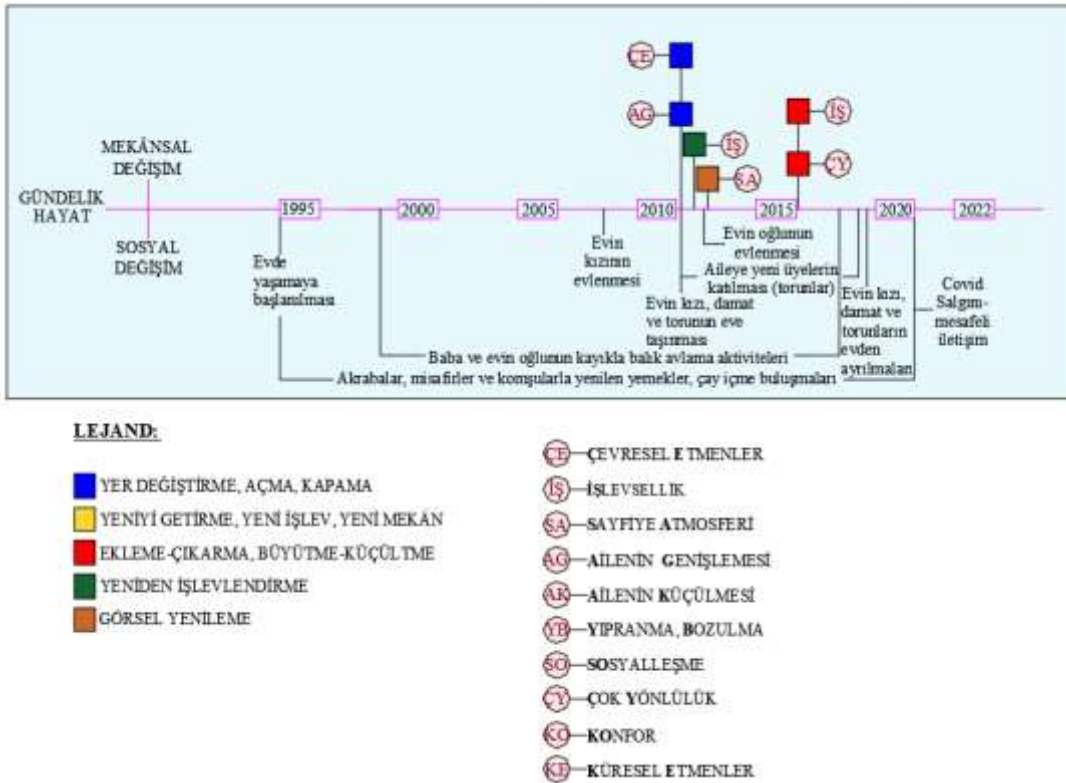
Şekil 4.45: Doğru Evi Değişim Faktörleri Dağılımı Grafiği.

Doğru Evi'nde gerçekleşen değişim türleri ile değişim faktörleri arasındaki ilişkiyi sergileyen grafik Şekil 4.46'da bulunmaktadır.

Şekil 4.46 : Doğru Evi Değişim Türü-Değişim Faktörü İlişkisi Grafiği.

Doğru Evi’ndeki gündelik hayatın akışında gelişen değişimler ile bu değişimlere eşlik eden mekânsal değişimler ve değişim faktörlerinin ilişkilerini sergileyen diyagram Şekil 4.47’deki gibidir.

Şekil 4.47: Doğru Evi mekânsal-sosyal değişim diyagramı.

4.3.7 Cepoğlu Evi

Cepoğlu Evi, Tatlısu Mahallesi'nin Beşevler Mevkii'nde yer almaktadır (Şekil 4.48).

Şekil 4.48 : Cepoğlu Evi-Genel bilgi (URL 5'den yararlanılmıştır).

Şekil 4.48'den de anlaşılacağı gibi Cepoğlu Evi, tam olarak deniz kıyısında konumlanmıştır. Bu sebeple ev, kesintisiz deniz manzarasına sahiptir.

Evin sakinleri, Bandırma ve yakın çevresinde tarım ile hayvan yetiştiriciliği yapan bir ailedir. Günümüzde her biri evli olan dört çocuğa sahip evin anne ve babası, 1970'li yılların sonlarında kendileri için bir sayfiye evi edinmeye karar verdiklerinde, hafta sonları kayıkla gelerek denize girdikleri bu bölgeyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Cepoğlu Evi’nde, ailenin çocuklarının evlenerek evden ayrılmaları, kendi aileleri ile geri gelmeleri ve kalabalık akraba ziyaretlerinin etkisiyle hareketli bir gündelik hayat akışı yaşandığı anlatılmıştır (Çizelge 4.13).

Çizelge 4.13: Cepoğlu Evi kullanıcıları.

Kullanıcılar	1982-1986	1986-1988	1988-1999	1999-2002	2002-2021	2021-2023
Evin daimi kullanıcıları	Baba, anne, evin oğlu, evin kızları	Baba, anne, evin oğlu, evin kızları, damat, torun	Baba, anne, evin oğlu, evin kızları	Baba, anne, evin oğlu, evin kızları	Baba, anne	Baba, anne, evin kızı, damat, torunlar
Evin aralıklı kullanıcıları	Misafirler	Misafirler	Evin kızı, damat, torun, misafirler	Evin kızları, damatlar, torunlar, misafirler	Evin kızları, evin oğlu, damatlar, gelin, torunlar, misafirler	Evin kızları, evin oğlu, damatlar, gelin, torunlar, misafirler

Sahil taşıt yolunun Büyükbakraç Koyu bitiminde viraj yaparak döndüğü burnun bir tarafında yer alan Cepoğlu Evi Şekil 4.48’de görülebileceği gibi taşıt yolu ile deniz arasında konumlanmaktadır. Cepoğlu Evi, taşıt yolundan denize doğru alçalan bir yamaca yerleşmiş bir sayfiye evidir. Ev ile deniz arasında kayalık bir alan bulunmaktadır.

Cepoğlu Evi’nin mimari projesine ulaşılamamıştır. Yerinde tespit çalışmaları ve ev sakinlerinin aktarımları doğrultusunda oluşturulan kat planları Şekil 4.48’de yer almaktadır.

Cepoğlu Evi’nde yıllar içerisinde çeşitli mekânsal değişiklikler ve tadilatlar gerçekleştirildiği bildirilmiştir. Çizelge 4.14’te sıralanan değişikliklerin kat planları üzerinde temsili ise Şekil 4.49’deki gibidir.

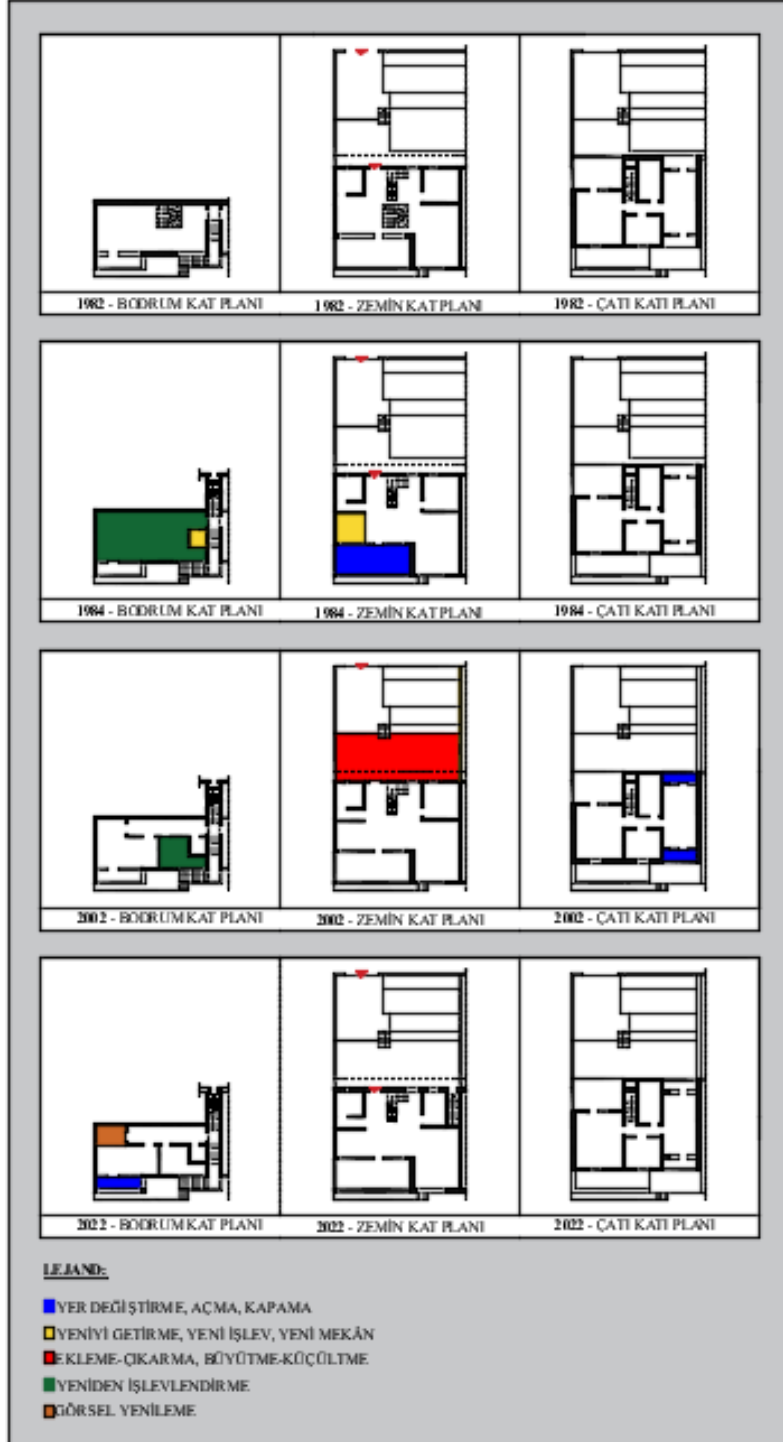
Cepoğlu Evi, ortak kullanımlı giriş terası ve bahçe setlerine sahip ikiz ev tipindeki sayfiye konutunun bir birimi durumundayken 2000’li yılların başında kardeşlerden birinin ikiz evin kendi yarısını satma kararı almasıyla tipolojik olarak da değişime uğramıştır.

Çizelge 4.14: Cepoğlu Evi mekânsal değişiklik-tadilat.

Tarih	Değişiklik-Tadilat yapılan mekân	Değişiklik-Tadilat açıklaması	Değişiklik-Tadilat sebebi	Değişiklik-Tadilat sonucu	Değişim Faktörü
1984	Bodrum kat	Merdiven iptali	Zemin kat salonunun kullanımını etkilemesi	Kullanım alanı artmış zemin kat salonu	*İşlevsel lik
1984	Bodrum kat	Banyo oluşturulması	Banyo alanı ihtiyacı	Yeni banyo alanı	*Ailenin genişlemesi
1984	Zemin kat	Yeni mutfak alanının oluşturulması	Bodrum katta yer alan mutfak alanının kullanımındaki zorluk	Asıl yaşam alanıyla içiçe kullanışlı mutfak alanı	*İşlevsel lik
1984	Zemin kat	Deniz cephesi balkonunun kapalı hale getirilmesi	Yoğun rüzgar	Her hava koşulunda kullanılabilen balkon alanı	*Çevresel etmenler
2002	Bodrum kat	Ayrı yatak odası içeren kat planlamasına gidilmesi	Ayrı yatak odası ihtiyacı	Mutfak+salon, banyo ve yatak odası içeren konut	*Ailenin genişlemesi
2002	Zemin kat	Yan ev yönünde bahçe duvarı örülmesi	Yan evle görsel izolasyon sağlanması	Eve özel bahçe alanı	*İşlevsel lik
2002	Zemin kat	Eve giriş terasının büyütülmesi	Yeni oturma ve çocuk oyun alanının oluşturulması	Alanı artmış teras	*Ailenin genişlemesi
2002	Çatı katı-ebeveyn yatak odası	Balkonların kapalı hale getirilmesi	Hava koşulları	Kontrollü balkon alanları	*Çevresel etmenler
2022	Bodrum kat	Balkonun kapalı hale getirilmesi	Hava koşulları	Kontrollü balkon alanı	*Çevresel etmenler
2022	Bodrum kat	Mutfak donanımının yenilenmesi	Mevcut mutfak donanımının yetersiz kalması, eskimesi	Yenilenmiş mutfak donanımı	*Yıpranma, bozulma

Ailenin aktarımına göre yan ev biriminin ev sahibinin değişmesi sebebiyle ortak kullanımlı giriş terası ve bahçe setleri bir duvar örülerek ayrılmıştır. Gerçekleşen bu yeni yapı elemanı ile Cepoğlu Evi ikiz ev bloğunun bir birimi olmaktan ziyade daha

çok müstakil ev haline bürünmüştür. Ev sakinlerinin gündelik yaşamını daha kontrollü ve rahat hale getirdiği ifade edilen bu değişim, gerçekleşmesinde işlevsellik değişim faktörünün büyük rol oynadığı bir değişimdir.

Şekil 4.49: Cepoğlu Evi mekânsal değişim-değişim türleri.

Cepoğlu Evi, konumu gereği sık sık kuzeydoğu yönünden esen poyraz rüzgarına maruz kalmaktadır. Sayfiye evinde teras ve balkon gibi açık mekânların kullanımını

zora sokan bu rüzgar etkisi çevresel etmenler kapsamında Cepoğlu Evi'nde değişiklikler yapma gereği doğurmuştur.

Aile, yıllar içerisinde zemin kattan başlayarak balkonları pencere sistemleri ile kapatarak bu sayfiye mekânlarını kullanabilmeyi tercih etmişlerdir. Şekil 4.50'de görülebilen zemin kat terası, çok sayıda misafirin ağırlandığı, tüm aile sakinleriyle kalabalık yemeklerin yenildiği ve bu esnada çevresel etmenlerden korunulmuş deniz manzarasının seyredilebildiği bir sosyalleşme mekânı olmuştur.

Şekil 4.50 : Cepoğlu Evi zemin kat terası.

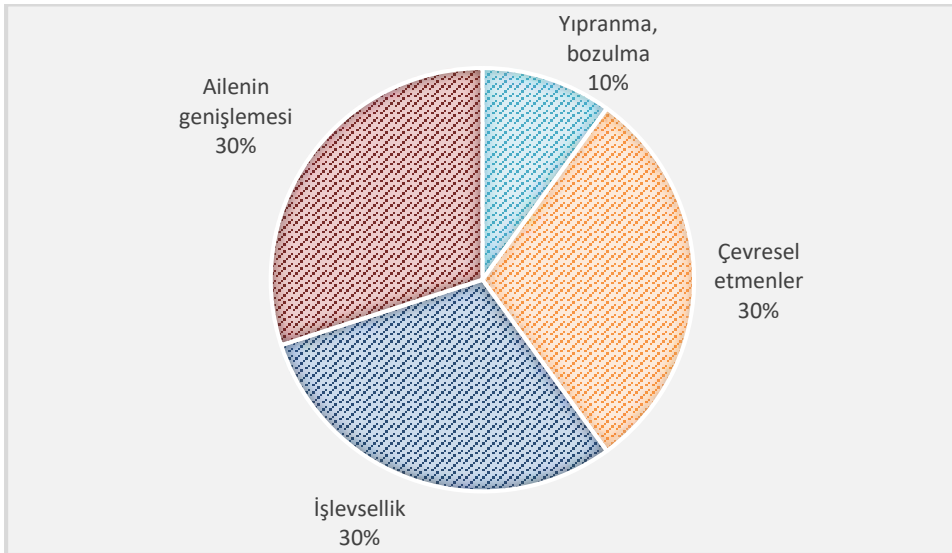
Cepoğlu Evi'nde gerçekleştirilen ilk değişikliğin, bodrum kattan doğrudan zemin kata çıkan merdivenin iptali olduğu söylenmiştir. Evin mutfuğu ile salonunun aynı kata getirilmesi ile birlikte zemin kat döşemesinde elde edilen ek salon alanının, ailenin sirkülasyonunu ve misafir ağırlama konfor ve yoğunluğunu arttırdığı anlaşılmıştır. İşlevsellik değişim faktörünün etkisiyle gerçekleşen bu değişim hareketleri, ailenin sosyalleşmesini teşvik ederken evin çocuklarının çok sayıda toplumsal ritüelleri deneyimlemelerine (kına gecesi, düğün yemekleri) de olanak sağlamıştır.

Ailenin genişlemesi değişim faktörü Cepoğlu ailesinde çok etkin bir değişim tetikleyicisi olup, bu oluşumda ailenin üç kız ve bir erkek olmak üzere dört çocuğa

sahip olmasının büyük katkısı vardır. Evin ilk tasarımında sadece yemek pişirme ve yemek yeme alanı olarak tasarlanmış bodrum kat, çocukların sırayla evlenerek eşleri ve çocuklarıyla zaman zaman ikamet edecekleri bir daireye dönüşmeye başlamıştır. Bodrum katta başlayan bu yeni kullanım, birtakım değişiklikleri de gerekli kılmıştır. Cepoğlu Evi'nde bodrum kat planının bir ailenin ikamet edebileceği donanım kavuşturulması, evin farklı nesiller tarafından deneyimlenen ve benimsenen bir konuta evrilmesine yardımcı olmuştur. Aynı şekilde ailenin genişlemesi değişim faktörünün etkisiyle Bahçe Seti 1'e doğru kayarak alanı büyütülen giriş terasının, torunların rahatça oyun oynamaları, ailenin bahçe ortamında biraraya gelmeleri, komşularla kahve-çay buluşmalarının gerçekleştirilip sosyalleşilmesinde ve gündelik hayatta da farklı kazanımlar elde edilmesinde etkili olduğu anlaşılmıştır.

Cepoğlu Evi'nde yıllar ilerledikçe belirli donanımlarda eskime ve yıpranma başlamıştır. Aralıklı kullanılan bodrum kat mekânsal içeriği ile yıpranma ve bozulma değişim faktörünün etkili olduğu değişim hareketlerini karşılamaya çalışmıştır. Bodrum katın malzeme ve doku olarak bozulduğu düşünülen mutfak dolaplarının değiştirilmesi bu katta ikamet etmek isteyen evin çocukları ve ailelerinin Cepoğlu Evi'ne gelmeleri ile kalmalarını teşvik ettiği tespit edilmiştir.

Cepoğlu Evi'nde yıllar içerisinde gerçekleşen mekânsal değişimleri tetikledikleri düşünülen değişim faktörlerinin dağılımı Şekil 4.51'de yer almaktadır.

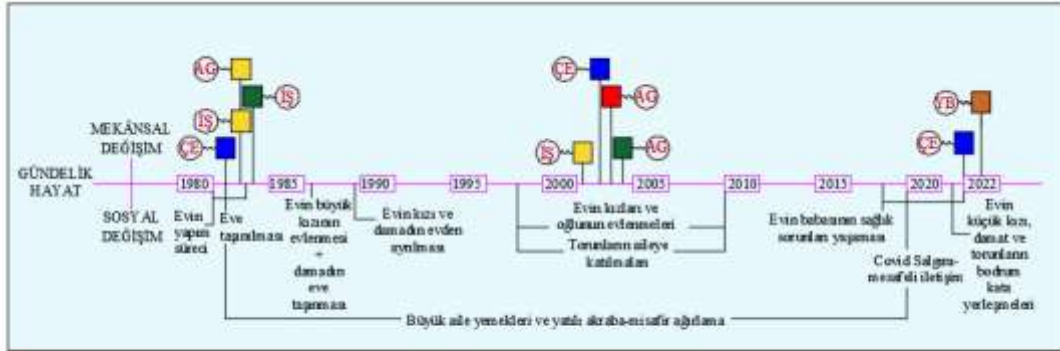
Şekil 4.51: Cepoğlu Evi Değişim Faktörleri Dağılımı Grafiği.

Doğru Evi'nde gerçekleşen değişim türleri ile değişim faktörleri arasındaki ilişkiyi sergileyen grafik Şekil 4.52'de bulunmaktadır.

Şekil 4.52 : Cepoğlu Evi Değişim Türü-Değişim Faktörü İlişkisi Grafiği.

Cepoğlu Evi’ndeki gündelik hayatın akışında gelişen değişimler ile mekânsal değişimler ve değişim faktörlerinin ilişkilerini sergileyen diyagram Şekil 4.53’teki gibidir.

LEJAND:

- YER DEĞİŞTİRME, AÇMA, KAPAMA
- YENİYE GETİRME, YENİ İŞLEV, YENİ MEKÂN
- EKLEME-ÇIKARMA, BÜYÜTME-KÜÇÜLTME
- YENİDEN İŞLEVLENDİRME
- GÖRSEL YENİLEME

- ⊖ ÇEVRESEL ETMENLER
- ⊖ İŞLEVSELLİK
- ⊖ SAYGILI ATMOSFERİ
- ⊖ AİLENİN GENİŞLEMESİ
- ⊖ AİLENİN KÜÇÜLMESİ
- ⊖ YIPRANMA, BOZULMA
- ⊖ SOSYALLEŞME
- ⊖ ÇOK YÖNLÜLÜK
- ⊖ KONFOR
- ⊖ KÜRESEL ETMENLER

Şekil 4.53: Cepoğlu Evi mekânsal-sosyal değişim diyagramı.

4.3.8 Alan çalışması - genel değerlendirme

Sayfiye evlerindeki gündelik hayatta gerçekleşen sosyal ve mekânsal değişimlerin izini sürme amacıyla yürütülen alan çalışması kapsamında seçilen evlerle ilgili detaylı tespit ve analiz çalışmaları yapılmıştır.

Alan çalışması kapsamındaki ev sakinleriyle yapılan görüşmeler, aile arşivlerinden paylaşılan fotoğraflar, çizimler, resmi belgeler, evlerde gerçekleştirilen ölçümler, fotoğraf çekimleri, eskizler birbirleriyle karşılaştırılarak analizler gerçekleştirilmiştir. Analiz çalışmalarında, önceden belirlenen yöntem dahilinde hareket edilmiştir. Çalışmaları yönlendiren yöntemde, mekânsal ve sosyal değişimleri saptama, aralarındaki ilişkiyi analiz etme konularında değişim faktörleri üzerinden hareket etme yer almaktadır. Ev sakinleriyle yapılan görüşmelerin ışığında sıralanan değişim faktörleri ile bu faktörlerin tetiklediği düşünülen değişim hareketlerinin birbirleriyle ilişkilerinin evden eve farklılaştığı tespit edilmiştir.

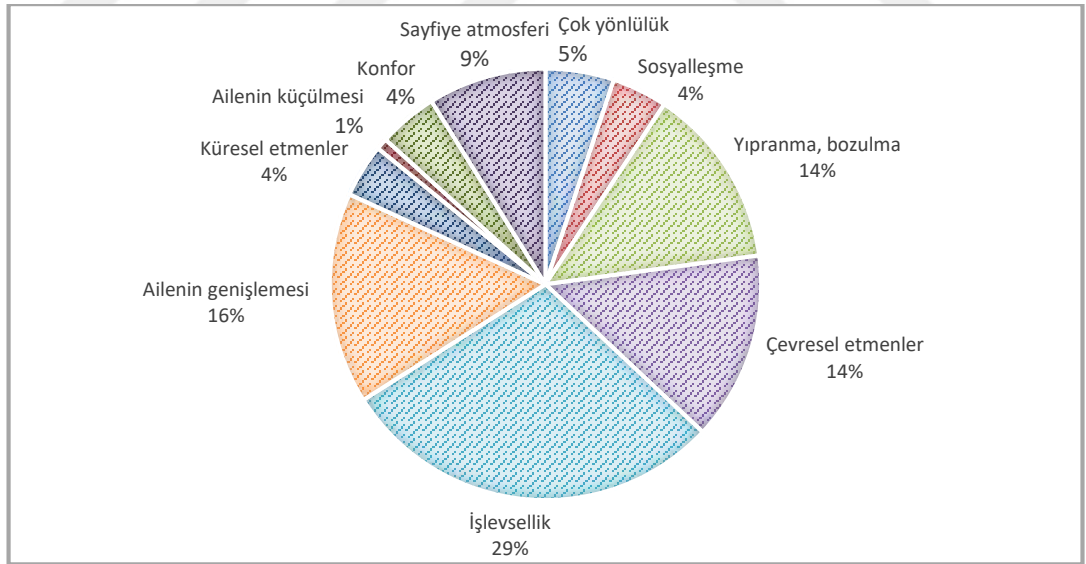
Her ev için kendi bünyesindeki verilerle çıkarılan değişim faktörleri dağılım grafikleri elde edilmiştir. Alan çalışması için seçilmiş yerleşmede incelenen evlerin genelinde Çizelge 4.15'teki veriler tespit edilmiştir. Çizelge 4.15'te yer alan verilerin ışığında da Şekil 4.54'de görülebilen grafik ortaya çıkmıştır.

Şekil 4.54'deki grafiğe göre, incelenen evlerde değişim müdahalelerini tetikleme oran ve çeşitliliğine göre değişim faktörleri sıralanmaktadır. Sıralamada, sayfiye evlerinde en çok değişim hareketi tetikleyen değişim faktörü, işlevsellik (%29) iken, en az değişim hareketi tetikleyen değişim faktörünün ise ailenin küçülmesi (%1) olduğu görülmektedir.

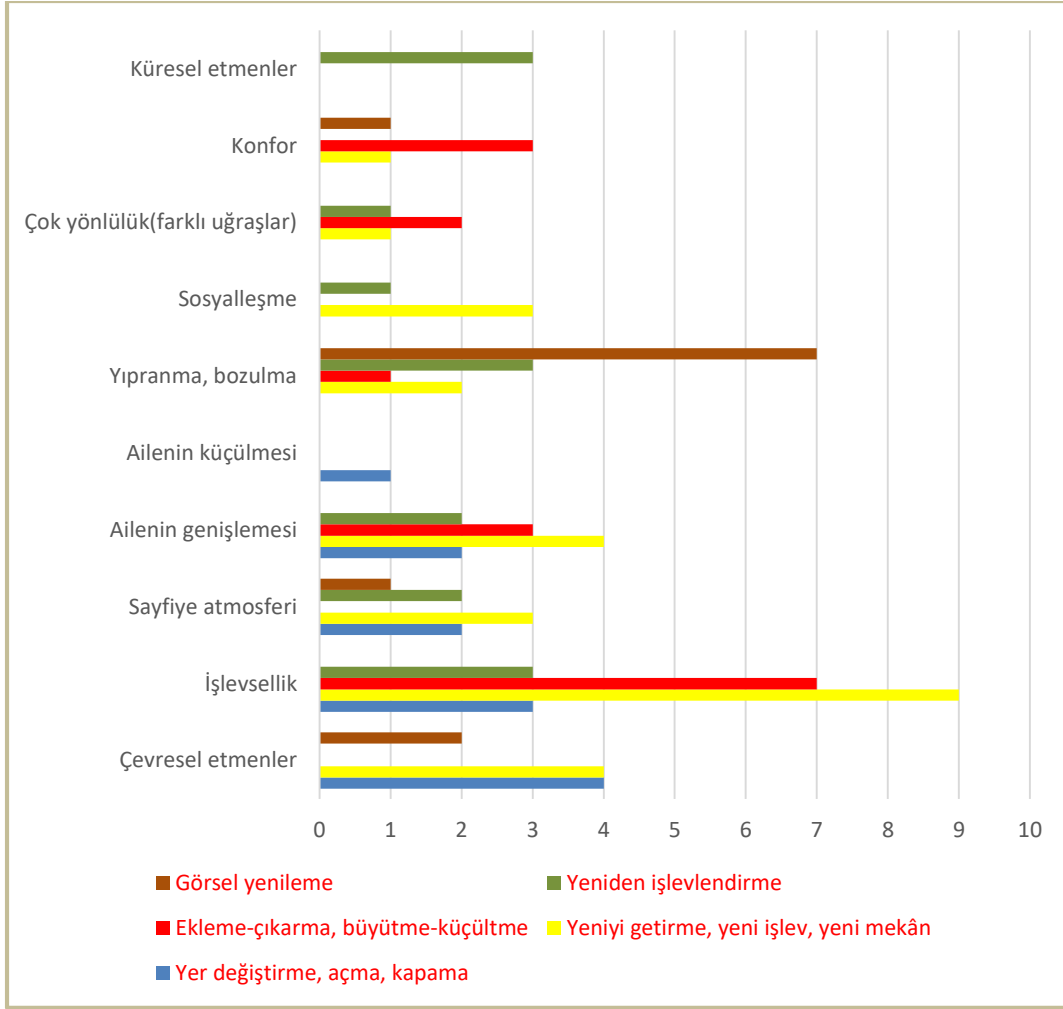
Alan çalışmasındaki sayfiye evlerinde değişim faktörlerinin etkilediği değişim hareketlerinin dağılımı da evden eve değişmektedir. Şekil 4.55'de yer alan grafikte, alan çalışmasındaki kat planları, diyagramlar, grafikler aracılığıyla açılıp analiz edilen değişim hareketlerinin dağılımı yer almaktadır. Şekil 4.55'deki verilerden yararlanılarak oluşturulan Şekil 4.56'daki grafikte, alan çalışmasının geneline hitap eden değişim türlerinin (değişim müdahaleleri) bir dökümü oluşturulmuştur.

Çizelge 4.15: Alan çalışması genelinde değişim faktörlerinin evlere göre etkinlik oranları.

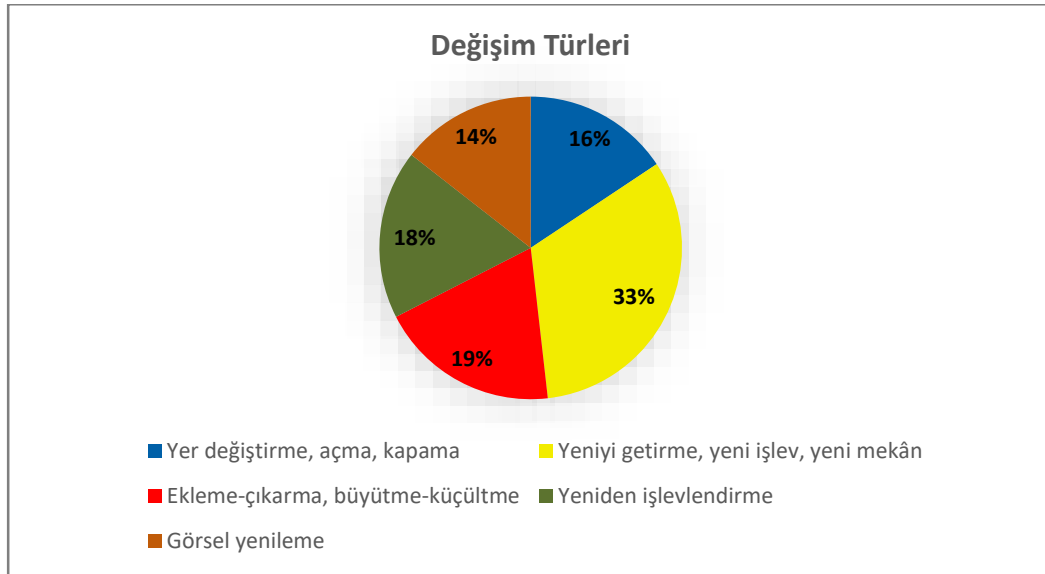
Değişim Faktörü	Ev 1- %	Ev 2- %	Ev 3- %	Ev 4- %	Ev 5- %	Ev 6- %	Ev 7- %	Genel-Toplam (%)	Genel-Ortalama (%)
Çevresel Etmenler	13	28	0	11	0	17	30	99	14.14
İşlevsellik	38	18	35	22	27	33	30	203	29
Sayfiye Atmosferi	12	0	15	6	13	16	0	62	8.86
Ailenin Genişlemesi	13	9	20	22	0	17	30	111	15.86
Ailenin küçülmesi	0	0	0	0	6	0	0	6	0.86
Yıpranma, bozulma	12	0	0	33	40	0	10	95	13.57
Sosyalleşme	0	18	5	6	0	0	0	29	4.14
Çok Yönlülük	0	9	10	0	0	17	0	36	5.14
Konfor	0	9	15	0	7	0	0	31	4.43
Küresel etmenler	12	9	0	0	7	0	0	28	4

Şekil 4.54: Alan çalışması genelinde değişim faktörleri dağılımı grafiği.

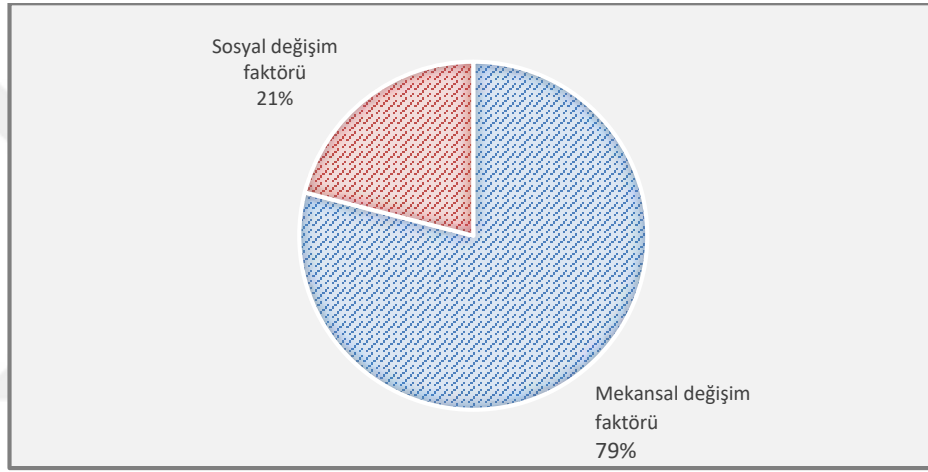
Şekil 4.55: Alan çalışması genelinde değişim faktörleri-değişim türleri ilişki grafiği.

Şekil 4.56: Alan çalışması genelinde değişim türlerinin dağılımı grafiği.

Şekil 4.56’de görülebileceği gibi, alan çalışmasında yer alan sayfiye evlerinde en çok gerçekleştirilen değişim türü, %33’lük oranla “yeni getirme, yeni işlev, yeni mekân” olduğu anlaşılmaktadır.

Alan çalışmasında araştırılan değişim faktörleri, mekânsal (çevresel etmenler, işlevsellik, ailenin genişlemesi, ailenin küçülmesi, yıpranma- bozulma, çok yönlülük) ve sosyal (sayfiye atmosferi, sosyalleşme, konfor, küresel etmenler) olmak üzere iki ana grupta yer almaktadır. Çalışma sonunda Şekil 4.54’deki verilerin katkısıyla mekânsal değişim faktörlerinin (14+29+16+1+14+5) %79 oranında, sosyal değişim faktörlerinin ise (9+4+4+4) %21 oranında değişim türlerini ve müdahalelerini tetikleme etkisinde oldukları ortaya çıkmıştır (Şekil 4.57).

Şekil 4.57: Alan çalışması genelinde mekânsal değişim faktörleri-sosyal değişim faktörleri dağılım grafiği.

Alan çalışması kapsamında gerçekleştirilen görüşmelere göre sayfiye evlerinin ilk yapıldığında ikinci konut olarak kullanılma oranı %100’dür. Bu sonuç, alan çalışmasında incelenen 7 adet evin tamamının ilk yapıldığında sadece yaz mevsiminde kullanılan ikinci konutlar olduklarını açıklamaktadır. İncelenen evlerden günümüzde, 2 evde (Adalı Evi, Ozar Evi) yılın tamamında ikamet ediliyor olduğu öğrenilmiştir. Bu sonuca göre, sayfiye evlerinin ikinci konut olarak kullanılma oranının %71’e düştüğü anlaşılmıştır.

Sayfiye evlerinde yaşamın başladığı ilk günden günümüze dek ev sakinleri sıklıkla değişmiştir. Evlerin tamamında, kullanılmaya başlanıldığı ilk yıllarda orta öğretim öğrencileri olan evin çocukları ilerleyen yıllarda farklı sebeplerle (üniversite eğitimi, çalışma hayatı, evlenme) evlerden ayrılarak evlerin “aralıklı kullanıcıları” durumuna geçmişlerdir.

Sayfiye evlerinin günümüzde daimi sakinleri olan evin anneleri ve babalarının konutta ileri yaş yaşamına yönelik önlemleri (asansör, eve giriş rampaları, hemzemin yaşam gibi) almadıkları tespit edilmiştir.

Gündelik hayat akışında Hamamlı ve Tatlısu Mahalleleri sayfiye evleri içindeki bir grup evde gerçekleşen değişimleri genel hatlarıyla açmak için yine değişim faktörlerine başvurulmuştur.

Çevresel etmenler değişim faktörü, Çizelge 4.15'e göre, alan çalışmasındaki evlerde değişim hareketleri oluşturma sıralamasında üçüncü (%14) sıradadır. Çevresel etmenler değişim faktörünün Şekil 4.56'daki grafik bilgilerine dayanarak eşit oranda "yeniye getirme, yeni işlev, yeni mekân" değişim türü ile "yer değiştirme, açma, kapama" değişim türlerini tetiklediği görülmektedir.

Çevresel etmenler değişim faktörü çoğunlukla değişim akışını doğa unsurlarına karşı önlem alma (terasların çatı sistemleriyle örtülmesi, dış cephe çalışmaları gibi), mücadele etme kapsamındaki değişim hareketlerine yöneltmesiyle birinci konutlara göre sayfiye evlerinde daha fazla etkin olan bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Ev sakinlerinden edinilen bilgilere göre, çevresel etmenler değişim faktörünün harekete geçirdiği değişim müdahaleleri sonucunda sayfiye evlerindeki gündelik yaşamın sosyalleşme, iletişim alanlarında daha aktif ve konforlu hale geldiği öğrenilmiştir.

İşlevsellik değişim faktörü, alan çalışmasındaki sayfiye evlerinden elde edilen bulgulara göre bu evlerde en çok değişim müdahalesi tetikleyen faktör olarak tespit edilmiştir. İşlevsellik değişim faktörünün etkisiyle başlatılan değişim hareketlerinden "yeniye getirme, yeni işlev, yeni mekân" ile "ekleme-çıkarma, büyütme-küçültme" hareketleri ön plana çıkmıştır. Çizelge 4.15'ten de anlaşılacağı gibi işlevsellik değişim faktörü alan çalışmasında incelenen tüm evlerde devreye girmiş ve birbirine yakın oranlarda değişim hareketlerini etkilemiştir. Bu tespitten; sayfiye evlerinin tasarlandıkları ve inşa edildikleri ilk hallerinde kalmadıkları, kullanıcıların deneyimlemeleri, yaşam akışındaki değişikliklere bağlı gereksinimler, kişisel tercihler ve küresel çapta gelişen durumların yönlendirmeleri ile işlevsellik değişim faktörünün devreye girdiği ve değişikliklerin gerçekleştirildikleri anlaşılmaktadır.

İşlevsellik değişim faktörüne bağlı gelişen değişim türleri, ağırlıklı olarak mekânsal nitelikte olmasıyla birlikte gündelik hayatın yaşandığı her mekâna etki edebilmekte ve bu özelliğiyle de ev sakinlerinin ev içi yaşamlarını, diğer bireylerle (komşular,

akrabalar, misafirler, aile bireyleri) ve çevre unsurları (güneş, rüzgar, deniz, hayvanlar, dağ ve benzeri) ile ilişkilerini, genel yaşam şekillerini, aktivitelerini (hobi, uğraşlar, misafir ağırlama) şekillendirmektedir.

Sayfiye atmosferi değişim faktörünün alan çalışmasında yer alan evlerin çoğunda etkin olduğu görülmüştür. Sayfiye atmosferi değişim faktörünün Şekil 4.55'den de anlaşılabilirliği gibi "ekleme-çıkarma, büyütme-küçültme" değişim hareketi dışında tüm değişim hareketlerini birbirine yakın oranlarda tetiklediği ve bu değişim hareketlerinin daha çok açık ve yarı açık mekânlara yönelik olduğu tespit edilmiştir. Sayfiye evinin tipolojik özelliklerini (açık-yarı açık mekân kullanımları, manzara gibi) güçlendiren sayfiye atmosferi değişim faktörü, değişim hareketleri aracılığıyla ev sakinlerinin özellikle sosyal yaşamlarının zenginleşmesine ve genç nesiller ile ziyaretçilerin evi deneyimlemelerine, gündelik hayatın renklenmesine katkı sağladığı belirlenmiştir.

Ailenin genişlemesi değişim faktörü, işlevsellikten sonra alan çalışmasında yer alan evlerde sayısal olarak en çok değişim müdahalelerini tetikleyen faktör olarak tespit edilmiştir. Ailenin genişlemesi faktörü, gündelik hayatta gelişen birtakım olaylar, doğal yaşam akışının getirdikleri (evlenmeler, doğumlar) ile yakından ilgili olmasıyla sosyal değişim ile bağ kuran bir değişim faktörü olarak karşımıza çıkmaktadır. Ailenin genişlemesi değişim faktörü "görsel yenileme" dışında kalan diğer tüm değişim hareketlerini birbirine yakın oranlarda tetikleyerek mekânsal ve sosyal değişimlerin yolunu açmıştır. Çizelge 4.15'teki verilerin de ışığında ailenin genişlemesi değişim faktörünün, sürekli ya da zaman zaman birkaç neslin birarada yaşadığı evlerde (Pilotun Evi, Şentaş Evi, Doğru Evi, Cepoğlu Evi) daha aktif olduğu tespit edilmiştir. Sayfiye evlerinde ailelere katılan yeni bireylerin (torun, gelin, damat) belirli zaman dilimlerinde evlerin daimi kullanıcıları olmaları (Adalı Evi, Pilotun Evi, Şentaş Evi, Doğru Evi, Cepoğlu Evi) mümkündür.

Ailenin küçülmesi değişim faktörü, değişim faktörleri içinde geçerliliği ve etkisi en az olarak tespit edilen değişim faktörüdür. Alan çalışması içinde yer alan evlerin hemen hemen hepsinde ailelerin çocuklarının çeşitli sebeplerle (eğitim, iş, evlenme gibi) belli bir süre sonra evden ayrılmaları durumu olmasına rağmen bu durum karşısında ev sahiplerinin herhangi bir değişime gitmeyi tercih etmedikleri saptanmıştır. Yapılan görüşmelerde bu tercihin altında, genç neslin belirli aralıklarla sayfiye evini ziyaret etmesi ile ev sakinlerinin genç nesle ayrılmış mekânları benzer işlevlerle (misafir

ağırlama, günlük kullanımlar) kullanmaya devam etmelerinin olduğu anlatılmıştır. Ailelerde yaşanan vefatların, ailenin küçülmesi değişim faktörünün devreye girmesinde çok etkisi olmadığı anlaşılmıştır.

Yıpranma, bozulma değişim faktörünün, Şekil 4.54'deki grafikte gösterildiği gibi değişim faktörlerinin dağılımı içinde etkinlik oranı olarak yüksek oranlarda yer almasının yanında bu yüksek oranı özellikle iki evdeki (Şentaş Evi, Ozar Evi) değişim hareketlerini tetiklemesiyle elde ettiği anlaşılmıştır. Çizelge 4.15'te yıpranma, bozulma değişim faktörünün incelenen evlerden üç tanesinde hiçbir şekilde devreye girmediği bilgisi yer almaktadır. Bahsedilen bu üç ev (Adalı Evi, Pilotun Evi, Doğru Evi), sakinleriyle yapılan görüşmelerde evlerle sürekli ilgilenildiği, ilk tasarımlarında ve inşaa aşamalarında mümkün olduğunca kaliteli ürünlerin ve profesyonel yapım teknikleri ve ekiplerin tercih edildiği bilgisi verilen evlerdir.

Yıpranma, bozulma değişim faktörünün yoğun etkili olduğu tespit edilen Şentaş Evi ve Ozar Evi'nin her ikisi de ilk yapım tarihleri oldukça eskiye dayanan evlerdir. Her iki evin de sahipleri, evleri başka ailelerden satın almışlardır. İki evin de ilk mimari projelerine ulaşılamamış olup ev sahiplerinin beyanlarına dayanılarak profesyonel bir mimari tasarım aşamasından geçmediği tahmin edilmektedir.

Yıpranma, bozulma değişim faktörünün rol oynadığı değişim türleri, ev sakinlerinin evi kullanmaya devam etmelerini sağlarken görsel yenileme hareketleriyle evle kurdukları bağı pekiştirmelerine yardımcı olduğu, sosyalleşmeyi de destekledikleri tespit edilmiştir.

Sosyalleşme değişim faktörü, sayfiye evlerinin en belirgin kazanımlarından biri olan iletişim kurma ve sosyalleşme eylemlerine dayanmaktadır. Sayfiye evlerinde gerçekleşen birçok değişim hareketinin oluşumunda dolaylı olarak etkisi olan bir faktör olan sosyalleşmenin, değişim hareketlerinin ana tetikleyicisi olduğu üç ev (Adalı Evi, Pilotun Evi, Şentaş Evi) tespit edilmiştir. Sosyalleşme değişim faktörüne bağlı gelişen değişim türleri, Şekil 4.55'de görüleceği üzere ağırlıklı olarak “yeniye getirme, yeni işlev, yeni mekân” grubundaki değişimlerdir. Yeni teras oluşumları, bahçe olarak kullanılan alanların oturma, yemek yeme gibi eylemlere cevap veren, misafirlerin ağırlandığı, sosyalleşildiği mekân kullanımlarıyla işlevlendirilmesi gibi değişimlerin evlerde daha çok açık ve yarı açık mekânlarda olduğu tespit edilmiştir.

Çok yönlülük (farklı uğraşlar) değişim faktörü, sayfiye evini tipolojik olarak diğer konut tiplerinden ayırmaya katkı sağlayacak bir faktördür. Alan çalışmasında yapılan görüşmelerden elde edilen bilgilere göre, farklı mekân tiplerine (açık mekân, yarı açık mekân, kapalı mekân) sahip olabilen sayfiye evleri, donanımı ile kullanıcılarına temel eylemlerin (barınma, beslenme, korunma) yanında farklı eylem ve uğraşlar için de fırsatlar sunabilmektedir.

Çok yönlülük değişim faktörünün tetiklediği değişim hareketleri, alan çalışması içinde üç evde (Adalı Evi, Pilotun Evi, Doğru Evi) tespit edilmiştir. Ev sakinlerinin paylaştıkları bilgilere göre evde yaşamın başlamasından belirli seneler sonrasında ve özellikle ev sakinlerinin emeklilik döneminin başlamasıyla veya iş yaşamını daha esnek hale getirmeleriyle, çocukların büyümesi hatta evden ayrılmalarıyla gündelik yaşamlarında elde ettikleri boş vakit vasıtasıyla farklı uğraşlar ve buna bağlı değişim türleri gündeme gelmektedir. Bahçe işleri, spor, sanatsal faaliyetler, arkadaşlarla yürütülen aktiviteler, torunlarla oynanan oyunlar gibi farklı dallardaki uğraşlar için yeni mekân oluşturma (Pilotun Evi-depo), var olan mekânı büyütme (Adalı Evi-bahçe setleri, Doğru Evi-depo), mekânı yeniden işlevlendirme (Pilotun Evi-bahçe düzenlemeleri) gibi değişim türleri gerçekleştirilmiştir. Çok yönlülük değişim faktörü ve bu faktörün etkisiyle gerçekleşen değişim türlerinin, genç neslin (torunlar) yaşam tecrübelerinin artmasına, ileri yaş neslinin (evlerin anneleri ve babaları) gündelik yaşamlarının aktif ve üretken hale gelmesine hizmet ederken, sayfiye evlerinin de donanım ve kimlik olarak çok yönlü hale dönüşmelerine katkı sağladıkları anlaşılmaktadır.

Konfor değişim faktörünün değişim türlerini devreye sokmasının, sayfiye evlerinde edinilen yaşam tecrübelerinin ışığında geliştiği tespit edilmiştir. Sayfiye evlerindeki gündelik yaşamlarda ağırlıklı olarak alansal büyütme şeklindeki değişim türünü tetiklediği tespit edilen konfor değişim faktörünün, Ozar Evi'nde ısıtma sisteminin kurulmasını sağlayan yeniyi getirme değişim türünün oluşmasında etkili olduğu anlaşılmıştır. Yapılan görüşmelerden, konfor değişim faktörünün etkisiyle gerçekleşen değişim türlerinin, sayfiye evlerindeki yaşam kalitesini kullanıcıların tercih ve kabulleri doğrultusunda geliştirdiği ve sayfiye evlerinde ikamet sürelerini uzattığı bilgisine ulaşılmıştır.

Küresel etmenler, bir değişim faktörü olarak sayfiye evlerini öncelikle evlerdeki yaşam şekillerini etkileyerek değiştirmeye başlamıştır. Küresel salgın etkisiyle

devreye giren sosyal izolasyon ve kısıtlamalar, insanların gündelik yaşamlarını tamamiyle kendi konutlarında sürdürmeye sevk ederken evlerin donanım ve nitelikleri çok önemli hale gelmiştir. Mekân çeşitliliği birinci konutlara göre daha fazla olan ve en önemlisi açık ve yarı açık mekânları aracılığıyla kullanıcılarına çevreleriyle iletişim kurma imkanları sağlayan sayfiye evleri, küresel salgın kapsamında ön plana çıkmış ve kullanıcıların kesintisiz ikamet etmek istedikleri konutlara dönüşmeye başlamıştır. Alan çalışmasında incelenen evlerden iki tanesi (Adalı Evi, Ozar Evi) küresel salgın sebebiyle dönemsel ikametden daimi ikamete geçilen sayfiye evlerindedir.

Küresel etmenler değişim faktörünün tetiklediği “yeniden işlevlendirme” değişim türü etkisiyle Adalı Evi ve Ozar Evi, sayfiye evi kimliklerinden birinci konut kimliğine evrildiği öğrenilmiştir. Bahsedilen dönüşümün kullanıcıların gündelik hayatlarına yansımaları da çok çeşitlidir. Ev sakinleri, daha önceki senelerde sadece yaz mevsimini geçirdikleri sayfiye evlerinde sonbahar, kış ve ilkbahar mevsimlerini de geçirmenin beraberinde farklı yaşam tecrübelerini de getirdiği, ev ve çevre ile ilgili yeni keşifleri, yükümlülükleri zorunlu kıldığını aktarmışlardır.

Alan çalışmasında elde edilen tüm bulgular ve aktarımlar ışığında sayfiye evlerinde değişim kavramının her alanda son derece aktif ve geçişken olduğu ve bu aktifliğe eşlik eden mimarlık, teknoloji, doğa ve sosyal yaşamın da aynı şekilde değişmeye devam ettiği gözlemlenmiştir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Konutun özelleşmiş bir türü olan ikinci konut başlığı altında yer alan sayfiye evlerinin, doğuşu ve gelişimi insanlık tarihinde oldukça eski devirlere dayanmaktadır. Toplumsal değişmelere (devrimler, bilimsel gelişmeler, teknolojinin gelişimi, siyasi değişimler) paralel giden sayfiye evlerinin gelişimi ve yayılışının, insanların gündelik hayatının akışına da yansdığı görülmektedir. Sayfiye evlerindeki mekânsal ve sosyal değişimin izini sürmenin amaçlandığı tezde, değişimin akışını doğru analiz edebilmek için bu akışın yaşandığı gündelik hayat sürecinin girdileri ve etkileri de tespit edilmeye çalışılmıştır.

Tez çalışmasında, sayfiye evlerindeki mekânsal ve sosyal değişimin analiz edilmesinde referans olabilecek alan çalışması yardımıyla elde edilen sonuçlar şunlardır:

- Sayfiye evlerinde belirli yıllarda değişim ve tadilat çalışmaları gerçekleştirilmektedir.
- Sayfiye evlerindeki mekânsal değişimi tetikleyen değişim faktörlerinin başında işlevselliğin gelmesi, mimarlık bağlamında oldukça düşündürücüdür. Bu sonuç, sayfiye evlerinin tasarım aşamalarında kullanıcı gereksinimlerinin tespit edilmesi, eylem ilişkilerinin kurulması, gerekli ve yeterli donanımın sağlanması, arazi ve çevre koşullarının analiz edilmesi ve benzeri çok sayıda adımın doğru bir şekilde atılmadığını ortaya çıkarmaktadır.
- Teknolojinin gelişimi, sayfiye evlerinin donanımını ve kullanım biçimlerini etkilemiştir. Örneğin, sayfiye evlerinin dış cephelerine uygulanan yeni kaplama malzemeleri ve uygulamaları, evlere kurulan ısıtma sistemleri, açık ve yarı açık mekânlarda kullanılan kapatıcı paneller, pencere sistemleri, sayfiye evlerinin çevresel etmenlere karşı daha korunaklı, mevsimsel etkilere dayanıklı hale gelmelerini sağlamaktadır. Yaz mevsiminde kullanılmaya yönelik tasarlanan sayfiye evinin dört mevsim kullanılabilir hale gelmesi,

kullanım konforunun artması, bu evlerin ikinci konuttan birinci konut haline evrilmesinin yolunu açmaktadır.

- Gündelik yaşamda değişen yaşam şekilleri ve yönelimlerin, sayfiye evlerine ve sayfiye evlerindeki yaşamlara yansımalarının olduğu tespit edilmiştir. Doğal yaşam ve organik beslenmenin insan sağlığına olumlu katkılarının anlaşılmasının etkisiyle, sayfiye evi kullanıcılarının yıllar içinde gittikçe artan oranda sebze, meyve yetiştiriciliği ve bahçe ürünleri tüketimine yöneldikleri görülmüştür.
- Sayfiye evlerindeki gündelik yaşamda yer etmiş en yaygın sosyal aktiviteler, komşular, akrabalar ve diğer misafirlerle biraraya gelinerek gerçekleştirilen sohbet, çay-kahve içimleri, yemek yeme buluşmalarıdır.
- Sayfiye evlerinde günlük misafir ağırlama eyleminin yanında yatılı misafir ağırlama aktivitesinin de önemi büyüktür. Evlerin kapalı mekân dağılım ve donanımında yatılı misafir ağırlamaya yönelik önlemlerin alınmaya ve değişikliklerin yapılmaya çalışıldığı tespit edilmiştir.
- Sayfiye evlerinde çevresel donanımların, evlerin kullanılış şekli ve kullanıcı profiline oluşumuna etkisi çoktur. Örneğin, alan çalışmasında seçilen yerleşme olan Hamamlı Mahallesi ve Tatlısu Mahallesi'nin uzun bir deniz kıyı şeridinde sahip olması, bu bölgede konumlanan sayfiye evlerinde en önde gelen sayfiye eyleminin denize girmek olmasını sağlamaktadır. Bunun yanında, bahsedilen iki mahallede uygulanan imar planına göre kıyı şeridine paralel giden araç yolunun varlığı ve bu araç yolu boyunca herhangi bir yaya yolu veya bisiklet yolunun olmaması, bu donanımları ön planda tutan kullanıcıların bölgeye yerleşmeyi tercih etmemelerine sebep olmaktadır.
- Sayfiye evlerinin kullanım yoğunluğu ve kullanıcı profiline çeşitlenmesinde sosyal değişimlerin etkisi büyüktür. Çalışma yaşamının ev ortamında çevrimiçi yürütülebiliniyor olması sebebiyle sayfiye evlerinde uzun dönem boyunca ikamet eden çalışan kesim oranı devamlı artmaktadır.
- Sayfiye evlerinde değişim türlerini tetikleyen değişim faktörleri içinde en etkin grubun mekânsal değişim faktörleri olduğu, sosyal değişim faktörlerinin ise her değişim türünü harekete geçirmede dolaylı olarak etkisi olmakla birlikte ana etken olarak oldukça zayıf kaldığı tespit edilmiştir.

- Sayfiye evlerinde gerçekleşen mekânsal ve sosyal değişimlerde bireysel değişim ve gelişimin büyük etkisi olduğu anlaşılmıştır. Bireyin çocukluktan ergenliğe ve devamında yetişkinlik ve ileri yaş dönemlerinde sayfiye evinde geçirdiği süreç, farklı deneyimler ve öncelikler gerektirmektedir. Örneğin çocukluk dönemindeki sayfiye evi kullanıcısı oyun oynamak için bahçeye, ergen kullanıcı arkadaşlarıyla biraraya geleceği dış mekânlara, yetişkin kullanıcı teraslara, ileri yaş kullanıcı hobi alanları ve kapalı mekânlara gereksinim duyabilmektedir. Mekânsal gereksinimlerin ötesinde alan çalışmasında paylaşılan bilgilere göre, nesillerin sayfiye evinde sürdürdükleri yaşam, o nesillerin belleğinde yer ederek sayfiye evinin anlam ve önemini etkileyebilmektedir.
- Sayfiye evlerinin tipolojik olarak çok çeşitli eylemleri barındırabilmesi, çok sayıda neslin birarada yaşayabilmesi, açık mekânların sağladıkları olanaklarla farklı sosyalleşmelerin gerçekleşebilmesi gibi sebeplerle kullanıcılarına farklı yaşam tecrübeleri edinebilme imkanı sağladıkları anlaşılmıştır.

Sayfiye evlerinde gündelik hayatta gerçekleşen sosyal ve mekânsal değişimlerin genel bir analizini yapmaya yönelik tez çalışmasında gerçekleştirilen kuramsal araştırma ve alan çalışmasına dayanılarak sayfiye evlerinin tasarımına yönelik sıralanabilecek öneriler şunlardır:

- 1) Sayfiye evlerinin tasarımlarında esneklik ve uyarlanabilirliğe öncelik verilmelidir.
- 2) Sayfiye evlerinde evlerin konumlandığı coğrafi bölgenin özellikleri ve bu coğrafi bölgenin iklim koşulları ile bunlara dayalı gereklilikler önceden iyi analiz edilmelidir.
- 3) Sayfiye evlerinin konumlandığı bölgenin coğrafi, ekonomik, demografik özellikleri ile sahip olduğu doğal ve yapay donanımlar hesaba katılarak kullanıcı profili ve bu kullanıcı profilinin gereksinimleri önceden, doğru ve eksiksiz bir şekilde tespit edilmelidir.
- 4) Sayfiye evlerinin tasarım aşamasında, teknolojik gelişmelere adapte olabilecek alt yapı ve donanımlar hesaba katılmalıdır.
- 5) Sayfiye evlerinde sosyal aktivitelerin ağırlığı düşünülerek açık ve yarı açık mekânların tasarımlarına ekstra önem verilmelidir.

Değişim kavramının yaşamın her alanında var olması aynı zamanda bir dönüşümü, devinimi ve evrimi beraberinde getirmektedir. Ortaylı'nın (2020) ifadesiyle insan toplumlarının ilişkilerinin ve teknolojik güçlerinin değişmesi dünyadaki üstünlüğü olmaktadır. Bu noktada çevreye ve hatta içinde yaşanılan topluma uyum büyük öneme sahiptir. Çünkü insan, en küçük ölçekte aileden en büyük ölçekte tüm dünyaya kadar diğer canlılar ile iletişim ve etkileşim halinde yaşamını sürdürmektedir.

Sayfiyeyi bir mücadele alanı olarak niteleyen Aslan (2014) kullanıcıların, doğanın koşulları, toplumsal yapı ve aile içi dengeler dahilinde hareket ettiğinden bahsetmektedir. İnsanın kontrolünde olan etkenler (aile içi dengeler, gelir durumu, bireysel tercihler), etkisi veya katkısı olan etkenler (toplumsal değişimler, siyasi değişimler, teknolojik gelişmeler) ile kontrolünde olmayan etkenlerin (doğa koşulları, diğer insanların tercihleri ve tutumları) varlığı aynı zamanda bu etkenlerin değişimini de beraberinde getirmektedir.

Çok yönlü ve çok katmanlı bir canlı olan insanın gündelik yaşamı Lefebvre'nin (2019) değindiği gibi rutin olmaktan son derece uzaktır. Gündelik hayatın zenginliğini, renkliliğini besleyen ise değişimdir. Sayfiye evlerinin mekânsal ve sosyal değişimlerinin birbirini etkileme ve yönlendirme halinin, gündelik hayatın zenginliğini desteklediği gibi karşılıklı olarak gündelik hayattan beslenmeye de devam edeceği açıktır.

KAYNAKLAR

- Aktu, Y.** (2016). Levinson'un Kuramında İlk Yetişkinlik Döneminin Yaşam Yapısı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, s: 162-177. Erişim: 31 Mart,2023, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/115243>
- Alga, R.** (2005). *Yaşam döngüsüne bağlı olarak konut tasarımını etkileyen faktörler* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Alkan, M. Ö.** (2014). Osmanlı'da Sayfiyenin İcadı. T. Bora (Der.), *Sayfiye Hafiflik Hayali*, (s:15-45). İletişim Yayınları, İstanbul.
- Arıkan, S.** (2018). *1930-1980 Yılları arasında İstanbul'da yazlık evler-Kadıköy örneğinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aslan, S.** (2014). Manzaranın Eşiğinde. T. Bora (Der.), *Sayfiye Hafiflik Hayali*, (s:87-106). İletişim Yayınları, İstanbul.
- Bachelard, G.** (1994). *The Poetics of Space*. Beacon Press, Boston.
- Bergson, H.** (2007). *Madde ve Bellek* (I. Ergüden, Çev.), Dost Kitabevi, Ankara.
- Birkan, T.** (2014). Refik Halid'in Kılavuzluğuyla 1940'lar ve 1950'ler Türkiye'sinde Sayfiye Hayatı. T. Bora (Der.), *Sayfiye Hafiflik Hayali*, (s:45-61). İletişim Yayınları, İstanbul.
- Bora, A. & Bora, T.** (2014). Sunuş: Sayfiyedeki gibi Serazat. T. Bora (Der.), *Sayfiye Hafiflik Hayali*, (s: 7-15). İletişim Yayınları, İstanbul
- Cambridge Learner's Dictionary.** (2012). Cambridge University Press, Cambridge.
- Capra, F.** (1996). *The Web of Life*, (p:4-5). Anchor Books, Random House Publishers.
- De Certeau, M.** (2009). *Gündelik Hayatın Keşfi-I: Eylem, Uygulama, Üretim Sanatları*. Dost Kitabevi, Ankara.
- Emekli, G.** (2014). İkinci Konut Kavramı Açısından Turizm Coğrafyasının Önemi ve Türkiye'de ikinci konutların gelişimi. *Ege Coğrafya Dergisi*, 23/1, s:32-34, İzmir. Erişim: 10 Mayıs, 2023, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/56733>
- Ertin, G.** (1994). Kapıdağ Yarımadası'nın Coğrafi Etüdü. *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı:29 (s:290-294), İstanbul. Erişim: 28 Ekim, 2022, <https://dergipark.org.tr>
- Ertüzün, R. M.** (2021). Kyzikos Kapıdağ Yarımadası ve Çevresindeki Adalar. T. Sivrioğlu (edt.), *Bandırma Kültür Eğitim Vakfı Yayınları*, Bandırma.

- Esgin, A.** (2020). Gündelik Hayat Sosyolojisi: Tarihsel Süreç ve Temel İlkeler. A. Esgin & G. Çeğin (edt.), *Gündelik Hayat Sosyolojisi*, (s:13-35), Phoenix Yayınevi, Ankara.
- Esgin, A. & Çeğin, G.** (2020). Takdim: Gündelik Hayat Sosyolojisi-Amaç, Kapsam ve Sorunlar. A. Esgin & G. Çeğin (edt.), *Gündelik Hayat Sosyolojisi*, (s: 9-13), Phoenix Yayınevi, Ankara.
- Esgin, A. & Özben, M.** (2020). Klasik Sosyoloji ve Gündelik Hayat:Durkheim'dan Parsons'a. A. Esgin & G. Çeğin (edt.), *Gündelik Hayat Sosyolojisi*, (s:35-53), Phoenix Yayınevi, Ankara.
- Giddens, A.** (2000). Sosyoloji. Ayraç Yayınevi, Ankara.
- Goffman, E.** (2021). Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu, (4. Baskı). Metis Yayınları, İstanbul.
- Groak, S.** (1992). The Idea of Building: Thought and Action In The Design and Production of Building, (p:15-17). Routledge-Taylor&Francis Group, New York.
- Hasol, D.** (2017). Mimarlık ve Yapı Sözlüğü, (7. Baskı), (s:60). Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul
- Hertzberger, H.** (1991). Lesson for Students In Architecture, (p:147). Nai OIO Publishers, Rotterdam.
- Husserl, E.** (1970). The Crisis of European Sciences and Transcendental Phenomenology. Northwestern University Press, Evanston.
- Kağıtçıbaşı, Ç.** (2019). Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi, (5. Baskı). Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Kara, M. A.** (2019). Sayfiye Yerleşimlerinin Oluşumu ve İkincil Konut Stoklarına Dönüşümü. TÜBİTAK Ulakbim, Dergipark, Sayı: 2. Erişim: 15 Haziran, 2022, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dumad/issue/51184/489152>
- Killer, W. K.** (1981). Bautechnisches English im Bild, (5. Baskı), (p:4). Bauverlag, Berlin.
- Koç, Z.** (2018).Balkan Muhacirlerinin Bandırma'ya İskânları ve Karşılaştıkları Sorunlar. U. T. Sivrioğlu (edt.), *Bandırma ve Yakın Çevresi Tarihi*, (s:273-293). Dora Basım-Yayın, Bursa.
- Koçhan, N.** (2014). Kyzikos, Hellespontus'ta bir eyalet merkezi. Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü. Erişim: 06 Nisan, 2023, <https://dergipark.org.tr/tr/>
- Kongar, E.** (2019). Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği, (22. Baskı). Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Köse, H.** (2020). Yaban Bilinç ya da Lefebvre'ye Göre Gündelik Hayat. A. Esgin & G. Çeğin (edt.), *Gündelik Hayat Sosyolojisi*, (s:305), Phoenix Yayınevi, Ankara
- Lawson, B.** (2001). The Language of Space, (p:175-178), Architectural Press (Reed Elsevier plc. Group), Oxford.

- Lefebvre, H.** (2019). *Gündelik Hayatın Eleştirisi II* (I. Ergüden, Çev.), (3. Baskı), (s:229). Sel Yayıncılık, İstanbul.
- Lefebvre, H.** (2020). *Gündelik Hayatın Eleştirisi I* (I. Ergüden, Çev.), (5. Baskı), (s:21-33,137-138). Sel Yayıncılık, İstanbul
- Leupen, B. & Mooij, H.** (2012). *Housing Design-A Manual*, (p:18-21). NAI OIO Publishers, Rotterdam.
- Levinson, D. J.** (1986). A Conception of Adult Development. *American Psychologist*, 4,3-13.
- Makris, K. S. & Makris, İ. K.** (2021). *Bandırma-Erdek Rumlarının Tarihi ve Etnografyası*. (S. Sandalcı, Çev), U. T. Sivrioğlu (edt). Banmat Matbaacılık, Bandırma.
- Meral, K. & Aydın, T.** (2018). Kral Kyzikos.U. T. Sivrioğlu (edt.), *Bandırma ve Yakın Çevresi Tarihi*, (s:139-145). Dora Basım-Yayın, Bursa.
- Metinsoy, M.** (2014). Resmi Sayfiye ya da Sayfiye Başkenti: Erken Cumhuriyet Döneminde Yalova. T. Bora (Der.), *Sayfiye Hafiflik Hayali*, (s:109-131). İletişim Yayınları, İstanbul.
- Nergiz, Ş.** (2018) Paleolitik Çağ'da Güney Marmara: İlk Yerliler. U. T. Sivrioğlu (edt.), *Bandırma ve Yakın Çevresi Tarihi*, (s:1-13). Dora Basım-Yayın, Bursa.
- Orhan, C.** (2020) Avamperestane Vehmedilenin Kurnazlığı: Erving Goffman. A. Esgin & G. Çeğin (edt.), *Gündelik Hayat Sosyolojisi*, (s:191-213).Phoenix Yayınevi, Ankara.
- Ortaylı, İ.** (2020). Türkiye'nin Yakın Tarihi, (39. Baskı), (s:237-240). Kronik Kitap, İstanbul
- Ortaylı, İ.** (2020). İstanbul'dan Sayfalar, (21. Baskı), (s:27, 205-208, 271). Kronik Kitap, İstanbul.
- Öncel, A. D.** (2014). Apartman- Galata'da Yeni Bir Konut Tipi, (2. Baskı), (s:10). Kitap Yayınevi, İstanbul
- Özbek, N.** (2018). *“Yaşam Dünyası” Bağlamında Geleneksel Konut Yerleşmelerinin Sürdürülebilirliği ve Kastamonu Örneği*, (Doktora Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Parlatır, İ.** (2000). Okul Sözlüğü, (2.Baskı). Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Poloma, M. M.** (2007). Çağdaş Sosyoloji Kuramları, (s:207-225). Eos Yayınevi, Ankara.
- Sarp, N. & Tosun, A.** (2011). Duygu ve Otobiyografik Bellek. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3 (3). Erişim: 28 Ekim, 2022, <https://dergipark.org.tr/tr/>
- Sivrioğlu, U. T.** (2018). 17. Asır Mahkeme Kayıtlarına Göre Kapıdağı ve Çevresinde Sosyo-Ekonomik Hayat. U. T. Sivrioğlu (edt), *Bandırma ve Yakın Çevresi Tarihi*, (s:243-253). Dora Basım-Yayın, Bursa.
- Stockley, C.** (2011) Şekilli Biyoloji Sözlüğü. Tübitak Yayınları, Ankara.

- Şentürk, Ü.** (2020) Husserl ve Schutz: Fenomenolojik Perspektif. A. Esgin & G. Çeğin (edt.), *Gündelik Hayat Sosyolojisi*, (s:235-269).Phoenix Yayınevi, Ankara.
- Şimşir, N.** (2018). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Bandırma Limanı. U. T. Sivrioğlu (edt.), *Bandırma ve Yakın Çevresi Tarihi*, (s:525-541). Dora Basım-Yayın, Bursa.
- Tunçbaş, G. & Duman, A.** (2018). Kyzikos Antik Şehrinin Tarihsel-Arkeolojik Değeri ve Mimari Özelliklerine Genel Bir Bakış. U. T. Sivrioğlu (edt.), *Bandırma ve Yakın Çevresi Tarihi*, (s:97-123). Dora Basım-Yayın, Bursa
- Yağan, N. B.** (2018). İstanbul'un Tarihi Sayfiye Alanları ve Dönüşüm Süreçleri, (2. Baskı). Libra Yayıncılık, İstanbul.
- Yaka, A.** (2011). Sosyal Değişme, (s:15-47). Gündoğan Yayınları, İstanbul.
- Zoğal, V. & Emekli, G.** (2020). Türkiye'de Covid-19 Salgını Sürecinde İkinci Konutların Değişen Anlamları. *International Journal of Geography and Geography Education (IGCE)*, Sayı:42, (s:168-181). Erişim: 22 Eylül, 2022, <https://dergipark.org.tr/tr/>
- Url-1** <<http://www.tdk.gov.tr>>, erişim tarihi 12.03.2022.
- Url-2** <<http://tr.wikipedia.org/wiki/Burjuvazi>>, erişim tarihi 07.05.2022.
- Url-3** <<http://en.wikipedia.org/wiki/Buitenplaats>>, erişim tarihi 02.05.2023.
- Url-4** <<http://tr.wikipedia.org/wiki/Heraklitos>>, erişim tarihi 28.06.2022.
- Url-5** <<http://earth.google.com>>, erişim tarihi 20.12.2021.
- Url-6** <<http://www.balikesir.bel.tr/yetki-alani>>, erişim tarihi 17.02.2022.
- Url-7** <<http://www.nufusu.com/erdek-balikesir-mahalleleri-nufusu>>, erişim tarihi 03.04.2022.
- Url-8** <<http://www.misyayuruyusyollari.gov.tr>>, erişim tarihi 24.07.2022.
- Url-9** <<http://maps.google.com>>, erişim tarihi 17.01.2023.

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad

:Ferda Eper

VEŞİKALIK
FOTO

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans** : 1998, İstanbul Teknik Üniversitesi , Mimarlık Fakültesi,
Mimarlık Bölümü

MESLEKİ DENEYİM VE ÖDÜLLER:

- 1998-2008 yılları arasında özel bir şirkette proje sorumlusu ve tasarımcı olarak çalıştı.

